

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1871.—ΤΕΥΧΟΣ ΚΣΤ'.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

Λόγος ΚΖ'. εις την προφητικὴν ῥῆσιν, τὴν λέγουσιν
 «Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ἐποίησα φῶς καὶ σκότος,
 ποιῶν εἰρήνην καὶ κτιζὼν κακὰ »
 (Ἦσ. μέ. ζ')

Ὅλίγα μὲν τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ γλυκύτερα ὅμως τοῦ μέλιτος, μέλιτος κόρον οὐκ ἔχοντα. Τοῦτο μὲν γὰρ τὸ αἰσθητὸν μέλι ἐν τῇ γλώττῃ καταλύει τὴν ἡδονὴν καὶ εἰς φθορὰν χωρεῖ, τὸ δὲ τῆς διδασκαλίας μέλι ἐγκάθηται τῷ συνειδέτι, διηνεκῆ τὴν εὐφροσύνην παρασχόν καὶ πρὸς ἀφρασίαν ἡμᾶς χειραγωγοῦν. Καὶ τὸ μὲν ἀπὸ βοτανῶν συντίθεται, τὸ δὲ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ὑφαίνεται. Τοῦτο σήμερον ὑμᾶς ἐνέπλησεν ὁ καλῶς εἰρηκῶς, καὶ τῆς ὑπακοῆς τὸ βραβεῖον ἤρπασε, καὶ τῆς ἀγάπης τὴν ἰσχὺν ὑπέδειξε καὶ τῆς πίστεως τὴν εὐγένειαν. Φέρε δὴ καὶ ἡμεῖς τὴν εἰωθυῖαν πάλιν ἡμῖν παραθῶμεν τράπεζαν μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας· καὶ γὰρ σφόδρα χαίρομεν, ὅτι ἵπποδρομίας οὐσης οὕτω λαμπράς, τοσοῦτον ἐνταῦθα πλῆθος ἀφίκεται, τῆς ἐκεῖ καταφρονήσαν διατριβῆς· διὸ δὴ καὶ αὐτοὶ μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας τὸν κρατῆρα ἰσθῶμεν· κρατῆρα οὐ μέθην ποιοῦντα, ἀλλὰ σώφροσύνην κατασκευάζοντα· τοιοῦτος γὰρ ὁ τῶν γραφῶν οἶνος, τοιαῦτα τῆς τραπέζης ταύτης τὰ ὄψα· οὐ πιαίνει σάρκα. Καὶ ταῦτα λέγομεν οὐκ ἀτιμᾶ-

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεύχος ΚΣΤ').

ζοντες τῆς σαρκὸς τὴν φύσιν, ἀλλὰ προτιμῶντες τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν οὐδὲ τὴν χρῆσιν ἐχβάλλοντες, ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν κολλάζοντες. Κἂν γὰρ φιλοσοφῶμεν, οὕτω δεῖ φιλοσοφεῖν, ὥστε μὴ διδόναι τοῖς τῶν αἰρετικῶν στόμασι λαβὴν· καὶ γὰρ τὸ σῶμα τοῦτο ἔλαττον μὲν τῆς ψυχῆς, οὐκ ἐναντίον δὲ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἀπλή μὲν αὐτῇ, διακονεῖται δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς ἐκείνου· ὁ γὰρ ἀριστοτέλης Θεὸς οὐκ ἐκ μιᾶς καὶ δύο καὶ τριῶν οὐσιῶν τέδε τὸ πᾶν συνεστήσατο, ἀλλὰ ποικίλας καὶ διαφόρους φύσεις εἰσήγαγε, τῆς οἰκείας σοφίας τὴν περιουσίαν ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν γενομένων ἐπιδεικνύμενος. Οὐ γὰρ οὐρανὸν ἐποίησε μόνον, ἀλλὰ καὶ γῆν· οὐ γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀστέρας· οὐκ ἀστέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀέρα· οὐκ ἀέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ νεφέλας· οὐ νεφέλας μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰθέρα· οὐκ αἰθέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ λίμνας καὶ πηγὰς καὶ ποταμούς καὶ ὄρη καὶ νάπας καὶ βουνοὺς καὶ λειμῶνας καὶ παραδείσους καὶ σπέρματα καὶ φυτὰ καὶ βοτανῶν εἶδη ποικίλα καὶ διάφορα σχήματα καὶ διαφόρους ἐνεργείας καὶ διαφόρους φύσεις ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου περιῶν ἴδοι τις ἂν καὶ, τὸ σῶμα τῆς οἰκουμένης ἐπιτρέχων τῷ λογισμῷ, εἶρε μετὰ τοῦ Προφήτου «ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας (ψαλ. ργ'. κέ.)». Ὅστε εἰ βούλει θεάτρον ἰδεῖν, καταλίπων ἐκεῖνο τὸ Σατανικόν, ἔλθε ἐπὶ τοῦτο τὸ πνευματικόν· εἰ βούλει λύρας ἀκοῦσαι, ἀφίεις ἐκείνην τὴν μελωδίαν καὶ τὸ εὐτόνον τῆς διανοίας συντείννας, ἔλθε ἐπὶ ταύτην τὴν διεγείρουσάν σου τὴν διάνοιαν. Ὅρα φθέγγους διαφόρους καὶ νευράς ἐνηλλαγμένας, μίαν καὶ παναρμόνιον μελωδίαν τῷ ἀριστοτέλει Θεῷ πανταχόθεν ἀναπεμπού-

σας, τὴν εἰς τὸν ποιήσαντα δοξολογίαν· καὶ ἤχουσι μὲν καθ' αὐτάς αἱ νευραὶ, ἤχουσι δὲ καὶ μετ' ἀλλήλων· καὶ ἵνα μάθῃς πῶς καθ' ἑαυτὰς ἤχουσι, κρούσον τῷ λογισμῷ τὴν νευρὰν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀκούσῃς μεγάλην ἤχουσης καὶ τῷ Θεῷ δόξαν ἀναπεμπούσης, ὅπερ οὖν καὶ ὁ προφήτης συνιδῶν, ἔλεγεν « Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ σπερέωμα (ψαλμ. ιη'. α.) ». Ἐπὶ τῆς νευρᾶς ἐκείνης μετὰ βῆθι, ἐπὶ τῆς νευρᾶς τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καὶ ὄψει καὶ τούτους τοὺς φθόγγους λύρας ἀπάσης καὶ κιθάρας ἠδῖω φεγγαρομένους, καὶ μάλιστα ὅταν ἦ τις ὁ τὰς νευρᾶς ταύτας ἀνακρούσασθαι ἐπιστάμενος.

Καὶ πῶς ἤχουσι, φησί; Στόμα οὐρανός οὐ κινεῖ οὔτε γλώτταν οὐδὲ ὑπερήχαν οὐδὲ δδόντας οὐδὲ χεῖλη· πῶς οὖν ἡ φωνὴ πρόεισι; πῶς δὲ ἡ ἡμέρα φέγγεται; οὐδὲ γὰρ ταῦτα ὄργανα φωνητικὰ ἐστίν, ἀλλὰ δρόμος ἐστὶν ἡλίου καὶ σελήνης ἡμέρα καὶ νύξ, καιροῦ πάροδος. Ἴν' οὖν μὴ τις τῶν παχυτέρων ταῦτα ἀκούων θορυβῆται καὶ ταράττηται, ἀκούσον πῶς ὁ Προφήτης ἐπαγωνίζεται τῷ εἰρημένῳ· εἰπὼν γάρ, ὅτι οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, καὶ ὅτι ἡμέρα τῆς ἡμέρας ἐρεύγεται ρῆμα καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνώσιν, οὐκ ἔστι μεχρὶ τούτου, ἀλλ' ἐπήγαγεν (ψαλμ. ιη. γ.) « Οὐκ εἰσὶ λαλιαί, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. » Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ μόνον φωνὴν ἔχουσιν ἡμέρα καὶ νύξ καὶ οὐρανός, καὶ τοὶ οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τοιαύτην φωνήν, ἡ τῆς ἀνθρωπίνης ἐστὶν εὐσημοτέρα καὶ σαφέστερα καὶ ἐντονωτέρα· πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ἀκούσον τῆς ρήσεως αὐτῆς. « Οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. » Τίποτ' οὖν τοῦτό ἐστιν; ἐγκώμιον τῆς φωνῆς, ἔπαινος τῆς ἡχῆς, ἡ μὲν γὰρ ἐμὴ φωνὴ τῷ ἐμῷ ὀμοφώνῳ γνώριμος, ἑτερογλώσσῳ δ' οὐκ ἔτι, οἷόν τι λέγω, Ἐλλάδι διαλεγόμενῳ μοι γλώττη. Ἄν τοίνυν τὴν φωνὴν εἰδῆ τις, ἐκεῖνος ἀκούσεται μου· ὁ δὲ Σκύθης καὶ ὁ Θραξ καὶ ὁ Μαῦρος καὶ ὁ Ἰνδός οὐκέτι ἡ γὰρ διαφορά τῆς γλώττης οὐκ ἀφήσιν εὐσημον αὐτῷ γενέσθαι τὴν ἐμὴν διάλεξιν· πάλιν ἐγώ, τοῦ Σκύθου καὶ τοῦ Θρακὸς διαλεγόμενου, οὐ δυνήσομαι ἀκούειν, οὐδὲ ἕτερος τῆς ἐτέρου γλώττης· ἐπὶ δὲ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς νυκτός καὶ τῆς ἡμέρας οὐκ ἔστι τοῦτο· ἀλλὰ τοιαύτη αὐτῶν ἐστὶν ἡ φωνὴ ὡς πάση γλώττη, πάση λαλίᾳ, παντὶ ἔθνει ἀκούεσθαι καὶ εὐδῆλον εἶναι καὶ σαφῆ· διὰ τοῦτο εἰπὼν, ὅτι οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, καὶ ἡμέρα τῆς ἡμέρας ἐρεύγεται ρῆμα, ἐπήγαγεν οὐκ εἰσὶ λαλιαί, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· τοιαύτην ἔχουσι λαλίαν καὶ τοιαύτην ἔχουσι φωνὴν ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τὰ κτίσματα ἅπαντα, ὡς πάσαις ταῖς λαλιαῖς τουτέστι πάσαις ταῖς γλώτταις, πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἀκούεσθαι αὐτῶν τὴν φωνήν· οὐ γὰρ ἔστι λαλιά, φησι, τουτέστιν, οὐκ ἔστιν ἔθνος, οὐκ ἔστι φωνή, ἐνθα μὴ ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλὰ καὶ ὁ Σκύθης καὶ ὁ Θραξ καὶ ὁ Μαῦρος καὶ ὁ Ἰνδός καὶ ὁ Σαυρομάτης καὶ πᾶσα λαλιά καὶ πᾶσα γλώττα καὶ πᾶν ἔθνος δυνήσεται ταύτης ὑπακούειν τῆς φωνῆς· πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; τοῦτο λοιπὸν ἄκουε, ἵνα μάθῃς πῶς σιγῶν ὁ οὐρανός φέγγεται. Ὅταν γὰρ ἴδῃς αὐτοῦ τὸ κάλλος, τὸ μέγεθος, τὴν θέσιν, τὸ διαρκές, τὴν φαιδρότητα, καὶ ταῦτα πάντα συναγαγὼν παρὰ σαυτῷ δοξάσης τὸν δημιουργόν, εὐφημήσης τὸν ποιήσαντα, ὁ οὐρανός φωνὴν ἀφήμε, διὰ τῆς σῆς

γλώττης ἀναπέμφας τῷ Θεῷ δόξαν· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον ὅτι οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Τὸν θεῶντα τὸ κάλλος τῆς οἰκείας φαιδρότητος εἰς θαῦμα παραπέμποντες τοῦ δημιουργοῦ· ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸ τοιοῦτον ἔργον εἴπης, δόξα σοὶ ὁ Θεός, ἤλικον σῶμα εἰργάσω, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τέθεικας; οἱ οὐρανοὶ τότε τὴν δόξαν ταύτην ἀνήνεγκαν, τῆ σῆ γλώττη χρησάμενοι, καὶ διὰ τῆς ὄψεως τὸ θαῦμα παραπέμφαντες. Οὕτω σιγῶντες ἀναφέρουσι δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ ταύτης τῆς φωνῆς πάντες ἀκούουσιν· ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστιν ἀκοή ταῦτα μαθεῖν, ἀλλ' ὄψει καὶ θεωρίᾳ· ὄψις δὲ πᾶσι μία, εἰ καὶ ἡ γλώττα διάφορος καὶ βάρβαρος. Καὶ Σκύθαι καὶ Θρακῆς καὶ Μαῦροι καὶ Ἰνδοὶ ταύτης ἀκούουσι τῆς φωνῆς· τουτέστι, τὸ θαῦμα βλέποντες, τὸ κάλλος ἐκπληττόμενοι, τὴν φαιδρότητα, τὸ μέγεθος, τὰ ἄλλα ἅπαντα πρὸς τὸν οὐρανόν, δόξαν ἀναφέρουσι τῷ δημιουργῷ οἱ καλῶς φρονούντες· τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός ἐστὶν εἰπεῖν· ὡς περὶ γὰρ οὗτος τῷ κάλλει, τῇ θέσει, τῷ μεγέθει, τῇ φαιδρότητι, τῷ διαρκεῖ τοῦ χρόνου, τῇ χρείᾳ, τῇ ἐνεργείᾳ, τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εἰς θαῦμα παραπέμποντες τὸν θεατὴν, τὴν δόξαν ἀναφέρουσι τῷ δημιουργῷ, οὕτω νύξ καὶ ἡμέρα· ὅταν γὰρ ἴδῃς τὴν εὐταξίαν τῶν καιρῶν τούτων, καὶ πῶς τὸ οἰκεῖον ἀπαρτίσασα μέτρον ἡ ἡμέρα, οὐ φιλονεικεῖ τὴν νύκτα ἐξώσαι τῶν οἰκείων ἔρων, οὐδὲ πλεονεξίαν τινὰ ἐπιδείκνυται, οὐδὲ, ἐπειδὴ σφοδρότερα ἐστὶν αὐτῆς, τὸν ἅπαντα βιάζεται κατέχειν χρόνον, ἀλλ' ἀναχωρεῖ, καὶ ἡ νύξ τὸ αὐτὸ πάλιν, ἀπαρτίσασα τὸν αὐτὸν δρόμον, παραχωρεῖ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτοις ἔτεσι γέγονε καὶ οὐδεμίᾳ σύγχυσις, οὐδὲ ταραχῆ, καὶ οὔτε αὕτη ἐξέωθησεν ἐκείνην, οὔτε ἐκείνη ἐπλεονέκτησε ταύτην (καὶ τοὶ ἡ μὲν φαιδρότερα, ἡ δὲ ζοφωδεστέρα)—πάλιν τὴν εὐταξίαν θαυμάσας, οὐ δόξαν ἀναπέμφεις τῷ Θεῷ; καὶ καθάπερ ἀδελφαὶ δύο οἰκείως πρὸς ἀλλήλας διακείμεναι, πατρῶον διανεμώμεναι κληρὸν ἐν σταθμοῖς καὶ ζυγοῖς, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἕτερα τὴν ἕτεραν πλεονεκτεῖ· οὕτω δὴ καὶ νύξ καὶ ἡμέρα τὸν χρόνον ἅπαντα διελόμεναι, τοσαύτην διατηροῦσιν ἰσότητα, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἀλλήλας πλεονεκτούσαι, ὅσην ἴστε διὰ τῆς πείρας αὐτῆς μαθόντες. Ἀκουέτωσαν οὖν πλεονέκται καὶ οἱ τοὺς ἀδελφοὺς ἐξωθούμενοι τοῦ κληρῶν· αἰδέσθωσαν τῶν καιρῶν τὴν εὐταξίαν, νυκτός καὶ ἡμέρας τὴν ἰσηγορίαν καὶ καταλυέτωσαν τὸ ἑαυτῶν νόσημα· οὕτω τοίνυν ἡμέρα τῆς ἡμέρας ἐρεύγεται ρῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνώσιν, οὐ φωνὴν ἀφίεσα, ἀλλὰ διὰ τῆς εὐταξίας καὶ τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς ἰσότητος καὶ τῶν παρεμποδίστων μέτρων, σάλπιγγος λαμπρότερον τὸν δημιουργὸν ἀνακηρύττουσαι· οὐκ ἐν μιᾷ τῆς οἰκουμένης γωνίᾳ, ἀλλ' ὅσην ὁ ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, αὐταὶ γὰρ αἱ φωναὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης φέρονται, ἐπειδὴ πανταχοῦ ὁ οὐρανός, καὶ πανταχοῦ ἡμέρα, καὶ πανταχοῦ νύξ, καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ἐκτείνουσι, καὶ ἐν γῆ, καὶ ἐν θαλάττῃ· διὰ δὲ τοῦτο ὁ Προφήτης οὐκ εἶπεν ἀπλῶς ὅτι οἱ οὐρανοὶ φέγγονται δόξαν Θεοῦ, ἀλλὰ διηγούνται, τουτέστι καὶ ἐτέρουσιν παιδεύουσι, καὶ μαθητὰς ἔχουσι, τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· καὶ διδασκαλεῖον μέγιστον εἰς τὸ μέσον εἰσὶ προβαλλόμενοι ἀντὶ βιβλίων καὶ γραμμῶν τῆς οἰκείας φύσεως τὸ κάλλος, καὶ ἰδιώταις καὶ σοφοῖς καὶ πᾶσι παρέχοντες ἐπιέναι, καθάπερ ἐν βιβλίῳ, τὴν ἐγκειμένην αὐτοῖς περὶ

τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως διδασκαλίαν. Οὕτω καὶ ἄνθρωποι οὐχὶ φθειρόμενοι, ἀλλὰ καὶ σιγῶντες δι' ἑτέρων δοξάζουσι τὸν θεόν· διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Λαμπρῶτα τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς (Ματθ. ε. 16): ὡς περ οὖν τις ὄρων βίον λάμποντα, καὶ σιγῶντος τοῦ βιοῦντος, δόξαν ἀναφέρει τῷ Θεῷ· οὕτω δὴ καὶ τὸ κάλλος ὄρων τοῦ οὐρανοῦ, δοξάζει τὸν ποιήσαντα· διὰ τοῦτο ἔλεγεν, Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, διὰ τῶν θεατῶν. Ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύχεται ρῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνώσιν· γνώσιν; ποίαν; τὴν περὶ τοῦ ποιήσαντος· ὡς περ γὰρ ἡ ἡμέρα εἰς ἐργασίαν ἐξάγει τὸν ἄνθρωπον, οὕτως ἡ νύξ διαδεχομένη, ἀπὸ τῶν μυρίων ἀναπαύει μόχθων, καὶ τῶν φροντίδων ἀπαλλάττει καὶ, κάμνουσαν τὴν κόρην κοιμίζουσα καὶ τὰ βλέφαρα καταστέλλουσα, ἀμυγδαλοῦσά τῃ δυνάμει παρασκευάζει τὴν ἀκτῖνα δέξασθαι πάλιν· ὥστε καὶ ταύτης οὐκ ὀλίγον τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πολὺν· εἰ γὰρ μὴ διανέπαυε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν μυρίων μόχθων ὑποδεχομένη, οὐδὲν ὄφελος ἦν τῆς ἡμέρας εἰς ἐργασίαν αὐτὸν εἰσαγαγούσης· τῆς γὰρ φύσεως ἀπαγορευούσης τῷ διηνεκεῖ πόνω, διεφθάρη ἂν καὶ ἀπώλετο τὸ ζῶον, καὶ οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἐκ τῆς ἀκτίνος ἐγένετο. Ἡ τοίνυν ποιούσα τὴν ἡμέραν χρήσιμον τῷ ἀνθρώπῳ, αὕτη μάλιστα ἐστίν, ἡ διὰ τῆς οἰκείας διακονίας τὸν ἀπολαύοντα τῆς χορείας αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ γνώσιν χειραγωγοῦσα· ὅταν γὰρ ἐννοήσῃ τις πόσον τὸ χρήσιμον τῆς ἡμέρας, πόσον δὲ τὸ τῆς νυκτός, καὶ πῶς αὕτη δέχεται ἐκείνην καὶ πῶς ἐναλλάξ, ὡς περ ἐν τινι χορῷ, τὸ γένος ἡμῶν ἀμοιβαδὸν διαδεχόμεναι διατηροῦσι, καὶ ἀπάντων ἀνθρώπων νωθρότερος ἦ, ἐννήσεται τὸν οἰκεῖον λογισμὸν ἀνακρινῶν εἰδέναι τοῦ ἀριστοτέχνου Θεοῦ τὴν σοφίαν, ἣν διὰ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός ἐπεδείξατο, ἐκείνην μὲν εἰς ἐργασίαν, ταύτην δὲ εἰς ἄνεσιν τῶν πόνων ἀποκληρώσας ἡμῖν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ τῶν προοιμίων ἅπαντα εἰπεῖν ἐξέβημεν. Ἐπειδὴ δὲ τῶν σήμερον ἡμῖν ἀναγνωσθέντων τινὰ πολλοὺς τῶν οὐ προσεχόντων ἴσως ἐθορύβησε καὶ τῶν ἀπειρώς Γραφῆς ἐχόντων, φέρε δὴ, πολλῇ τῇ ρύμῃ πρὸς ταῦτα χωρήσωμεν. Ἀνεγνώσθη μὲν γὰρ καὶ ἡ αἰμορροοῦσα ἡ τῆ ἀφῆ τὰς πηγὰς τῶν αἱμάτων στήσασα, καὶ τῇ τῆς πίστεως δυνάμει τοσοῦτον συλήσασα θησαυρὸν (καὶ γὰρ ἦν κλοπὴ τὸ γινόμενον· ἀλλὰ καὶ ἡ κλοπὴ εὐδοκίμοῦσα καὶ ἡ συλήσασα μετὰ τὸν ἔλεγχον ἐπαινουμένη· αὐτὸς γὰρ ὁ συληθεὶς Ἰησοῦς ἀνακηρύττει τὸ γύναιον), ἀνεγνώσθη δὲ καὶ τὰ στίγματα Παύλου, τὰ τραύματα, τὰ δεσμωτήρια, αἱ ἀπαγωγαί, τὰ ναυάγια, τὰ δεσμά, αἱ ἀλύσεις, αἱ ἐπιβουλαὶ αἱ ποικίλαι καὶ διηνεκεῖς, οἱ θάνατοι οἱ καθημερινοί, ὁ λιμός, τὸ δίψος, ἡ γυμνότης, ἡ ἐπισύστασις ἡ καθημέραν· ἀλλὰ τί πάθω; ἀνάγκη φυγεῖν πολλῇ τῇ σφοδρότητι χρησάμενον, μὴ πάλιν ὁ Παῦλος κατὰσχῶν, ἀπαγάγη τοῦ προκαίμενου· καὶ γὰρ ἴσπε, πολλὰκις ἐτέρωθί με βαδίζοντα καὶ τετραμιμένον ἀπαντήσας ἐν μέσῳ τῷ λόγῳ κατέσχε, καὶ οὕτως εἶπεν, ὡς ἐν αὐτῷ πείσαι καταλύσαι τὸν λόγον. Ἴν' οὖν μὴ καὶ σήμερον τοῦτο πάθωμεν, καθάπερ χαλινὸν ἐκείσε φερομένῳ τῷ λόγῳ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐμβάλλοντες, οὕτως αὐτὸν ἐλύσωμεν καὶ ἐπὶ τὴν προφητικὴν ἀγάγωμεν ρῆσιν. Τίς οὖν ἐστὶν ἡ ρῆσις; Ἐγὼ Κύριος, φησὶν, ὁ ποι-

ήσας φῶς καὶ σκότος, ὁ ποιῶν εἰρήνην, καὶ κτίζων κακὰ. (Ἦσ. μέ. ζ'). Ὅρατε ὡς οὐκ εἰκῆ οὐδὲ μάτην ἐπὶ τὸ χωρίον τοῦτο τὸν δρόμον ἐποιησάμεθα· ἀλλὰ πάντα τὰ ἄλλα παρατρέχοντες, ἐνταῦθα ἀπαντῆσαι ἐσπουδάξομεν· καὶ γὰρ πολὺν τῷ μὴ προσέχοντι τὸν θόρυβον ἐμποεῖ τὸ εἰρημένον· διαναστήτε τοῖνον καὶ συντείνετε τὴν ἀκοήν, καὶ πᾶσαν βιωτικὴν φροντίδα ἐκβαλόντες, προσέχετε τοῖς λεγομένοις· καὶ γὰρ βούλομαι τοῦτον νῦν ὑμῖν τῆς ἐνταῦθα παρουσίας τὸν μισθὸν ἀποδοῦναι, καὶ τῶν πνευματικῶν ἐμπλήσας ἐδεσμάτων, οὕτως ἐκπέμψαι. Ὡστε καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας ἔργῳ μαθεῖν ἡλικίαν ὑπέμειναν ζημίαν· εἰσονται δὲ εἰ μετ' ἀκριβείας ὑποδεξάμενοι τὰ λεγόμενα καὶ πρὸς ἐκείνους διαβιβάζουσι δυνήθειτε, «Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας φῶς καὶ σκότος, ὁ ποιῶν εἰρήνην καὶ κτίζων κακὰ.» Συνεχῶς αὐτὸ περὶ στρέφω, ὡς ἐντεθῆναι ὑμῶν τῇ διανοίᾳ καὶ τότε τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν οὐδὲ γὰρ οὗτος μόνος τοῦτο φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἕτερος προφήτης συνωδᾷ ἀποσφειγόμενος ἔλεγεν· Εἰ ἔστι κακία ἐν πόλει, ἦν Κύριος οὐκ ἐποίησε (Ἀμώς γ'. δ.); τί οὖν ἐστὶ τὸ εἰρημένον; ἅπασι γὰρ δεῖ μίαν λύσιν ἐπαγαγεῖν· τίς οὖν ἡ λύσις; Εἰ μάθοιμεν τῶν λέξεων τούτων τὴν δύναμιν· ἀλλὰ προσέχετε μετ' ἀκριβείας· οὐ γὰρ εἰκῆ, οὐδὲ μάτην συνεχῶς τοῦτο ὑμῖν παραγγέλλομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τὸ βῆθος τῶν νοημάτων λοιπὸν χωροῦμεν. Τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἐστὶ καλὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ μέσα ὧν ἕνια πολλοῖς μὲν εἶναι δοκεῖ κακὰ, οὐκ ἐστὶ δέ, ἀλλὰ λέγεται μόνον καὶ ὑποπτεύεται· ἀλλ' ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω ποιήσω, φέρε καὶ ἐπὶ παραδειγματῶν τὸν λόγον γυμνάσωμεν· ἡ πενία δοκεῖ μὲν πολλοῖς εἶναι κακόν, ἀλλ' οὐκ ἐστὶν, εἴ τις νῆφοι καὶ φιλοσοφοῖ· Ὁ πλοῦτος πάλιν δοκεῖ μὲν πολλοῖς εἶναι καλόν, οὐκ ἐστὶ δ' ἀπλῶς καλόν, εἰ μήτις εἰς δέον αὐτῷ χρώμενος εἴη. Εἰ γὰρ ἀπλῶς καλὸν ἦν ὁ πλοῦτος, ἔδει καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὸν εἶναι καλοῦς, εἰ δὲ οὐ πάντες οἱ πλουτοῦντες ἐνάρετοι, ἀλλ' οἱ καλῶς τῷ πλούτῳ κεχρημένοι, εὐδελον ὅτι οὐκ ἀπλῶς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὁ πλοῦτος καλόν, ἀλλ' ὕλη τίς ἐστὶν ἀρετῆς ἐν τῷ μέσῳ κειμένη. Σκόπει δέ· εἰσὶν ἐν τῷ σώματι ποιότητες, ἃς οἱ ἔχοντες ἀπ' αὐτῶν καλοῦνται. οἷόν τι λέγω τὸ λευκὸν οὐκ ἐστὶν οὐσία, ἀλλὰ ποιότης καὶ συμβεβηκός, ἐπιγιγόμενον τῇ οὐσίᾳ ἂν οὖν τινι προσγένηται τοῦτο, λευκὸν τὸν τοιοῦτον καλοῦμεν. Ἐστὶν ἀρρωστία πάλιν καὶ αὕτη ποιότης τις οὐσα καὶ συμβεβηκός· καὶ τινι προσγένηται, ἀρρωστον τὸν τοιοῦτον καλοῦμεν. Εἰ τοίνυν καὶ ὁ πλοῦτος ἦν ἀρετῆ, ἔδει τὸν ἔχοντα τὸν πλοῦτον ἐνάρετον εἶναι καὶ λέγεσθαι. Εἰ δὲ οὐ πάντως ὁ πλοῦτος ἐνάρετος, οὐκ ἀρετῆ, οὐδὲ καλόν, ὁ πλοῦτος ἀπλῶς, ἀλλὰ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ χρωμένου τοῦτο γίνεσθαι. Πάλιν ἡ πενία εἰ κακὸν ἦν, ἔδει τοὺς ἐν πενίᾳ ἄπαντας εἶναι κακοῦς· εἰ δὲ πολλοὶ τῶν ἐν πενίᾳ ὄντων τὸν οὐρανὸν ἐπελάθοντο, οὐκ ἄρα ἡ πενία κακόν. Τί οὖν ὅτι πολλοὶ βλασφημοῦσι διὰ τὴν πενίαν; φησὶν· οὐ διὰ τὴν πενίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν ἀφροσύνην τε καὶ μικροφυλίαν τοῦτο ποιοῦσι· καὶ τούτων ἀπόδειξις ὁ μακάριος Ἰωβ, ὅς ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ ὦν, καὶ πρὸς αὐτὸ τῆς πενίας κατενεχθεὶς τὸ βάρβαρον, οὐ μόνον οὐκ ἐβλασφήμησεν, ἀλλ' εὐλογῶν τὸν Θεὸν διετέλει λέγων, «ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἰωβ α'. κ'). ἀλλὰ

καὶ διὰ τὸν πλοῦτον πολλοί, φησὶν, ἀρπάζουσι καὶ πλεονεκτοῦσιν· ἀλλ' οὐ διὰ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκίαν ἀφροσύνην· καὶ τούτου μάρτυς πάλιν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος οὗτος, ὃς ἐν τοσοῦτῳ πλοῦτῳ οὐ μόνον οὐχ ἤρασε τὰ ἐτέρων, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία διένεμε καὶ λιμένα ἐπὶ τοῖς ξένοις κατεσκευάζεν, οὕτω λέγων: Ἡ οἰκία μου παντὶ ξένῳ ἐλθόντι ἠνέμεκτο (Ἰωβ λα. 32)· καὶ ὁ Ἀβραάμ, πλοῦτον τοσοῦτον ἔχων, τοῖς παροῦσι πάντα ἐδαπάνη· καὶ οὔτε τούτον οὔτε ἐκείνον πλεονέκτην ὁ πλοῦτος ἐποίησεν, ὡς περ οὐδὲ βλάσφημον οὔτε ἐκείνον οὔτε τὸν Ἀάζαρον ἢ πενία· ἀλλ' οὕτω διελαμψαν ἑκάτεροι, μηδὲ τῆς ἀναγκείας εὐποροῦντες τροφῆς, ὡς τὸν μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ δέξασθαι τὴν μαρτυρίαν, τοῦ τὰ ἀπέρρητα σαφῶς εἰδότες, τὸν δὲ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων προηγουμένων οὕτως ἐντεῦθεν ἀπενεχθῆναι καὶ ὁμόσκηνον τῷ πατριάρχῃ γενέσθαι καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύειν, ὧν ἐκείνος· ἄρα τῶν μέσων ταῦτα ἐστὶ, πενία καὶ πλοῦτος, ὑγίεια καὶ νόσος, ζωὴ καὶ θάνατος, δόξα καὶ τιμὴ, δουλεία καὶ ἐλευθερία, καὶ ὅσα τοιαῦτα οὐ

γὰρ δεῖ πάντα ἐπιέναι, ὥστε μὴ μηχανεῖν τὸν λόγον· ἀλλὰ ἐν τούτοις παρέχοντα ὑμῖν ἀφορμὰς ἐπὶ τὰ κατεπείγοντα βαδίζειν. Δίδου γάρ, φησί, σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται (Παροιμ. Θ. 9). Ἄρα τῶν μέσων ταῦτά ἐστι πάντα, ὡς τούτοις καὶ εἰς καλὸν καὶ εἰς κακὸν οἱ χρώμενοι χρῆσθαι δύναιντ' ἂν ὅτι γὰρ τῶν μέσων ἐστὶ ταῦτα, ὧν ὁ πλοῦτος, ἔδειξεν ὁ Ἀβραάμ, εἰς δέον αὐτῷ χρῆσάμενος ἔδειξε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου ὁ πλοῦσιος, ἐπὶ ἀπωλείᾳ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὰ ὄντα δαπανήσας. Οὔτε οὖν καλὸν ἀπλῶς ὁ πλοῦτος, οὔτε κακὸν εἰ καλὸν ἦν ἀπλῶς ἀλλ' οὐχὶ μέσον, οὐκ' ἂν ὁ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου πλοῦσιος τοιαῦτα ἐκολλάζετο· εἰ κακὸν ἦν, οὐκ' ἂν Ἀβραάμ οὕτως εὐδοκίμησε πλοῦσιος ὧν. Τοιοῦτόν τι καὶ ἡ νόσος ἐστίν· εἰ γὰρ κακὸν ἦν ἡ νόσος, ἔδει κακὸν εἶναι καὶ τὸν ἔχοντα ταύτην· ἄρα καὶ Τιμόθεος ἐμελλέν εἶναι κατὰ τοῦτο κακός, ἐσχάτη νόσῳ παλαιῶν. Οἴω γὰρ ὀλίγῳ χρῆθ', φησί, διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθηνείας. (α. Τιμ. ε. 23). (ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΕΥΓΛΩΤΤΙΑΣ.

Μέρος Α'.

Οὐδὲν προτέρημα, οὐδεμία ἠθικὴ δύναμις ὠραιότερα οὐδ' ἐπωφελεστέρα τῆς Εὐγλωττίας. Καὶ ποῖον αὐτὴ ἀλαλόν τε καὶ ἐκθαμβόν εἰς τὸ θελήμα αὐτῆς δὲν κρατεῖ; Τίνος ψυχῆς τὰ πάθη ἄρα γε δὲν ἰσχύει ὅπως σφόδρα διεγείρη; Μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, πλοῦσι καὶ πτωχοὶ τὸ κράτος ὑφίστανται καὶ τ' ἀποτελέσματα τῆς μαχητικῆς ράβδου αὐτῆς. Τὸν στρατιώτην πρὸς τὴν ἔφοδον ὠθεῖ, πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἐνθαρρύνει. Τὸν φιλάργυρον διδάσκει ἵνα τὴν ἑαυτοῦ πλάνην θρηγῶν τὸν χαμερπῆ πολέμιον τῆς ἡσυχίας του περιφρονήσῃ, καὶ τὴν τοῦ ἀπίστου διαφθορὰν ἐξελέγχευσα, διαλύει τὸ νέφος τὸ περικαλύπτει καὶ ἀμυρίζον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπαναφέρει εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς καθαρότητα καὶ ἐκπρέπειαν. Οἱ ἔνοχοι εἰσὶν ἡ ζῶσα μαρτυρία τῆς τελεσφόρου ἐπιδράσεως τῆς εὐγλωττίας, οἱ δ' ἀθῶοι χαμερπίζουσι αὐτὴν ὡς τιμωρὸν τῆς παραβιάσεως τοῦ δικαίου καὶ σώτειραν τῆς ἱεράς καὶ πρόσφιλους ὑπολήψεως αὐτῶν. Ποσάκις ἐν ταῖς δικαστικαῖς ἀυλαῖς ὁ κατηγορούμενος δὲν θεωρεῖ ἤδη τοὺς βραχίονας αὐτοῦ λελυμένους τῶν ἀλύσεων, τὸν χαρακτῆρά του ἀνεπιληπτον γινόμενον, καὶ τὸ μέλλον τοῦ βίου του ἐνώπιον αὐτοῦ πλήρες ἐλπίδων τιμῶν καὶ μεγαλείων παριστάμενον! Καὶ ποσάκις προσέτι ἐν αὐτοῖς τοῖς νομοθετικαῖς συνεδρίοις ἡ Εὐγλωττία δὲν ἀποσπᾷ τὸ προσωπιὸν τῆς διαφθορᾶς, δὲν κατελέγχει τὰς ραδιουργίας καὶ δὲν ἀνατρέπει τὴν τυραννίαν καταλύουσα αὐτήν! Παντοδύναμος ἐν τῇ εὐσπλαγγίᾳ, θαρσαλέα ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς, ἀτρόμητος καὶ ἀνένδοτος ἐν τῇ ἀγνότητι τῶν προθέσεων αὐτῆς, πᾶσαν ἀντίστασιν εὐχερῶς καταστρέφει καὶ πᾶσαν δύναμιν ἐντόνως προκαλεῖ.

Ἐρέθη καὶ ἐν γένει βεβαιούται ὅτι ἡ εὐγλωττία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ὑπῆρξε λίαν ἀνωτέρα τῆς τῶν νεωτέρων χρόνων. Οἱ τοῦ Δημοσθένους ἰδίως ρητορικοὶ λόγοι ἀνεκρηύθησαν ὡς τὸ πρότυπον ἀπάντων τῶν ἀνθρωπίνων δημογορικῶν φιλο-

πονημάτων, τὸ ἄκρον ἄκρον φέρ' εἰπεῖν τῆς τελειότητος προσεγγίσαντες. Τοῦθ' ὅπερ καὶ ὁ διάσημος ἐν ἱστορικοῖς ἀγγλὸς Hume ἀποφθεγματικῶς ἐμολογεῖ. Προτρεπόμεθα λοιπὸν ἵνα πιστεῦσωμεν ὅτι ἡ ἰσχυρὰ εὐγλωττία τῆς Ἀθίδος γλώττης τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, οὐδέλωος πλέον θέλει ἐπανέλθει παρ' ἡμῖν ὡς οὐδ' ἡ τοῦ Σπέντορος ἐν τῇ πολιτορικῇ τῆς Τριώδος βαρυηχοῦσα βροντῶδης φωνή.

Ἄλλ' ὅμως ἐνταῦθα δεξιόμενοι νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ ῥήτορες τῶν νεωτέρων χρόνων ἀποστρέφονται τὰ τεχνάσματα ἐκείνα, ὧν περ χρῆσιν ἐποιοῦντο οἱ τῆς ἀρχαιότητος ῥήτορες, ὅπως ἐπὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς προλήψεις τοῦ ἀκρατηρίου των ἐπιδράσωσιν. Ὁ Κυντιλλιανὸς ἰδίας παρέχει ὁδηγίας τοῦ ρητορικῶς ἐνδύεσθαι, τοῦ τὰς πτυχὰς τοῦ ἐπενδύματος ἄπτεσθαι καὶ τοὺς δακτυλοὺς ἐν ταῖς χερσὶ περιβάλλειν. Ὁ Γράκκος εἶχεν ὀπισθὲν τοῦ ἀνθρώπου μουσικὸν ὄργανον κρατοῦντα, ἵνα τὴν φωνὴν αὐτοῦ ρυθμίξῃ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. Ὁ Ὀρτέσιος, ὁ τοῦ Κικέρωνος ἀντίζηλος, ἐκἀνόμιζε τοὺς σχηματισμοὺς τοῦ τε προσώπου καὶ τοῦ σώματος ἀπέναντι τοῦ καθρέπτου. Ὁ ῥήτωρ Ἀντώνιος, συνηγορῶν ποτε ὑπὲρ τοῦ γέροντος Ἀχιλίου Νέπου κατηγορουμένου ἐπὶ δωροδοκίᾳ, ἔσωσεν αὐτὸν, ἀφοῦ περὶ τὰ μέσα τῆς συνηγορίας σχίσας τὸν χιτῶνα ἐξέθηκε τὰς οὐλάς των πληγῶν, ἃς ὁ πελάτης του ἔλαβεν εἰς τὰς ὑπὲρ πατρίδος πολυετείς ἐκδουλεύσεις του· ἐπικαλεσθεὶς δ' ἐπὶ τέλους καὶ τὸ ἔλεος τοῦ συνυπάτου του Μαρίου, ἔκαμε τὸν σκυθρωπὸν τοῦτον καὶ ἀμειλικτον ἀνδρα δάκρυα νὰ χύσῃ. Ὁ Ἀθηναῖος ῥήτωρ Ὑπερίδης ὁ τοῦ Δημοσθένους σύγχρονος διέσωσεν ἐκ δικαίας θανάτου καταδίκης τὴν ὠραίαν ἑταίραν Φρύνην (ἦν περ ὁ Πραξιτέλης ἔσχε πάντοτε, ὡς λέγεται, πρότυπον τῶν τῆς Ἀφροδίτης ἀγαλμάτων του) παρουσιάσας γυμνὸν τὸ στήθος αὐτῆς ἐνώπιον τῶν δικαστῶν. Ὅτε ὁ Κικέρων ἐμελλε νὰ κατηγορηθῇ δημοσίᾳ ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου, μετέβη εἰς τὴν Βουλὴν πενήθορων μεθ' ἑλοῦ τοῦ ἵππικου τάγματος. Ἄλλ' ἂν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι νεώτερός τις ῥήτωρ κατέφευγεν εἰς παρομοίους τρόπους, βεβαίως ἀξιογέλαστος ἦθελε καταστῆ.

Διηγούνται ὅτι ὁ περίφημος Ἴρλανδὸς ρήτωρ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Burke, μετὰ σφοδρότατην τινὰ δημηγορίαν ἣν ἐποίησατο ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, προκλητικῶς πῶς ἔρριψε χαμαὶ ἐπὶ τοῦ πατώματος μαχαίριον, ἀλλ' ὁ Sheridan, ἐφάμιλλος αὐτοῦ ρήτωρ, ἀνέκραξεν ἀμέσως «Ὁ ἔντιμος Κύριος ἔφερε μὲν τὸ μαχαίριον, ἀλλὰ ποῦ εἶνε καὶ τὸ πειρούριον;» Τὸ δ' ἀκρατῆριον εἰς τὰς λέξεις ταύτας προσμειδίασαν κατήσχυε τὸν προαγορεύσαντα. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ σφοδρὰ καὶ ἐναγώνια κινήματα, τῶν ὁποίων χρῆσιν ἢ μᾶλλον κατάχρησιν ἐποιοῦντο οἱ ρήτορες τῶν ἀρχαίων, ἦτοι ποσὶ τὴν γῆν κρούειν καὶ τύπτειν τὸ μέτωπον καὶ τὸ στήθος, σχήματα ἀπηγορευμένα τὰ νῦν ἐν ταῖς βουλαῖς, ἐν ταῖς θεατρικαῖς μόνον σκηναῖς ἐπιτρέπονται. Καθόσον ἕμως ἀφορᾷ τὴν σφοδρότητα τῶν συλλογισμῶν καὶ τῶν ἐκφράσεων, ταῦτα εἰσι τὴν σήμερον ἐπίσης συνήθη καὶ κοινὰ ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Τίς δύναται ν' ἀρνηθῆ—μεθ' ἔλα τὰ λαμπρὰ χωρία, μεθ' ἔλους τοὺς μεγάλους καὶ ἐμφαντικοὺς ρητορικοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ ἔξοχα, τὰ ὠραῖα καὶ τολμηρὰ θεῖματὰ τῆς εὐγλωττίας ἅπερ περὶ τῶν ἀρχαίων ἀναφέρονται—ὅτι καὶ κατὰ τὸν καθ' ἡμᾶς αἰῶνα δὲν ἀκούομεν περὶ ἔργων οὐχ ἤττον λαμπρῶν, μεγάλων, τολμηρῶν ὠραίων καὶ ἐξαισίων ἐν ταῖς δημηγορίαις τῶν νεωτέρων καὶ ἐν ταῖς ἀπ' ἀμβωνος προσηύδα διδασκαῖς τῶν θεολόγων ἡμεδαπῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν;

Λίαν φημίξεται τὸ ἐπόμενον χωρίον τοῦ περὶ Σεφράνου λόγου τοῦ Δημοσθένους, ἐνθα ὁ ρήτωρ ἀποστροφῆν ποιούμενος, ἐν εἶδει ἔρκου, πρὸς τὰς σκιάς τῶν ἡρώων, τῶν πεσόντων ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς, ὅπως δικαιολογήσῃ τὴν ἐν Χαιρωναίᾳ μάχην τῶν Ἑλλήνων ἀνακράζει:

«Ἄλλ' οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτητε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον ἀράμενοι, μὰ τοὺς Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ καὶ πολλοὺς ἑτέρους τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας, οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἢ πόλις τῆς αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς ἔθαψεν, Αἰσχίνῃ, οὐχὶ τοὺς κατορθώσαντας αὐτῶν οὐδὲ τοὺς κρατήσαντας μόνους; δικαίως δ' μὲν γὰρ ἦν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἅπασι πέπρακται, τῇ τύχῃ δ' ἦν ὁ δαίμων ἐνεῖμεν ἐκάστοις, ταύτη κέρχηται.»

Ἦτοι «Ἄλλ' οὐδόλως, οὐδόλως ἐσφάλετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀναλαβόντες τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα. Ναί, οὐδόλως ἐσφάλετε, μὰ τοὺς προγόνους ἡμῶν τοὺς ἐν Μαραθῶνι τὸ πάλαι κινδυνεύσαντας καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς εἰς μάχην παραταχθέντας καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας καὶ τοὺς εἰς Ἀρτεμισίον πολεμήσαντας καὶ πολλοὺς ἄλλους γενναίους ἄνδρας, ὧν τὰ λείψανα κείνται ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι καὶ τοὺς ὁποίους ὅλους ἐξίσου ἢ ἢ πόλις τιμῆσασα ἔθαψεν, ὦ Αἰσχίνῃ, καὶ οὐχὶ μόνους τοὺς ὑπερισχύσαντας οὐδὲ μόνους τοὺς νικήσαντας, καὶ δικαίως διότι ἅπαντες οὗτοι ἐξεπέλεσαν τὸ καθήκον γενναίων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἢ ἐπιτυχία αὐτῶν ἦν τοιαύτη, ὅποιαν διένειμεν ἐκάστω ὁ Ὑψίστος Θεός.»

«Θαυμαστὸς δ' ἔρκος οὗτος, λέγει ὁ Ἰππότης Ν. Βάμβας εἰς τὰς σημειώσεις του, καὶ διὰ τὴν δύναμιν καὶ διὰ τὴν φράσιν καὶ διὰ τὴν θέσιν. Θεοποιεῖ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνισθέντας.»

Οὐχ ἤττον δὲ ρητορικὸν καὶ θαυμαστὸν ἐστὶ καὶ τὸ ἐπόμενον τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Αἰσχίνου, ὅστις ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ αὐτοῦ ἀνακαλεῖ ἐπὶ τοῦ βήματος πρὸς ἀντιπαράταξιν τοὺς πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντας τῆς πόλεως εὐεργέτας, Σόλωνα τὸν νομοθέτην καὶ Ἀριστείδην τὸν δίκαιον καὶ ἐπὶ τέλους ἀνακράζει ὅτι ὅτε Θεμιστοκλῆς καὶ οἱ ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς τελευτήσαντες καὶ αὐτοὶ οἱ τάφοι τῶν προγόνων ἤθελον βεβαίως ἀναστενάξει, ἐὰν ὁ κατὰ τῆς Ἑλλάδος συνωμότης τῶν βαρβάρων Δημοσθένης στεφανωθῇ.

«... ὑπολαμβάνετε ὄρα ἔπι τοῦ βήματος, οὗ νῦν ἐστῆκώς» ἐγὼ λέγω, ἀντιπαρεταξαμένους πρὸς τὴν τούτων ἀσέλγειαν» τοὺς τῆς πόλεως εὐεργέτας Σόλωνα μὲν, ἄνδρα φιλόσοφον καὶ νομοθέτην ἀγαθόν. . . Ἀριστείδην δὲ σχετλιαζόμενα ἐπὶ τῷ τῆς δικαιοσύνης προπηλακισμῷ καὶ ἐπερωτῶντα εἰ οὐκ αἰσχύνεσθε. . . Θεμιστοκλέα δὲ καὶ τοὺς ἐν Μαραθῶνι τελευτήσαντας καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς καὶ αὐτοὺς τοὺς τάφους τῶν προγόνων οὐκ ἂν οἴεσθε ἀναστενάξει, εἰ ὁ μετὰ τῶν βαρβάρων ὁμολογῶν τοῖς Ἑλλήσιν ἀντιπράξει στεφανωθήσεται;»

Καὶ τὸ ἐπίσης ρητορικὸν σχῆμα τοῦ Κικέρωνος, ὅτε οὗτος παρίστανε τοὺς βράχους καὶ τὰ ὄρη συγκεκνημένα καὶ ὑπὸ φρίκης ἐξισταμένα πρὸς τὴν καθαρὰν ἀφήγησιν τῶν διαρπαγῶν καὶ σφετερισμῶν τοῦ κατηγορουμένου Λικίνιου Βέρρες.

Ἄλλὰ πρὸς πάντα ταῦτα, δὲν δικαιούμεθα ἄρα γε ν' ἀντιπαρβαλωμεν τὸ ἐξῆς χωρίον, δεῖγμα ἐκκλησιαστικῆς εὐγλωττίας, οὐχ ἤττον ἰσχυρᾶς οὔσης καὶ νευρώδους, ληφθὲν ἐκ τῶν διδασκῶν τοῦ περιφήμου ἱεροκήρυκος Whitfield. Περαιῶν τὸν λόγον τοῦ ὁ σοφὸς Θεολόγος, μικρὰν τινὰ παύσιν ποιεῖται καὶ ἀνακράζει. Ὁ παρὰ τῆς ἀγγελίας ἰδοὺ μέλλει ἔσον οὕτω ἐγκαταλιπὼν ἡμᾶς ν' ἀνέλθῃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; θέλει λοιπὸν ἀναβῆ χωρὶς νὰ συν- ἐπιφέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἀγγελίαν ἐν ὅς ἀμαρτωλοῦ ἐξ ἅπαντος τοῦ πληθους τούτου, ἀμαρτωλοῦ ἐπιστραφέντος καὶ ἀνακληθέντος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πλάνης, τῆς ἀπωλείας καὶ ἀμαρτίας; Ἐνταῦθα καταπαύων τὸν λόγον, ὑψώνει τὰς χεῖρας, ἀτενίζει πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ μεφωγὴν γοεράν καὶ ὀφθαλμοῦς θαυροοῦντας ἀναφωνεῖ «Στῆθι, Γαβριήλ—Στῆθι Γαβριήλ. Στῆθι, καὶ πρὶν εἰσελθῆς ἐντὸς τῶν ἐπουρανίων ἱερῶν πύλωνων τῆς αἰωνιότητος, παραλαβε μετὰ σοῦ τὴν ἀγγελίαν ἐν ὅς ἀμαρτωλοῦ εἰς Θεὸν μετανοήσαντος.» Ὁ ἐπίλογος οὗτος, ὡς ἠλεκτρικὸς σπινθήρ, συγκινήσας ἅπαντας τοὺς ἀκροατὰς τοὺς ἔκαμε νὰ θαυρώσωσιν ἐν συντριβῇ καρδίας.

Δυνάμεθα ὡσαύτως ν' ἀντιπαρβαλωμεν καὶ τὸ ἐπόμενον ρητορικὸν γεγονός, παράτολμον καὶ παράδοξον καὶ οἷον οὐδ' ὁ εὐγλωττότερος τῶν ἀρχαίων κατώρθωσέ ποτε νὰ διεξαγάγῃ μετὰ τσαούτης ἰσχυρᾶς καὶ ἀπροσδοκῆτου ἐπιτυχίας.

Ὁ περίφημος ρήτωρ καὶ νομικὸς Πατρίμιος Ἐρρίκος, εἰς τῶν ἰδρυτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τελικῆς συζήτησεως προκειμένης περὶ παραδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Πολιτεύματος ἐν τῇ ἐν Βιργινίᾳ Συνελεύσει

σει, ἀποταίνει, περὶ τὰ τέλη τῆς δημηγορίας του, ἐπέκλῃσιν πρὸς τὰ οὐράνια πνεύματα («τὰ ἐπιβλέποντα (λέγει), ἰστάμενα πέραν τοῦ ὀρίζοντος ἐκείνου τοῦ περιορίζοντος τὰ βλέμματα τῶν θνητῶν») καὶ ταῦτα εἰπὼν, προσεπιδεικνύει δηθὲν τὰ οὐράνια ἐκεῖνα ὄντα, ἅτινα ὁμολογεῖ ὅτι «περίπτανται ἤδη ὑπεράνωθεν τῆς συνόδου καὶ ἐν ἀγωνίᾳ ἀπεικδέχονται ἀπόφασιν» συνεπάγουσαν ἢ τὴν εὐημερίαν ἢ τὴν κακοδαιμονίαν πλείονος τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους». Ἐκεῖνο δ' ὅπερ ἐπηύξησε καὶ παρέτεινε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἐκδόσεως ἦτο ὅτι τὰ ἐπικαλούμενα παρ' αὐτοῦ πνεύματα ἐφάνησαν τῷ ὄντι ὡς προσελθόντα εἰς τὴν αἴτησιν αὐτοῦ. Σφοδρότατη κατακρίσι μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν καταπεσοῦσα ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος, διέσεισεν αὐτὸ ἐκ θεμελίων.

Ἐπωφεληθεὶς ὁ ρήτωρ τῆς περιστάσεως, ἐφάνη ὡσανεὶ συμμετασχῶν ἐν τῇ μάχῃ τῶν αἰθερίων αὐτοῦ συμδοηθῶν ἐπὶ τῶν περὶ τῆς θυέλλης ὡς ἀνυψούμενος, τὸ πυροβολικὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐφάνη κυβερνῶν καὶ τοὺς τρομεροὺς αὐτοῦ κεραυνοὺς κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν ἀντιπάλων του διευθύνων.

Ἄνυπόφερτος κατέστη ἡ σκιηὴ αὐτῆ. Ἡ Βουλὴ ἀμέσως διελύθη, χωρὶς νὰ ἐπιζητηθῇ ἢ κατὰ τοὺς τύπους ἀναβολῆ τῆς συνδιασκέψεως· τὰ δὲ μέλη αὐτῆς ἀφέντα τὰς ἔδρας των ἔδραμον πρὸς τὰ ἔξω ἐν μεγίστῃ ταχύτητι καὶ ἀταξίᾳ.

ΕΜΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΣ.

Ὁ Λαμαρτίνος, Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς διάσημος, ἐγεννήθη τῷ 1791 ἐκ γονέων εὐγενῶν καὶ ἀπέθανε πένθης τῷ 1867 σχεδὸν ὀγδοηκοντούτης. Τοσαύτην εἶχεν ἐξασκήσει δημοτικότητά ἐν Γαλλίᾳ, ὥστε κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν, τὴν γενομένην ἐν αὐτῇ τῷ 1848, παρέστη εἰς τῶν ὑποψηφίων τῆς προεδρείας καὶ ἀντίπαλος τοῦ ὑπερισχύσαντος Ναπολέοντος καὶ τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ Καβενιάκ· ἔλαβε δὲ ὑπὲρ τὰς 500,000 ψήφων.

Ἐν τινι γαλλικῷ ἡμερολογίῳ ἀναγινώσκωμεν, ὅτι ὁ Λαμαρτίνος δὲν ἠύχαριστεῖτο πολὺ νὰ κατοική ἐν τῇ ὡραίᾳ ἀγροτικῇ οἰκίᾳ, τὴν ὅποιαν ἢ πόλιν τῶν Παρισίων τῷ εἶχε διαρίσει, διότι ὀλιβερὸν προαίσθημα τῷ ἔλεγεν ὅτι θ' ἀποθάνῃ ἐν αὐτῇ· καὶ τῷ ὄντι ἐν ἐκείνῃ ἀπέθανε.

Ὁ Λαμαρτίνος ἦτο εἰς ἄκρον ἐλευθέριος καὶ μεταδοτικός. Περὶ τῆς ἀρετῆς του ταύτης διηγούνται ὅτι, ἐνῶ μὲ κόπον εἶχεν οικονομίσει 2,000 φράγκα ἵν' ἀγοράσῃ ἄμαξαν, ἐφ' ἧς ἠύχαριστεῖτο πολὺ νὰ περιδιαβάξῃ, ἡμέραν τινὰ τῷ ἐπαρουσιάσθη πτωχὴ μήτηρ ἑπτὰ τέκνων, ἧτις μετὰ δακρύων τῷ διηγείτο τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν τῆς.

— Τίνος ποσοῦ ἀνάγκην ἔχετε; εἶπεν ἀρελῶς ὁ Λαμαρτίνος, συγχρόνως διευθυνόμενος πρὸς τὸ μέρος ἐνθα εἶχε κρυμμένα τὰ χρήματα.

— Χιλίων φράγκων! ἀποκρίνεται ἡ πτωχὴ μήτηρ.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΣ.

— Πολὺ καλὰ! λάβετέ τα.

— Καὶ τὴν ἄμαξαν; πότε; ἠρώτησέ τις τῶν φίλων του, ὅστις κατὰ τύχην εὐρέθη ἐκεῖ.

— Ἐ! φίλε μου, εἶπε πολὺ ὑγιεινότερον νὰ κάμνη τις τοὺς περιπάτους μὲ τοὺς πόδας παρὰ μὲ τὴν ἄμαξαν.

Διηγούνται ὅτι ἓνα μῆνα πρὶν τοῦ θανάτου τοῦ Λαμαρτίνου ποιητῆς τις ἐκ τῶν διακεκριμένων τῆς Γαλλίας, ὁ Auguste Barbier, ἐπεσκέφη αὐτὸν ἐν τῇ ἀγροτικῇ του οἰκίᾳ, ἐν ἣ τὸν εὔρε περικαθαίροντα τὰ δευδρύλλια του.

— Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἀνήκω καὶ ἐγὼ ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν, εἶπεν ὁ Barbier.

— Θὰ καταλάβετε τὴν ἔδραν τοῦ κ. Viennet; ἠρώτησεν ὁ Λαμαρτίνος.

— Ναί.

— Μὴ βιάζεσαι, φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ Ἀλφόνσος. Λάβε ὑπομονὴν ἀκόμη ἓνα μῆνα, διότι ποιητὴς πρέπει νὰ καταλάβῃ ἔδραν ποιητοῦ.

Μετὰ ἓνα μῆνα ὁ Λαμαρτίνος ἦτο νεκρός, ὁ δὲ Barbier κατέβη ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὴν ἔδραν ἐκείνου.

Ἐκ τῶν ἀπείρων ποιημάτων τοῦ Λαμαρτίνου πρωτεύουσιν αἱ Ποιητικαὶ Μελέται του, ἐν αἷς ἀπαντῶνται πολλὰ ἄσματα ἐξόχου φαντασίας καὶ πλήρη θερμότητος.

Τῶν Ποιητικῶν Μελετῶν τοῦ Λαμαρτίνου μετέφρασεν ἐμμέτρως κατ' ἐκλογὴν εἴκοσι καὶ ἐννέα ὁ κ. Ἀγγελος Σ. Βλάχος. Τούτων δὲ μεταφέρομεν τὴν ἐπιγεγραμμένην

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Πρὸς τὸν Λόρδον Βύρωνα (*).

Ὡ σὺ, οὐ τ' ὄνομα κἄν δὲν γνωρίζει ὁ κόσμος εἰσέτι,
 Πνεῦμα ἀπόκρυφον, Βύρων! ὦ ἄγγελε, ἄνθρωπε, δαίμων,
 Ὅ,τι ἂν ἦσαι, κακὸν ἢ ὀλέθριον πνεῦμα, μ' ἀρέσκεις.
 Τῆς μουσικῆς σου ἠδύνηι τὸ οὖς μου τὸ ἄγριον μέλος,
 Ὡς μὲ ἠδύνηι στεναζῶν βορρᾶς, κεραυνὸς ὀλοκλύζων,
 Ὡς τῶν χειμάρρων μὲ τέρεπ' ἢ βοῆ εἰς θολὴν καταγίδα.
 Εἶν' οἴκημά σου ἡ νύξ καὶ ἡ φρίκη τὸ κράτος σου εἶνε·
 Ὁ ἀετός, βασιλεὺς τῶν ἐρήμων, μισῶν τὸ πεδίον,
 Βράχων ζητεῖ, ὅπως σὺ, κορυφὰς μελανὰς ἀποτόμους,
 Ἄς κεραυνὸς κατεσύντριψεν ἢ ἀπελεύκανε λαίλαψ,
 Ὁχθὰς νωπῶν ναυαγίων σωροὺς παριστάσας εἰσέτι,
 Ἡ πεδιάδας βαμμμένας μὲ αἵματα μάχης καὶ φόνων.
 Ὅταν ἐρώτων πτηνόν, θρήνου φθόγγους ἠρέμα ἐκχύνον,
 Τὴν φωλεάν του εἰς ἄνθη πλησίον τοῦ ρύακος κτίζη,
 Τὰς κορυφὰς τὰς ἀγρίας τοῦ Ἄθω αὐτὸς ἀποβαίνει,
 Τὴν φωλεάν του ἐπάνω τοῦ χάους τῶν βράχων ἰδρύει,
 Καὶ σφαδαζόντων μελῶν ἐν τῷ μέσῳ ἰστάμενος μόνος,
 Μόνος ἐν μέσῳ σκοπέλων σταζόντων θερμὸν ἔτι αἷμα,
 Τὰς τελευταίας κραυγὰς τῶν θυμάτων του τέρεπετ' ἀκούων·
 Ἡ καταγίς τὸν λικνίζει, καὶ ἤσυχος, χαίρων κοιμάται.
 Ὅπως αὐτὸς ὁ ληστής τῶν ὁρέων, καὶ σὺ, Βύρων, οὕτω,
 Ἀπελπισίας κραυγὴν ὡς γλυκύτερον μέλος σου ἔχεις,
 Θέαμα τ' ἄλγος-γλυκὺ, τὸν ἄνθρωπον οὐμά σου φίλον!
 Ὁ ὀφθαλμὸς σου ἐμέτρησ' ὡς ἄλλος Σατὰν τὰς ἀβύσσους,
 Καὶ ἡ ψυχὴ σου εἰσῴσα ἐκεῖ, εἰς ἀνήλιον σκότος,
 Τὴν μειδιῶσαν ἐλπίδα μ' αἰώνιον ἄφησε χαίρε.
 Ὅπως αὐτὸς βασιλεύει καὶ σοῦ εἰς τὰ σκότη ἐπίσης
 Τὸ ἀκατάβλητον πνεῦμα καὶ πένθιμα ἄσματα ψάλλει.
 Καὶ θριαμβεῦον, ἀκούετ' εἰς μέλος ρυθμοῦ ἀπαισίου
 Ψάλλον θουρίαν ὠδὴν εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ τῆς ὀδύνης.
 Πλὴν διατὶ τὴν ἰδίαν σου μοῖραν ζητεῖς νὰ νικήσης;
 Τοῦ πεπρωμένου ἀπέναντι τί θὰ ἰσχύσῃ ὁ νοῦς σου;
 Εἶνε στενὸς ὁ ὀρίζων τοῦ νοῦ, ὡς τοῦ βλέμματός εἶνε.
 Μὴ περαιτέρω ζητῆς νὰ ἐκτείνῃς αὐτὸν ἢ ἐκεῖνο.
 Πέραν αὐτοῦ φεύγουσιν ὄλα, ἐκλείπουν τὰ πάντα καὶ σβύνουν!
 Θεσίην σου ὄρισ' ἐντὸς τοῦ στενοῦ αὐτοῦ κύκλου ὁ πλάστης...
 Πῶς; διατὶ; τίς ἠξεύρει!.. Παλάμην ἀνοίξας εὐρεῖαν,
 Πίπτουντ' ἀφῆκ' ἐξ ἐκείνης τὸν κόσμον κ' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους,
 Ὡς τῶν ἀγρῶν μας ἐπάνω τὴν κόνιν ἀφῆκε νὰ πέσῃ,
 Ὅπως τὸ φῶς καὶ τὰ σκότη διέχυσ' ἐντὸς τοῦ αἰθέρος.
 Μόνος αὐτὸς τὸ γνωρίζει, ἀρκεῖ! ἔχει κτῆμά του πάντα,
 Κ' εἶνε ἡμέτερον κτῆμα ἢ σήμερον μολὶς ἡμέρα·

(*) Οὗ ἴδε τὴν βιογραφίαν καὶ εἰκονογραφίαν ἐν σελ. 365 τοῦ Β' τόμ. τοῦ Μέντορος.

Πταίομεν, ἄνθρωποι ὄντες, τὸ κρύφιον φῶς νὰ ζητῶμεν
 Ἄγνοια, φεῦ! καὶ δουλεία, ἰδοὺ τῆς ζωῆς μας ὁ νόμος.
 Βύρων, σκληρὰ εἶν' ἡ λέξις, ἐδίστασ' αὐτὴν νὰ πιστεῦσω,
 Πλὴν διατὶ νὰ διστάζω ἐμπρὸς τῆς πικρᾶς ἀληθείας;
 Τίτλος σου εἶνε ἐμπρὸς τοῦ Θεοῦ ὅτι ἔργον του εἶσαι·
 Νὰ ἐννοῆς, ν' ἀγαπᾶς, νὰ λατρεύῃς τὸν θεῖον ζυγόν σου,
 Καὶ εἰς τὴν τάξιν τοῦ κόσμου μικρὸς καὶ σὺ κόκκος ὑπάρχων,
 Πρὸς τοὺς σκοποὺς του νὰ τείνης βουλήν λογικὴν κ' ἐλευθεραν,
 Νὰ συναισθάνεσαι ὅτι ὁ νοῦς του σὲ ἔπλασ' ὁ μέγας,
 Καὶ νὰ δοξάζῃς αὐτὸν δι' αὐτῆς τῆς ζωῆς σου καὶ μόνον...
 Αὐτ' εἶν' ἡ μοῖρα σου, Βύρων! Ἄλλὰ τὸν θεὸν μὴ ἐλέγγη·
 Φίλησε μᾶλλον αὐτὸν τὸν ζυγόν, ὅν νὰ θραύσῃς ἐπόθεις,
 Καὶ ἐκ τοῦ ὕψους κατὰβα, εἰς ὃ τολμηρῶς ἀνηρῶσο.
 Εἶνε καλόν, εἶν' ὠραῖον καὶ μέγα τὸ πᾶν ὅπως εἶνε,
 Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πλάστου τῶν κόσμων αὐτῶν τῶν ἀπειρῶν,
 Κόσμος κ' ἐν ἔντομον εἶνε· κ' ἐκεῖνος ἐπλάσθη, ... καὶ τοῦτο.
 Πλὴν, λέγεις, οὗτος ὁ νόμος εἶν' ἄδικος, βάρβαρος νόμος...
 Ἰδιοτρόπου βουλής τὸν εὐρίσκεις ἐξάμβλωμα μαῦρον,
 Καὶ ὀλεθρίαν παγίδα, εἰς ἣν συλλαμβάνετ' ὁ νοῦς μας.
 Ἀναγνωρίσωμεν, Βύρων, αὐτόν, μὴ τὸν κρινώμεν ὁμῶς·
 Ὅπως ὁ νοῦς σου κ' ἐμοῦ σκότους πλήρης ὁ νοῦς εἶν' ἐπίσης.
 Καὶ δὲν ἀνήκ' εἰς ἐμὲ ν' ἀναπτύξω εἰς σὲ τίς ὁ κόσμος.
 Ἄς σ' ἐξηγήσῃ τὸ σύμπαν ὁ Πλάστης τοῦ σύμπαντος μόνος.
 Ὅσα τὸ βάθος τοῦ χάους μετρῶ, τόσα χαίνομαι μᾶλλον.
 Τ' ἄλγος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον πρὸς ἄλγος συνδέεται ἄλλο,
 Καὶ συκρατοῦντ' αἱ ὀδύνηι καθὼς αἱ ἡμέραι κ' αἱ νύκτες.
 Πεπερασμένους τὴν φύσιν, εὐχὰς ὁμοῦ ἔχων ἀπείρους,
 Πρὸς ἐκπεσόντα θεὸν ὁμοιάζει ὁ ἄνθρωπος, ὅστις
 Ζῆ εἰς τὴν γῆν, ἐνθυμούμενος ὅτ' εἰς Παράδεισον ἔζη.
 Ἡ τῆς ἀρχαίας του δόξης ἀπόκληρος στένει ὁ τάλας
 Καὶ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν σβεσθεῖσαν του μοῖραν φυλάττει,
 Εἶτε τῶν πόθων του εἶνε ἀπέραντον τόσον τὸ βάθος,
 Ὅσ' ἀτενίζει μακρόθεν τὸ μέλλον αὐτοῦ μεγαλεῖον,
 Εἶτ' ἀτελής παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὁ θνητὸς ἐποικήθη,
 Εἶτ' ἐντελής ὡν ἐξέπεσεν, ... ὦ! ἐν μυστήριον εἶνε·
 Εἰς τὴν εἰρκτὴν τῶν αἰσθήσεων ὡν δουλικῶς δεσμευμένος,
 Δοῦλος, αἰσθάνεται στήθη πενθοῦντ' ἀνεξάρτητον αἶσαν,
 Καὶ δυστυχῆς, εἰς στιγμῶν εὐδαιμόνων χιμαίρας πλανᾶται!
 Θέλει νὰ ἴδῃ τὸν κόσμον καὶ ἔχει ἀδύνατον τ' ὄμμα,
 Ἐρωτ' ἀθάνατον θέλει καὶ ὅ,τι ἐρᾷ ζῆ προσκαιρῶς.
 Πρὸς τῆς Ἐδὲμ τὸν ἐξόριστον ὁμοιοὶ εἴμεθα πάντες.
 Ὅταν ἐδίωξ' αὐτὸν ὁ Θεὸς τ' οὐρανοῦ του κήπου,
 Τοὺς ἀπαισίους φραγμούς του ἐμέτρησε μ' ἐν αὐτοῦ βλέμμα,
 Καὶ πρὸ τῆς θύρας θρηγῶν τῆς κλεισθείσης ἐκάθησ' ὁ τάλας.
 Ἡκούσ' ἐντὸς τοῦ τερπνοῦ περιβάλου ἐκείνου μακρόθεν
 Τὸν ἐναρμόνιον στόνον τοῦ ἔρωτος, ὅστις δὲν θνήσκει,
 Τῆς εὐτυχίας τοὺς φθόγγους, τὰ μέλη τ' ἀγνὰ τῶν ἀγγέλων,
 Οἵτινες ἐνδον τῶν κόλπων τοῦ πλάστου τοὺς αἶνους του ἤθον,
 Καὶ τ' οὐρανοῦ μετ' ὀδύνης τὰ βλέμματ' αὐτοῦ ἀποσπάσας,
 Πρὸς τὴν ἀθλίαν του μοῖραν τὸ ὄμμα του ἔστρεψε φρίσσαν.
 Ὡ! τάλας ὅστις αὐτοῦ τοῦ πλάστου ἤκουσε ποτε κόσμου

Μόλις τοῦ νέκταρος μίαν σταγόνα τὰ χεῖλη του πίουν,
 Καὶ ἀπεχθάνει· ἡ φύσις ἐμπρὸς τοῦ πλαστοῦ τὸ ὑπάρχον,
 Τοῦ δυνατοῦ τὰ ὄρατα καθ' ὑπνοῦς διώκουσα νέφη.
 Εἶνε στενὸς ὁ ὄριζον τοῦ κόσμου κ' εὐρὺς ὁ τοῦ ὕπνου!
 Πλάττει ἐκεῖ ἡ ψυχὴ μὲ τοὺς πόθους τῆς πόλιν ὀραίαν,
 "Ὅπου ἀλήθειαν κ' ἔρωτ' ἀντλεῖ καὶ τρυφὰ αἰωνίως,
 "Ὅπου ὁ ἄνθρωπος, πλέων εἰς θάλασσαν κάλλους καὶ φώτων,
 Πίνει· ἀπλήστως καὶ πάλιν διψᾷ καὶ διψῶν πάλιν πίνει·
 Μὲ ὄπτασις χρυσᾶς βαυκαλούμενος σῖγα κοιμάται,
 Καὶ ἐξυπνῶν δὲν αισθάνεται κἀν ἂν αὐτὸς ἐκοιμάτο.
 Φεῦ! εἶχες μοῖραν τοιαύτην καὶ ἐγὼ τύχην εἶχον ὁμοίαν!
 "Ἐπιον ἔπως καὶ σὺ τῆς φιλίας ἐκείνης τὸ φίλτρον·
 "Ὁ ὀφθαλμὸς μου ἠνόγη καθὼς καὶ ὁ σὸς, πλὴν δὲν εἶδε.
 Μάτην τῆς πλάσεως ὄλης ζητήσας τὸν λόγον νὰ μάθω,
 Μάτην τὴν φύσιν ἠρώτησα τίς τῆς ζωῆς μας ὁ λόγος.
 Εἰς τῆς ἀβύσσου τὸ βάθος ἐβύβισα ἀπληστον βλέμμα,
 "Ὅλα ἠρώτησα, μέχρις ἡλίου, καὶ μέχρις ἀτόμου,
 Τρέχων ἐμπρὸς τῶν ὠρῶν, ἀναβαίνων τῶν χρόνων τὸ ρεῦμα.
 Πότε θαλάσσας ἐπέρων τὰς γνώμης σοφῶν ἴν' ἀκούσω,—
 Πλὴν εἶν' ὁ κόσμος κλεισμένον βιβλίον εἰς ὄμμ' ἀλαζόνος—
 Πότε, ζητῶν νὰ μαντεύσῃ τὸν ἄψυχον κύκλω του κόσμον,
 "Ἰπτατο μόνος ὁ νοῦς μου ἐν μέσῳ τῆς φύσεως ὄλης
 Καὶ τὴν κρυφίαν τῆς γλῶσσαν ἐνόμιζεν ὅτι ἐνόει!
 Τῶν οὐρανίων σωμάτων τοὺς νόμους ἠρεύνησα πάντας,
 Τὰς φωτεινάς τιν ἐρήμους μ' ὠδήγησ' ὁ Νεῦτων νὰ ἴδω
 Καὶ τῶν θανόντων ἐθνῶν τὴν ψυχρὰν ἐμελέτησα κόνιν.
 Τὰ ἱερά τῆς μνημεῖα ταράσσοντα μ' εἶδεν ἡ Ρώμη·
 "Ὡ!... τὴν γαλήνην ποσάκις σκιῶν ἱερῶν συνταράσσων,
 Κ' εἰς τῆς χειρὸς μου τὸ κοῖλον κρατῶν τὴν σποδὸν τῶν ἠρώτων,
 "Ἀθανασίας πνοὴν προσεπάθουν ἐντὸς τῆς ν' ἀνεύρω,
 "Ἀθανασίας πνοὴν, ἣν ὁ τάλας θνητὸς ἀναμένει!
 Τί λέγω! κύπτων πολλάκις εἰς κλίνην ὀδύνης καὶ ἄλγους,
 Νὰ τὴν ἀνεύρω ἐξήτουν εἰς θνητὸν βλέμματος λάμπιν.
 Εἰς κορυφάς, ὧν καλύπτουν τὰς ἄκρας αἰώνια νέφη,
 Καὶ εἰς θαλάσσας, ὧν κλύδων αἰώνιος δαίρει τὰ νῶτα,
 "Ἐτρέχον μάχας στοιχείων ζητῶν, ἀψηφῶν τοὺς θυμούς των,
 Καί, ὡς Σιβύλλα τις ἔνθους, ἐνόμιζον ὅτι ἡ φύσις
 "Ἐχρησμοδότει ἐντὸς τῶν ἀγρίων αὐτῶν θεαμάτων.
 Πῶς τῶν πολέμων ἐκείνων τῆς φύσεως μ' ἤρεσι· ἡ φρίκη!
 Πλὴν καὶ ἐντὸς τῆς γαλήνης κ' ἐντὸς τῆς ὀργῆς τῆς ἀκόμης,
 Τοῦ μυστηρίου τὴν λύσιν ἐζήτησα μάτην νὰ εὕρω!
 Εἶδον παντοῦ τὸν Θεόν, οὐδαμοῦ τὸν ἐνόησα ἔμως.
 Εἶδον χωρὶς ἐκλογῆς τὸ καλὸν καὶ κακὸν μεμιγμένα
 Καὶ κατὰ τύχην ἐκτὸς τοῦ εὐρέος του πίπτοντα κόλπου·
 Εἶδον κακὸν ὅπου ἦν δυνατὸν τὸ καλὸν ν' ἀπαντήσω
 Καὶ ἐβλασφήμησ' αὐτὸν, ὃν ματαίως ἐζήτουν νὰ μάθω·
 Πλὴν ἐναντίον χάλκου οὐρανοῦ αἱ φωναὶ μου θραυσθεῖσαι,
 Οὐδ' ἠξιώθησαν κἀν τῆς τιμῆς νὰ ὀργίσουν τὴν μοῖραν!
 "Ὅμως ἡμέραν τινα, τὴν κακὴν μου σκεπτόμενος τύχην,
 Τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ μαῦρά μου δάκρυα εἶχον βαρύνει,
 "Ὅτε ἀκτίς εἰς τὰ στήθη μου ἀνωθεν θεῖα κατέβη,

Κ' εἰς ὅτι πρὶν καθηρώμην μ' ἠνάγκασεν ὕμνον νὰ ψάλω.
 Εἰς τὸ οὐράνιον πνεῦμα, χωρὶς ν' ἀντιστῶ, παρεδόθην
 Κ' ἔψαλλ' ἡ λύρα μου ὅτι ὁ λόγος τῆ εἶπε νὰ ψάλλῃ:
 (ἀκολουθεῖ).

ΤΟ ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

"Ἡ συνήθεια καθιέρωσεν εἰς τὴν ὀμιλίαν μας καὶ τὴν φράσιν
 «Ὁ γάμος εἶνε λαχεῖον.» Τίς ὅμως ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ποτε,
 ὅτι τὴν φράσιν ἠθέλησαν οἱ ἰδιότροποι Ἀμερικανοὶ νὰ μεταστρέ-
 ψωσιν εἰς πραγματικότητα! Ἰδοὺ τῶ ὄντι ὁποῖας περὶ τοῦ πράγ-
 ματος τούτου παρέχει ἡμῖν πληροφορίας ἀμερικανικῆς τῆς ἐφημερίδας.

Τὸ περίεργον τοῦτο λαχεῖον πρόκειται νὰ ἐνεργηθῇ ἐν τῇ πό-
 λει Ρασίν τῆς ἐπαρχίας Βισκονσίν, εἰς ἐκκύβευσιν δὲ τεθήσονται
 πέντε νεανία, διαπρέποντες ἐπὶ φυσικῇ ὀραιότητι, χρηστοθηεῖα,
 εὐφυΐα καὶ καλῇ ἀγωγῇ.

Πεντήκοντα χιλιάδες γραμματίων, πρὸς δύο ἀμερικανικὰ τάλ-
 ληρα ἕκαστον, θέλουσι διανεμηθῆ· ἐκ τούτων προκύπτει κεφά-
 λαιον 100000 ταλλήρων, ὅπου θέλουσι διανεμηθῆ κατ' ἴσας μερί-
 δας οἱ πέντε νεανία, λαμβάνοντες τουτέστιν ἕκαστος ἀνὰ 20000
 ταλλ. καὶ κατέχοντες τοιοιτοτρόπως κεφάλαιον ἱκανὸν νὰ ἐξασφα-
 λίσῃ μετὰ τῶν ἐπιλοίπων αὐτῶν πλεονεκτημάτων μέλλον λαμπρὸν
 καὶ τίμιον.

Τὰ γραμματῖα δύνανται ν' ἀγορασθῶσιν ὑπὸ μόνων τῶν ἀνυ-
 πάνδρων νεανίδων ἢ τῶν γηρῶν. Ἀποκλείονται δὲ πᾶσαι αἱ γυναῖ-
 κες αἱ πλείους τῶν δύο συζύγων λαβοῦσαι, αἱ κόραι αἱ υπερβᾶσαι
 τὴν τριακονταετῆ ἡλικίαν ἢ μὴ ἔχουσαι ἀκόμη δεκαεπτὰ ἐτῶν ἡ-
 λικίαν, αἱ ὑπερμέτρως μελαγχριναί, καὶ αἱ ἀναγνώστριαί τῶν δι-
 καίων τῆς γυναικός...

"Ἄς ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Νέου Κόσμου προδίδουσι
 τῶ ὄντι οὐ τὴν τυχούσαν πρακτικότητα πνεύματος διὰ τῆς πρωτο-
 φανοῦς ταύτης πράξεως.

Νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι θὰ χρησιμεύσῃ τοῦτο ὡς ἀφορμὴ σκέψεώς
 τινος καὶ τοῖς ἡμετέροις;

(Εὐρυδίκη).

Ὁ Λέων.

"Ὁ λέων εἶνε τὸ ἰσχυρότατον καὶ τρομερώτατον τῶν θηρίων.
 "Ἐχει δὲ κεφαλὴν μεγάλην καὶ σαρκώδη, ρίνα μακρὰν, πλατεῖαν
 καὶ ἀνοικτὴν, μέτωπον τετράγωνον καὶ διαυλακούμενον ὑπὸ βα-
 θειῶν ρυτίδων, πρὸ πάντων, ὅταν ἦνε ὠργισμένος, ὀφθαλμοὺς
 ζωηροὺς καὶ διαπεραστικούς, καὶ ὄφρυς πυκνάς. Ἐκάστη τῶν σια-
 γόνων του φέρει δεκατέσσαρας ὀδόντας, καὶ ἡ γλώσσα του εἶνε
 κεκαλυμμένη ἀπὸ ἐξοχὰς ἐχούσας τὴν σκληρότητα τοῦ κέρατος.

Χαίτη μακρὰ καὶ τραχεῖα, καθισταμένη ὠραιότερα προϊούσης
 τῆς ἡλικίας, κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν του. Ἐχει κνή-
 μας βραχεῖας καὶ ὀστεώδεις καὶ πόδας χονδρούς καὶ πλατεῖς. Οἱ
 ἐμπρόσθιοι αὐτοῦ πόδες ἔχουσι πέντε δυνχας καλῶς διηρθρωμέ-
 νους, ἰσχυροὺς καὶ ὀξεῖς, καὶ οἱ ὀπίσθιοι τέσσαρας. Ἡ οὐρά αὐτοῦ
 ἔχουσα τεσσάρων ποδῶν μήκος, εἶνε εἰς ἄκρον εὐκαμπτος καὶ
 κεκαλυμμένη ὑπὸ τριχώματος βραχεῖος μέχρι τοῦ ἄκρου, τὸ ὅποιον

περατοῦται εἰ, θύσανον. Μεταχειρίζεται δὲ τὴν οὐράν του, ὅπως καταπόση τὸν ἐχθρόν, τὸν ὁποῖον θέλει νὰ καταβάλῃ.

Ἡ συνήθης φωνὴ τοῦ λέοντος εἶνε ὁ βρυχηθμός· εἶνε δὲ τρομακτικὴ, ὁμοιάζουσα μὲ ἤχον βαρύν, μεμιγμένον μετὰ ὀξείας φρυαγμοῦ. Ἡ κραυγὴ αὐτοῦ, εὐρισκομένου ἐν ὄργῃ, εἶνε ἐτι φρικωδέστερα. Αὕτη δὲ οὔσα στιγμιαία ἐπαναλαμβάνεται συχνά. Τότε πλήττει τὰ πλευρὰ αὐτοῦ διὰ τῆς οὐρᾶς του, κτυπᾷ τὴν γῆν, ὀρθώνει τὴν χαιτήν του καὶ δεικνύει τοὺς φοβεροὺς αὐτοῦ ὀδόντας καὶ τὴν ἀκιδωτὴν γλῶσσαν. Πάραυτα δὲ κάμνει πῆδημα δώδεκα ἢ δεκαπέντε ποδῶν, ἐπιπίπτει ἐπὶ τῆς λείας του, ἀρπάζει αὐτὴν διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, κατασπαράσσει αὐτὴν διὰ τῶν ὀνύχων του καὶ τὴν τρώγει.

Τὸ μῆκος τοῦ σώματος τοῦ λέοντος εἶνε τριῶν περίπου μέτρων, τὸ δὲ ὕψος ἡμίσεος.

Ἡ λέαινα, μικροτέρα οὔσα καθ' ὅλας τὰς διαστάσεις, δὲν ἔχει χαιτήν. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς ὄντα ὀλιγώτερον ἐκφραστικά, δηλοῦσι κλίσεις ἡπιωτέρας. Ἡ ἰσχὺς αὐτῆς ἐγκρατεῖται εἰς τὴν μητρικὴν τῆς στοργῆν διότι, ἅμα γεννήσῃ, περιφρονεῖ τὸν κίνδυνον, ἐπιπίπτουσα ἀδιαφόρως ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων, οἷος δὴ ποτε καὶ ἂν ἦνε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν.

Τὸ μέσον τοῦ

ν' ἀπαλλαγθῆ τις τῆς λεαίνης, ὅταν καταληφθῆ ἀρπάζων τοὺς λεοντιδεῖς αὐτῆς, εἶνε νὰ τῆ ἐγκαταλείψῃ ἕνα, τὸν ὁποῖον ἀμέσως ἐκείνη μεταφέρει εἰς τὸ σπήλαιόν της.

Ὁ λέων μόνον ἐν ἀνάγκῃ προσβάλλει. Ἡ σπαρκατικότης του παύει, ἅμα παύσῃ καὶ αἱ ἀνάγκαι του. Γινώσκουσι δὲ τὰς διαφορὰς αὐτοῦ διαθέσεις ἐκ τῶν κινήσεων τῆς οὐρᾶς του. Ἐὰν καταμαστιχθεῖ ὑπὸ πείνης, ἐφορμᾷ ἀδιαφόρως ἐπὶ πᾶν τὸ προστυχόν, τῆς ἀντιστάσεως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μόνον τὴν λύσαν του αὐξανοῦσης. Ὄθεν εἶνε λίαν ἐπικίνδυνον, ἐὰν τὸν πληγώσῃ τις, χωρὶς νὰ τὸν φονεύσῃ. Συχνότατα οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, ὅπου ἄφθονοὶ ὑπάρχουσι λέοντες, ἀπαντῶσι τὰ θηρία

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεύχος ΚΣΤ')

ταῦτα κατὰ τὰ κυνήγια των. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἵπποι των, μολοντί εἰς ζωηρότατοι, καταλαμβάνονται ὑπὸ τοσοῦτου αἰφνιδίου τρόμου, ὥστε καθίστανται ἀκίνητοι, καὶ οἱ κύνες ἴστανται συνεσταλμένοι πλησίον τῶν κυρίων αὐτῶν. Τὸ μόνον τότε σωτήριον διὰ τὸν ἵππεα εἶνε ν' ἀφιππεύσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ θύμα, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίτῃ. Ἐὰν δ' ἐκ συναντήσεως ἀπροόπτου, εὐρεθεῖς πολὺ πλησίον τοῦ λέοντος, δὲν ἔχη καιρὸν ν' ἀνάψῃ πῦρ, ὅπως τὸν ἐκφοβίσῃ, ἄλλο δὲν μένει ἢ νὰ πείσῃ χαμαὶ τῆρῶν βαθεῖαν σιωπῆν. Ὅταν ὁ λέων δὲν βασανίζηται ὑπὸ τῆς πείνης, διέρχεται σοβαρῶς, ὡς εὐχαριστημένος τρόπον τινὰ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀπονεμόμενον σέβας. Οἱ μαῦροι, διὰ νὰ συλλά-

Ὁ λέων.

βωσι τοὺς λέοντας, σκάπτουσι μέγας τάφρους, τὰς ὁποίας καλύπτουσι διὰ κλάδων καὶ φύλων, θέτοντες ἐπ' αὐτῶν τεμάχιον κρέατος ὡς δέλεαρ.

Ὁ λέων ζῆ εἰκοσιπέντε περίπου ἔτη. Ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἐν τῶν δασῶν εἶνε αἱ γαζέλαι (εἶδος ἐλάφων) καὶ οἱ πίθηκοι. Παρακρινεῖ δὲ ταῦτα καὶ δὲν τὰ καταδιώκει, μολοντί ἡ εὐκινησία του ἐξισοῦται πρὸς τὴν ἀλκιμότητά του. Ὅταν ὁ λέων φάγῃ καὶ χορτάσῃ, δύναται νὰ διέλθῃ ἄσιτος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ὑδωρ πίνει, ὅσάκις

εὔρη. Ἡ λέαινα γεννᾷ ἅπαξ τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ ἔαρ. Ὅταν ὁ λέων συλληφθῆ νέος, ἐξημεροῦται, ἀποκτῶν συμπληθιὰν τινὰ πρὸς τοὺς περιποιουμένους αὐτόν. Εἰς οἰανδήποτε δὲ στενοχωρίαν καὶ ἂν εὐρεθῆ, σπανίως ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ εὐεργέτου του. Ὡν δὲ μνησικαχός, καιροφυλακτεῖ διὰ νὰ ἐκδικηθῆ. Ἡ ἱστορία ἀναφέρει, ὅτι λέοντες, ἀκολούθησαντες τοὺς κυρίους των εἰς τὸν πόλεμον ἢ τὸ κυνήγιον καὶ μείναντες πιστοὶ εἰς αὐτούς, μετεχειρίσθησαν τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἀνδρίαν των μόνον κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἐν Ρώμῃ ἐξεύθησαν πολλάκις εἰς τεθρίππους ἀμάξας. Μεταξὺ δ' ἀπείρων ἐκκληκτικῶν παραδειγμάτων, ἀναφέρομεν τὸ τῆς λεαίνης τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου ἐν Ἀφρικῇ.

Ἐώραί τις λέαινα, τὴν ὁποίαν ἐφύλαττον ἀλυσόδετον, διὰ νὰ τὴν ἀποστελωσι εἰς Γαλλίαν, προσεβλήθη ὑπὸ δεινῆς τῆς σιαγόνος ἀσθενείας, ἕνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἠδύνατο νὰ φάγη. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον ἀπελπισθῆ περὶ τῆς θεραπείας τῆς, τῇ ἀφῆρσαν τὴν ἀλυσὸν καὶ τὴν ἔρριψαν εἰς τινὰ πλησιόχωρον ἀγρόν. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἦσαν κεκλεισμένοι καὶ τὸ ἀνοικτὸν αὐτῆς στόμα πλήρες μυρμηκίων, ὅτε Γάλλος τις, ὀνομαζόμενος Κομπανιῶν, παρετήρησεν αὐτὴν ἐπιστρέφω ἐκ τοῦ κυνηγίου. Ὁ Κομπανιῶν, νομίζων ὅτι μένει ἀκόμῃ ἔγχος ζωῆς εἰς τὸ δυστυχὲς τοῦτο ζῶον, ἔπλυνε τὸν φάρυγγα μὲ ὕδωρ καὶ ἔρριψεν εἰς τὸ στόμα τῆς ὀλίγον γάλα, τὸ ὁποῖον τὴν ἠνάγκασε νὰ καταπίη. Τὸ ἀπλοῦστατον τοῦτο ἱατρικὸν ἔσχε θαυμάσιον ἀποτέλεσμα. Ἡ λέαινα μετεκομίσθη εἰς τὸ φρούριον ἐπεμελήθησαν δ' αὐτὴν τόσον, ὥστε βαθμηδὸν ἀνελάμβανε. Μὴ λησιμονήσασα δὲ ποτε εἰς ποῖον ἐχρεώσται τὴν μεγάλην ταύτην εὐεργεσίαν, τοσαύτην ἀγάπην συνέλαβε πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτῆς, ὥστε τίποτε δὲν ἐλάμβανε ἀπὸ χεῖρας ἄλλου· καὶ ὅταν δὲ ἐντελῶς ἐθεραπεύθη, τὸν παρηκολούθει εἰς τὴν νῆσον, μὲ σχοινίον εἰς τὸν λαιμόν, ὡς ἡμερώτατος κύων. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἰσχὺς τῶν εὐεργεσιῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀγριωτέρων χερσῶν.

Μεταξὺ τῶν λαϊνῶν, ὅσαι ἐσχάτως ἔζησαν ἐντὸς θηριοτροφείων, πλείστα ἐδέχθησαν κύνα ἐντὸς τῆς κατοικίας των· ἀλλὰ μία μόνη ἔδειξε φιλίαν πρὸς τὸν συναιχμαλώτόν τῆς. Ὀνομάζεται δ' ἡ λέαινα Κωνσταντίνα καὶ εἶχε συλληφθῆ πολὺ μικρὰ εἰς τὴν Σαχάραν. Ἐρριψαν λοιπὸν ἐντὸς τῆς κατοικίας τῆς μικρὸν σκύλον μελανόλευκον, ὅστις κατατρομαγμένος ἐκρύφθη εἰς τινὰ γωνίαν ὄλωσ τρέμων. Ἡ λέαινα ἠγέρθη βραδέως, καὶ ἐξαγαγούσα ὑπόκωφον ὠρυγὴν ἐπλησίασε τὸ δυστυχὲς ζῶον, τὸ ὁποῖον ἐκβαλὼν κραυγὴν θρηνώδη, ἔβλεπεν αὐτὴν μὲ βλέμμα ἰκετευτικόν. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ βλέμμα τοῦτο τὴν συνεκίνησε τοσοῦτον, ὥστε ἐκάθισεν ἡσύχως, χωρὶς νὰ κακοποιήσῃ τὸ ζῶον. Ὅτε δ' ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς διανομῆς τῆς τροφῆς, ἔρριψαν ἐντὸς τοῦ κλωθοῦ τῆς Κωνσταντίνης καὶ τὴν ἰδικὴν τῆς. Αὕτη δέ, ἀφοῦ ἔφαγεν, ἀφῆκεν ἕν μέρος καὶ διὰ τὸν συναιχμαλώτόν τῆς, ὅστις δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸ ἐγγίσῃ· διότι καὶ ἡ λυσσώδεστερα πείνα δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν καταπέσῃ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν γωνίαν, εἰς ἣν ὁ τρόμος ἐκράτει αὐτὸν περιεσταλμένον. Τῇ ἐπαύριον ὁ φόβος αὐτοῦ ἠλαττώθη κατὰ τι καὶ ἐτόλμησε νὰ φάγῃ τὴν μερίδα, τὴν ὁποίαν ἡ λέαινα τοῦ ἀφῆκε τὴν προτεραίαν. Μετὰ ὀκτῶ δ' ἡμέρας ὁρμῶν ἐπὶ τοῦ γέμματος δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὴν λέαιναν νὰ λάβῃ τὸ μεριδίον τῆς, εἰμὴ ἀφοῦ ἐκεῖνος ἐλάμβανε τὸ ἰδικόν του. Ὅσαίς δ' ἡ Κωνσταντίνα ἐπλησίαζεν, οὗτος ὠργίζετο, ἐπήδα ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς καὶ ἔδακνεν αὐτὴν μὲθ' ὄλης τῆς ἰσχύος του.

Φθάσαντος τοῦ φθινοπώρου, ὅτε αἱ ἡμέραι καθίστανται ψυχραὶ καὶ ὑγραί, ὁ σκύλος, διὰ νὰ μὴ κρυόνῃ, ἔκρινεν εὐλογον νὰ διέρχεται τὴν νύκτα μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς λαίνας, ἥτις προθύμως τὸ ἐδέχθη. Δι' ἀνταμοιβήν, ἐν τῇ ἐξάψει τῆς ὀργῆς του, ἡμέραν τινὰ ὁρμήσας κατ' αὐτῆς, τὴν ἐδάγκασεν εἰς τὴν οὐρὰν μετὰ τοσαύτης λύσσης καὶ κακεντρεχείας, ὥστε ἔκλωπεν αὐτὴν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ οὕτω τὴν ἠκρωτηρίασε διὰ βίου. Μετὰ τινὰ ἔτη ὁ σκύλος ἀπέθανε, τὸ μὲν ἐξ αἰτίας τοῦ γήρατος, τὸ δέ, ἕνεκα τῆς πα-

ραφόρου ὀργῆς του· ἀλλ' ἔκτοτε παρετήρηθη, ὅτι ἡ δυστυχὴς Κωνσταντίνα ἔμεινε διὰ παντὸς ἀπαρηγόρητος. Τῇ ἔδωκαν ἔκτοτε πολλοὺς ἄλλους σκύλους, ἐξ ὧν ἕνα μόνον ἀφῆκε νὰ ζήσῃ, μὴ δείξασα ποτε πρὸς αὐτὸν οὔτε ἀγάπην οὔτε συμπάθειαν. Μετὰ δὲ καιρὸν ἀπέθανε καὶ αὕτη ὑπὸ τῆς μελαγχολίας. (Ἀρ. Χλωρός).

Ἀρμονίαι ἢ ἡ κοινωνία.

Πρέπει πρῶτον νὰ ὀρίσωμεν τὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ἧς θέλομεν περιστρέφει τὸν λόγον. Τὸ καθ' ἡμᾶς θὰ ὀνομάζομεν αὐτὴν «φυσιολογίαν τῆς κοινωνίας» καὶ νομίζομεν ὅτι εἶνε ἀξία τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου ὀνόματος. Ἀληθῶς ἡ φυσιολογία, ὡς εἶνε γνωστὸν, εἶνε ἐπιστήμη ἥτις ἐρευνᾷ τὸν τρόπον, δι' οὗ ἀποτελοῦνται ἐν ἡμῖν αἱ τῆς ζωῆς λειτουργίαι. Περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐνυπαρχόντων καὶ δὲν πλανᾶται εἰς θεωρίας ἀνωφελεῖς. Δὲν ἐπιχειρεῖ φέρ' εἰπεῖν νὰ δογματίσῃ ὅτι αἰρετώτερον θὰ ἦτον ἂν ἡ μὲν καρδιά ἐκείτο πρὸς τὸ δεξιόν, τὸ δὲ ἦπαρ πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος· ἀλλὰ μόνον ἀποδεικνύει τὴν ἀλήθειαν, περιγράφει καὶ θαυμάζει. Αὐτὸ τοῦτο εἶνε καὶ τὸ ἔργον τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας· ἐρευνᾷ καὶ ἐκθέτει τὸν τρόπον, δι' οὗ ἀποτελοῦνται αἱ πράξεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς· δὲν ἐπιχειρεῖ ὅμως νὰ δημιουργήσῃ ἀποτελέσματα καὶ αἰτίας, νὰ μετατρέψῃ τὰς τάσεις τοῦ ἀνθρώπου, νὰ καθυποβάλλῃ αὐτὰς εἰς ὀργανισμούς, εἰς προστάγματα, εἰς νοθεύσεις· περιορίζεται μόνον εἰς τὸ νὰ δείξῃ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν, τὸ προκύπτει ἐκ τῶν δοξασιῶν αὐτοῦ, καθ' ὅσον τηρεῖ ἢ παραβιάζει τὰς ἀρχάς, ἐφ' ὧν ἡ κοινωνία στηρίζεται.

Ὅταν δύο ἄνθρωποι ἐγκύπτωσιν εἰς τὴν ἔρευναν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ φαινομένου, πιθανὸν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐρεῦνης αὐτῶν νὰ μὴ ἀναφανῇ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα· ἀλλὰ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ εἷς ἢ ὁ ἄλλος, ἢ ἴσως καὶ οἱ δύο, δὲν προσέβησαν εἰς ὀρθὰς παρατηρήσεις. Ἡ ἔλλειψις ἄρα ἀποδοτέα ἐκείνοις, οὐχὶ δὲ τῇ ἐπιστήμῃ.

Ἄπαντες βεβαίωτα θαυμάζομεν τὴν τελείαν τάξιν, ἣν ἡ Θεία Πρόνοια ἐγκαθίδρυσεν ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, ἀπὸ τοῦ ἀτόμου τοῦ ὄντος ἴσου τῇ κεφαλῇ καρφοβελόνης—ἕπερ, καίπερ σμικρότατον, ἐφωδιάσθη, ὡς καὶ ἡμεῖς, ἐξ ἀπάντων τῶν χρησίμων πρὸς συντήρησιν καὶ ἀναγέννησιν—μέχρι τῶν ἀπείρων κόσμων τῶν διατρεχόντων τὸν ἀπέραντον οὐρανὸν δι' ἀνυπολόγιστου ταχύτητος καὶ οἱ ὅποιοι ἐν τοσοῦτῳ δὲν ἐκκλίνουσι παντάπασιν ἀπὸ τῆς χαραχθείσης αὐτοῖς γραμμῆς. Δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια ἢ ἐγκαθιδρύσασα πανταχοῦ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀρμονίαν, ἄφισεν ἀτελὲς ἐν ἔργον αὐτῆς, ἐπέφερον ἐξαιρέσιν ἐπὶ τῇ βλάβῃ μάλιστα τοῦ παρὰ τῶν χειρῶν αὐτῆς ἐξελλθόντος τελειωτέρου ἔργου, ἐπὶ τῇ βλάβῃ λέγω τοῦ ἀνθρώπου· ὅτι, προκίσεσά αὐτὸν δι' ἐνστικτιῶν καὶ ἀναγκῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὑποχρεοῦται νὰ συσταίῃ κοινωνίας, δὲν παρέσχε νόμους ἀρμονικοῦς τῇ κοινωνικῇ αὐτοῦ καταστάσει, ὅπως εἰς ἅπαντα τὰ λοιπὰ κτίσματα αὐτῆς; Τοῦτο οὐ μόνον ὁ ὀρθὸς λόγος ἀποκρούει· ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδέα, ἣν ἔχομεν περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγαθότητος τοῦ Δημιουργοῦ.

Ἄλλά, λέγουσιν, ἐὰν οἱ νόμοι οὗτοι πραγματικῶς ὑπάρχωσι, πόθεν λοιπὸν γεννῶνται αἱ ἀταξίαι αἱ ἐμποιοῦσαι ἄλλος ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν; — Αἱ ἀταξίαι αὗται ἐλάχιστον μέρος τοῦ ὅλου ἀποτελοῦσιν, ἢ δὲ τάξις ἐπικρατεῖ ἐν τῷ συνόλω τῶν σχέσεων μας. Αἱ διαταρᾶξεις αὗται, αἱ μάχαι, αἱ παραβάσεις, αἱ καταπίσεις, αἱ πανουργίαι, ἅπαντα ὅσα ἀντιτάττετε κατὰ τῆς ὑπάρξεως τῶν νόμων τούτων, προέρχονται ἀπλῶς διότι οἱ νόμοι οὗτοι δὲν τηροῦνται.

Δὲν δυνάμεθα βεβαίως ν' ἀρνηθῶμεν τὸν θαυμασίον ὀργανισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ ἐν τσοῦτῳ γεννῶνται καὶ ἐν αὐτῷ διαταρᾶξεις, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν ἀσθενείας. Τὸ κοινωνικὸν σῶμα ἔχει ἐπίσης τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ σύστασις του εἶνε ἀτελής. Μία μόνον διαφορὰ ὑπάρχει ὅτι αἱ διαταρᾶξεις αὗται εἰς μὲν τὸ κοινωνικὸν σῶμα γεννῶνται ἐξ ἡμῶν αὐτῶν· εἰς δὲ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα σπανίως συμβαίνουσιν ἐξ ἡμῶν.

Θέλομεν λοιπὸν ἀποδείξει ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων συμφερόντων ἁρμονία προεθεσπίσθη παρὰ τῆς Θεῆας Προνοίας, καὶ ὅτι αἱ ἐκδηλούμεναι ἀταξίαι προέρχονται ἐκ τῆς παραβάσεως τῶν νόμων, οὓς ἡ Πρόνοια ἐθέσπισε. Τῇ ἀληθείᾳ ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ μηχανὴ, ὡς εἶνε συνηρμολογημένη, εἶνε καὶ τελεία, καὶ ὅτι μόνον εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποσοθῆσωμεν ἅπαντα τὰ κωλύματα, ἅτινα τὴν παραλύουσιν ἢ παράγουσιν ἐν αὐτῇ κίνησιν σκολιάν, τότε ἡ ἀνθρωπότης δὲν θέλει μεριμνήσει ὅπως φέρῃ καὶ ἀντικαταστήσῃ ἄλλην μηχανὴν εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς. Τοῦτο ἀληθῶς θέλει εἶσθαι μέγα εὐτύχημα, διότι ἅπασαι αἱ τοιαῦται ἐφευρέσεις καὶ ἀντικαταστάσεις συνεπισύρουσιν ἄπειρα ἄτοπα, δυσκολίας, πράγματα ἀνέφυκτα, περὶ ὧν οἱ μεταρρυθμισταί, ἂν καὶ δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ἐν τσοῦτῳ ἐπεχείρησαν νὰ ὀργανίσωσι τὴν κοινωνίαν ἄλλως πως, ἢ ὅπως ὁ Θεὸς ἐποίησεν αὐτήν.

Τῷ ὄντι ὅπου ἡμεῖς βλέπομεν ἁρμονίαν, ἐκεῖνοι ἄλλο δὲν βλέπουσιν ἢ ἀνταγωνισμὸν. Καὶ βεβαίως πρέπει νὰ λάβωσιν ὡς ἀφορμὴν τὴν ἀρχὴν ταύτην· ἄλλως, πῶς δύνανται νὰ δείξωσιν ὅτι ἡ ἐπέμβασις αὐτῶν εἶνε πράγματι ὠφέλιμος; Ἦνα βεβαιώσωσι λοιπὸν τὰ ἀντιμαχόμενα συμφέροντα, τὰ εἰς ἀένναον πάλιν εὕρισκόμενα, ἄλλο μέσον δὲν ἐφεῦρον εἰμὴ τὸν καταναγκασμὸν.

(ἀκολουθεῖ).

ΔΙΟΝ. Α. Μ. ΧΑΡΙΚΑΗΣ Λέσβιος.

*Ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ δυστυχεῖς

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Φραντζῆ).

Z'. (1).

ΞΕΝΕΚΑΣ (SÉNÉQUE).

*Ἄν καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος θεωρῆται μάλλον ὡς φιλόσοφος παρὰ ὡς ποιητῆς, ἡμεῖς κατατάσσομεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν δυστυχῶν τούτων μεγάλων ποιητῶν· διότι ὁ βίος αὐτοῦ, ὁ θάνατος καὶ ἡ

(1) Ἰδε τὸ ΣΤ'. ἐν σελ. 283 τομ. Β'.

ικανότης, ἣν ἔδειξεν εἰς τὸν κόσμον, κατέστησαν αὐτὸν τσοῦτον ἔνδοξον, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὀμιλήσωμεν περὶ αὐτοῦ.

Ὁ Λούκιος Ἄνναϊος Σενέκας (Lucius Annaeus Seneca), ἐγγωσμένος ὑπὸ τὸ ὄνομα Σενέκας ὁ φιλόσοφος, ἐγεννήθη εἰς τὴν Κορδούβην (Cordoue) τῆς Ἰσπανίας περὶ τὸ 750 ἔτος τῆς δημοκρατίας (2). Ἀνατραφεὶς δὲ ἐν Ρώμῃ ἔδειξεν ἐκ τῆς τρυφεράς αὐτοῦ ἡλικίας ζωηροτάτην κλίσιν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, πρὸς ἣν καὶ παρεδόθη, παρὰ τὰς ἐπιπλήξεις τοῦ πατρὸς του, ὅστις εἶχε προορίσει αὐτὸν διὰ τὸ βῆμα, πρὸς ὃ καὶ τὸν ἐμόρφωνεν αὐτὸς ὁ ἴδιος, γυμνάζων αὐτὸν εἰς τὴν ρητορικὴν. (3).

Πράξας λοιπὸν καὶ αὐτὸς διὰ τὴν φιλοσοφίαν ὅ,τι ἔπραξεν ὁ Ὅβιδιος διὰ τὴν ποιήσιν, ἠκολούθησε μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμονῆς τὰ μαθήματα τῶν ἐνδοξοτέρων φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ· ἐνώσας δ' ἔπειτα τὴν πυθαγόρειον ἀποχὴν μετὰ τῶν στωϊκῶν ἀρχῶν, ἐσχηματίσεν ἐκ τῆς μίξεως ταύτης τὸν κανόνα τοῦ βίου αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὅμως αἱ μετ' ἐπιμονῆς παρακινήσεις τοῦ πατρὸς ἀπέσπασαν αὐτὸν ἀπὸ μελέτης τσοῦτον προσφιλοῦς· ἀνεβῆναι λοιπὸν εἰς τὸ βῆμα, δι' οὗ εὐδοκίμησας, ἀνεδείχθη ἔνδοξος. Διότι ἡ εὐγλωττία του τὸν κατέστησε τσοῦτον θαυμαστὸν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὥστε μετ' οὐ πολὺ θεωρήθη ὡς ὁ πρῶτος ρήτωρ τῆς ἐποχῆς του.

Φοβούμενος ὅμως μὴ ἐρεθίσῃ τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Καλιγούλα, βασιλεύοντος τότε, ἠναγκάσθη νὰ ἐκγαταλείψῃ λαμπρότατον στάδιον, ὅμως λίαν ἐπικίνδυνον, ἐπὶ ἡγεμόνος φθονοῦντος ἀγενῶς παῖσαν ἀξίαν καὶ ἰκανότητα καὶ ὀμόσαντος ἐν τῇ ἀπανθρώπῳ αὐτοῦ μανίᾳ νὰ καταστρέψῃ ὅλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Τίτου Λιβίου.

*Ὅτε κατὰ πρῶτον ὁ Σενέκας ἠγόρευεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ, ὁ αὐτοκράτωρ, ἐν ᾧ ὁ ρήτωρ ἐχειροκροτεῖτο, ἠλλοιοῦτο κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ ἔρριπτε κατὰ τοῦ ρήτορος βλέμματα βλοσυρὰ καὶ ὀργίλα· εἶτα ἐκγαταλείψας τὴν συνέλευσιν ἀπῆλθε, σκοπὸν συλλαβῶν νὰ θυσιάσῃ τὸν ρήτορα εἰς τὴν βάρβαρον αὐτοῦ ζηλοτυπίαν. Ἄλλὰ κατ' ἀγαθὴν τύχην ὁ Σενέκας ἐσώθη ὡς ἐξῆς.

Τὸ ὠχρὸν καὶ καταβεβλημένον αὐτοῦ πρόσωπον καὶ ὡς ἐκ τούτου κλονιζομένην ὑγίαν ἀναγγέλλον ἐγένετο ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. Παλλακίς τις τοῦ αὐτοκράτορος, συγκινουμένη πιθανῶς ὑπὲρ τοῦ νέου ρήτορος, κατέπεισε τὸν αὐτοκράτορα λέγουσα ὅτι εἶνε ἔργον ὄλως ἀνωφελὲς τὸ νὰ ἐπισπεύσῃ τὸν θάνατον ἀνθρώπου, μέλλοντος νὰ ζῆσῃ οὐχὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον, ἕνεκα τῆς φθίσεως, ὑφ' ἧς προσεβλήθη, καὶ ἣτις δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ Καλιγούλας πιστεύσας εἰς τοὺς λόγους τῆς παλλακίδος του ἔστρεψε τὴν ζηλοτυπίαν αὐτοῦ εἰς ἕτερα ἀντικείμενα.

Τὸ δὲ ἀξίωμα τοῦ ταμίου (questure) ἐπέτυχε πιθανῶς κατὰ τοὺς πρῶτους χρόνους τοῦ Κλαυδίου. Διότι ὀλίγον μετὰ ταῦτα αἱ σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἰουλίας (4), θυγατρὸς τοῦ Γερμανικοῦ, ἦν

(2) Ἡ κατὰ τοὺς νεωτέρους τὸ 2 ἢ 3 μ. Χ.

(3) Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Μάρκος Ἄνναϊος Σενέκας καλούμενος, ἦν περίφημος ρήτωρ· τούτου θαυμάζουσι τὸ εὐρύτατον μνημονικόν, διότι ἠδύνατο νὰ ἀντιληφθῇ διὰ μιᾶς 2,000 ὀνομάτων, ἅπασα μόνον ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελθέντων. Σ. Μ.

(4) Ἰουλίᾳ Λιβία, θυγάτηρ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππίνας φρονεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κλαύδου Κλαυδίου διὰ τῆς Μεσσαλίας.

ἡ Μεσσαλίνα (1) κατηγορήσεν ὡς μοιχαλίδα, παρέκλινσαν τὸν Κλαύδιον νὰ ἐξορίσῃ αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον Κῦρνον (Corse). Ἄλλ' ἐξορία διαταχθεῖσα ἐπὶ τῆς κατηγορίας τῆς ἀτίμου Μεσσαλίνας, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆται ὡς στιγματισμὸς διότι καὶ μόνον τὸ ὄνομα τῆς κατηγοροῦσας δύναται νὰ πείσῃ ἡμᾶς νὰ πιστεύωμεν ἀθῶον τὸν Σενέκαν, ἀν' ἡ αὐστηρότης τῶν ἠθῶν του δὲν δικαιολογῆ αὐτὸν ἱκανῶς.

Τὴν δ' ἐξορίαν αὐτοῦ ὑπέστη μετὰ μεγάλῃς γενναιότητος· ἐκεῖ, ὡς λέγουσι, συνέθεσε τὰς τραγωδίας αὐτοῦ καὶ τὰ βιβλία, τὰ Παιρηγορία ἐπιγραφόμενα τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Τινὲς μάλιστα λέγουσιν ὅτι ἦν εὐτυχὴς ἐν τῇ ἐξορίᾳ αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐκ τῶν μέσων, ἅτινα μετεχειρίσθη ὅπως ἀπαλλαχθῆ τῆς ἐξορίας ταύτης, καταδεικνύεται μάλιστα ὅτι οὐχὶ μόνον εἶχε καταβληθῆ ὑπ' αὐτῆς ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδὲ αὐτὴ ἡ φιλοσοφία, ἣν ἐπηγγέλλετο, οὐδεμίαν βοήθειαν ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ αὐτῇ.

Ὁ Σενέκας κατέφυγεν εἰς τινὰ Πολύβιον, χαμερπῆ ἀπελεύθερον τοῦ Κλαυδίου, ὃν δὲν ἐρυθριᾷ δουλικάτα νὰ κολακεύῃ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ του, οὐσαν καὶ διαμένουσαν αἰώνιον μνημεῖον τοῦ ἐξουτελισμοῦ τοῦ Σενέκα. Ἐγκωμιάζει δ' ἐν αὐτῇ καθ' ὑπερβολὴν καὶ τὸν ἀπελεύθερον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα, ὑπερεκθειάζων τὴν φρόνησιν τοῦ Κλαυδίου, τὴν γενναιότητα καὶ ἐπιείκειαν αὐτοῦ, καὶ συγκατατάσων αὐτὸν, χωρὶς νὰ αἰσχύνεται, εἰς τὴν τάξιν τῶν θεῶν, μόλις ἄξιον ὄντα νὰ συναριθμῆται μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἐν τούτοις ὅλα ταῦτα τὰ θυμιάματα τοῦ Σενέκα ἀπερρίφθησαν καὶ ἔμελλε νὰ τελειώσῃ τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξορίαν, ἀν' ἡ Ἀγριππίνα (2) διαδεχθεῖσα ἀρτίως τὴν Μεσσαλίναν δὲν ἐφρόντιζε περὶ τοῦ ἐνδόξου τούτου ἐξωρισμένου, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτὸν τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ τῆς Δομιτίου, δι' ὃν αἱ ῥαδιουργίαι αὐτῆς προητοίμαζον τὸ Κράτος.

Ἡ Ἀγριππίνα ἐπιθυμοῦσα νὰ ὠφελήθῃ ἐκ τῶν συμβουλῶν τοῦ Σενέκα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου αὐτῆς σκοποῦ, κατέπεισε τὸν Κλαύδιον οὐχὶ μόνον νὰ ἀνακαλέσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς ἐξορίας, ἀλλὰ καὶ νὰ τιμῆσθαι αὐτὸν διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Πραιτόρος (Præture). Εἰσῆλθε λοιπὸν ὁ Σενέκας εἰς τὴν Ρώμην μετὰ ὀκταετῆ ἐξορίαν μεθ' ὑποδοχῆς ἐκλάμπρου καὶ μετὰ χειροκροτήσεων τῶν Ρωμαίων,

(1) Δισέγγονος τῆς Ὀκταβίας, ἀδελφῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Αὐγούστου, σύζυγος τοῦ Κλαυδίου. Αὕτη μετὰ τινος ἀπελευθέρου, Ναρκίσσου καλουμένου, ἐφόνευσε τὸν πατρῶν αὐτῆς Ἄππιον Σιλανόν, καταφρονήσαντα τὸ ἀνόητον αὐτῆς πάθος· ἔπειτα ἐφόνευσε τὴν εἰρημένην Ἰουλίαν τοῦ Γερμανικοῦ, ἑτέραν Ἰουλίαν, ἀνεψιᾶν τοῦ Αὐτοκράτορος, τὸν Βαλέριον Ἀσιανόν καὶ ἄλλας πλείους κυρίας Ρωμαίας καὶ πολλοὺς πλουσίους κατοίκους. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὴ ἔλαβε τὰ ἐπιχειρήματα τῆς κακίας αὐτῆς, λαβοῦσα τὸν αὐτὸν θάνατον ὑπὸ τοῦ ἰδίου τούτου Ναρκίσσου Σ. Μ.

(2) Ἡ Β'. Ἀγριππίνα, θυγάτηρ τῆς Ἀγριππίνης, εἰς ἣν ὁ Τιβέριος ἔδωκεν ὡς σύζυγον τὸν Δομίτιον Αἰνόβαρδον. Ἐκ τούτων ἐγεννήθη τὸ ἀνθρωπόμορφον τέρας ὁ Νέρων. Αὕτη ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς υἱοῦ, ὅστις πρῶτον μὲν ἐδοκίμασε νὰ πνίξῃ αὐτήν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνη ἐνόησεν αὐτὸ ἀπέφυγε τῶν κακούργων τὰς χεῖρας, ἐστάλη κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ἐκατόνταρχος καὶ ἐφόνευσεν αὐτήν. Σ. Μ.

ὡς ἡ ἀληθὴς αὐτοῦ ἢ ψευδὴς ἀρετὴ εἶχε δελεάσει πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου.

Ἄγνοοῦμεν ἀν' ὁ Σενέκας συμμετέσχε τῶν συμβάντων, τῶν παραχωρησάντων τὸ Κράτος εἰς τὸν Δομίτιον τούτον, γνωστότερον ὄντα ὑπὸ τὸ ὄνομα Νέρων. Εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι καθ' ὄλον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἠκολούθει τὰς συμβουλὰς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ Ἑρώς τῆς Ρώμης· ὅτι δὲ ὁ Σενέκας δὲν ἐνέδιδεν εἰς τὰς κακίας τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ (1), γίνε-ται δῆλον ἐντεῦθεν.

Ὅτε δηλ. ὁλόκληρος ἐφανερώθη ὁ χαρακτήρ τοῦ φρικτοῦ τούτου τέρατος, ὁ Σενέκας ἰδὼν πλεόν αὐτὸν ὡς ἄλλον δεινὸν καὶ ἀδιόρθωτον δικαστὴν ἀπεφάσισε νὰ ἀπαλλαχθῆ ἀπ' αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ Νέρων κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπροσπάθησε νὰ δηλητηριάσῃ αὐτὸν διὰ τινος τῶν ἀπελευθέρων του· μὴ ἐπιτυχὼν δὲ τὸν σκρόπον του ἐνέγραψεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πείσωνος κατ' αὐτοῦ συνωμοσίαν. Οὕτω λοιπὸν συγκαταριθμηθεὶς καὶ ὁ φιλόσοφος οὗτος μετὰ τῶν συνομοστῶν, ἠναγκάσθη ὡς ἐκεῖνοι νὰ παραδοθῆ εἰς τὸν θάνατον. Ἀναφέρομεν δ' ἐνταῦθα περιέργους τινὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ συμβεβηκότος τούτου, ἀναφερομένας ὑπὸ τοῦ Τακίτου.

Ὅτε δηλαδὴ ὁ ἐκατόνταρχος ἐδήλωσεν εἰς αὐτὸν τὴν αὐτοκρατορικὴν διαταγὴν, ὁ Σενέκας ἐζήτησεν ἀταράχως τὴν διαθήκην αὐτοῦ διὰ νὰ προσθήσῃ ἐν αὐτῇ δωρὰ τινὰ πρὸς τοὺς φίλους. Ἄλλὰ τούτου μὴ ἐπιτραπένοτος αὐτῷ «λοιπὸν, εἶπε στραφεῖς πρὸς » τοὺς φίλους αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐμποδίζομαι νὰ μαρτυρήσω εἰς ὑμᾶς » τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ἀφίνω εἰς ὑμᾶς τὸν μόνον μοι ἐναπολεί- » φθέντα, ἀλλὰ πολυτιμώτατον πλοῦτον, τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς μου. » Ἡ ἐνθύμησις αὕτη, ἣν θέλετε διατηρήσει, μέλλει νὰ τιμῆσθαι τὰ » ἀμοιβαία ἡμῶν αἰσθήματα καὶ καταστήσῃ τὴν φιλίαν ἡμῶν σε- » βαστὴν εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας ».

Ἐν ᾧ δὲ οἱ φίλοι συνεκινούοντο διὰ τοιοῦτον ἀποχαιρετισμὸν, παρηγόρησεν αὐτοὺς ὁ Σενέκας διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς διὰ τῆς σταθερότητος καὶ εὐσταθείας του, λέγων «Ποῦ εἶνε, φίλοι μου, τὰ ἀξιώματα τῆς σοφίας, ἅτινα ὦ- » φειλον πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου νὰ ἐξασκήσωσιν ὑμᾶς ἐναντίον » τῆς δυστυχίας; Ἄγνοεῖτε τὴν σκληρότητα τοῦ Νέρωνος; Μετὰ » τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς μητρὸς του, ὃν αὐτὸς ἐπέ- » φερε, δύναται τις νὰ ἐκπλαγῆ ὅτι εἰς τοὺς θανάτους ἐκεῖνους προσ- » θέτει καὶ τὸν φόνον τοῦ διδάξαντος καὶ ἀναθρέψαντος τὴν και- » δικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν »;

Ἐν τούτοις ἐνηγκαλίσθη τὴν προσφιλῆ αὐτοῦ Παυλίαν (2), εὐρισκομένην εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν, καὶ ἐξώρτισεν αὐτήν νὰ μετριάσῃ τὴν μεγάλην τῆς θλίψιν διὰ τὴν ἀπώλειάν του, καὶ νὰ ζητήσῃ ἀνακούφισιν ἐντιμον τῆς δυστυχίας ταύτης εἰς τὴν ἐν-

(1) Ἐν τούτοις ὁ Τακίτος λέγει ὅτι ὁ συνθέσας τὴν πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐπιστολὴν τοῦ Νέρωνος πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ φόνου τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἦν οὗτος ὁ Σενέκας. Ἡ αὐθεντία τοῦ Τακίτου εἶνε μεγάλη, ἀλλ' ἡ πράξις φαίνεται ἀπίστευτος. Ἄλλως τε ὁ Τακίτος ἀποδίδει ἐγκώμια εἰς τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ ἐναντιό-μενα εἰς τὴν ἔκφρασιν ταύτην.

(2) Νέα Ρωμαία ἐκ καταγωγῆς ἐπισήμου, ἣν ἐνουμφεῦθη μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ ἐπάνοδοσιν ἣν δὲ ἡ δευτέρα αὐτοῦ γυνὴ

θύμησιν τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ σύζυγου αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ ἐνάρετος αὕτη σύζυγος διεμαρτηρήθη ὅτι ἐπεθύμησε νὰ ἀποθάνῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ παρεκάλεσε μάλιστα τὸν ἐκεῖ παρευρισκόμενον ἀξιωματικὸν νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν πρὸςπραγματικοποίησιν τοῦ εὐγενοῦς τούτου σκοποῦ.

Ὁ Σενέκας, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας θεωρῶν τὸν ἐκούσιον θάνατον ὡς ἐντιμον καταφύγιον τοῦ σοφοῦ, δὲν ἠναντιώθη εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τῆς Παυλίνης. « Ἐγὼ σοὶ ἐδειξα, εἶπε πρὸς αὐτὴν, πᾶν ὅ τι ἠδύνατο νὰ ἀνακουρίσῃ τὰς πικρίας τῆς ζωῆς σου· ἀλλὰ σὺ προτιμᾷς θάνατον γενναῖον. Δὲν σὲ μέμφομαι διὰ τὸ ἐνάρετον τοῦτο παράδειγμα σου. Μέλλομεν νὰ ἀποθάνομεν καὶ οἱ δύο μετ' ἴσης καρτεροψυχίας· σὺ δὲ μετὰ περισσοτέρας ἔτι δόξης.»

Μετὰ ταῦτα ἠνέμωξεν αὐτοχρόνως τὰς φλέβας αὐτῶν. Ὁ Σενέκας τότε, ἐπειδὴ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦν εἰς παρακμὴν ἕνεκα τοῦ γήρατος καὶ τῆς αὐστηρᾶς διαίτης, τὸ δ' αἷμα αὐτοῦ διὰ τοῦτο ἐξήρχετο μετὰ βραδύτητος, ἐπρόσταξεν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀνοίξωσι προσέτι καὶ τὰς φλέβας τῶν κνημῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἰγνῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ πόνοι τοῦ ἦσαν διαρκεῖς καὶ βίαιοι καὶ ἐφοβεῖτο μήπως λυπήσῃ τὴν σύζυγόν του διὰ τοῦ θεάματος τῶν ἑαυτοῦ δεινῶν, καὶ ἐπειδὴ οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπέφερε νὰ βλέπῃ τὴν ὄψιν τῆς προσφιλεστάτης αὐτοῦ Παυλίνης ἀποθησκοῦσης (1), κατέπεισεν αὐτὴν νὰ μετακομισθῇ εἰς ἕτερον δωμάτιον. Τούτου γενομένου, ὁ Σενέκας διέταξε νὰ εἰσεέλθωσιν οἱ γραμματεῖς αὐτοῦ, πρὸς οὓς, ἐνθερμος ἦδη ὑπὸ τῆς παρουσιαζομένης αἰωνιότητος, ἦτις ἤμελλεν ἦδη νὰ ἀνοιχθῇ δι' αὐτόν, ὑπηγόρευσε λόγους, οἵτινες ἐξάπαντος ἦσαν λίαν περίεργοι. Ἄλλ' ὁ Τάκιτος ἀπεισιώπησεν αὐτοὺς δυστυχῶς, ὡς πᾶσι γνωστοὺς ὄντας κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ὁ θάνατος ἤρχετο λίαν βραδέως, οἱ δὲ πόνοι αὐτοῦ οὐδὲ ὅπως ἠλαττοῦντο, παρεκάλεσε τὸν Στάτιον Ἄνναιον (Staius Annaeus) φίλον καὶ ἰατρὸν αὐτοῦ νὰ ἐτοιμάσῃ καὶ κάνειον· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐπέφερεν ἀποτέλεσμα· διότι ἡ ψύχρασις τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν ἀγγείων ἐκώλυσε τὴν διάβασιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ δηλητηρίου. Μετέβη λοιπὸν εἰς θερμὸν λουτρὸν, ὅπως εὐκολύνῃ τὴν ἐνέργειαν. Ἐκεῖ ὑπαινωτόμενος τὴν ἐπὶ τοῦ τέλους τῶν συμποσιῶν χρῆσιν τῶν σπονδῶν, λαβὼν ὕδωρ ἐρράντισε τοὺς πλησιέστερον αὐτοῦ εὐρισκομένους ὑπηρέτας, λέγων μετὰ φωνῆς ἀδυνατοῦ « Ποιήσωμεν τὰς σπονδὰς ἡμῶν πρὸς τὸν σωτήρα Δία»· ἔπειτα ἐστάθη ἐπὶ κλιβάνου, οὐτινος αἱ ἀναθυμιάσεις κατέπνιξαν αὐτόν, ἀποθανόντα εἰς ἡλικίαν πενήτηντα καὶ δύο ἐτῶν.

Ὁ Σενέκας ἐκρίθη ὡς φιλόσοφος, ἡμεῖς δὲ ἐξετάζομεν αὐτόν μόνον κατὰ τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ προτέρημα. Αἱ σωζόμεναι τρα-

γωδία ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σενέκα εἶνε δέκα: Ἡρακλῆς μαινώμενος, Θυέστης, Αἰ Φοίνισσαι ἢ ἡ Θηβαῖς, Ἀγαμέμνων, Ἰππόλυτος, Οἰδίπους, Αἰ Τρωάδες, Ἡρακλῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Οἴτης, Μήδεια καὶ Ὀκταβία. Ἐξαιρουμένης τῆς τελευταίας ταύτης τραγωδίας, εἶλαι αἱ ἄλλαι εἶνε ἀπομιμήσεις Ἑλληνικαί. Οἱ κριτικοί, οἱ τὰ μάλιστα τὴν ἀρχαιότητα μελετήσαντες, νομίζουσιν ὅτι ὁ Οἰδίπους, ὁ Ἰππόλυτος, ἡ Μήδεια καὶ αἱ Τρωάδες ἀνήκουσι τῷ ἔτι εἰς τὸν Σενέκαν τὸν φιλόσοφον, ὃν ἠθέλησαν ἀκαίρως νὰ διακρίνωσι τοῦ τραγικοῦ, αἱ δὲ ἄλλαι ἔξ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς διαφόρους ἄλλους συγγραφεῖς, παρουσιάσαντας μετὰ ταῦτα τὰς τραγωδίας αὐτῶν ὑπὸ ὄνομα χαίρον ὑπόληψιν, ὡς πολλοὶ ἄλλοι κωμικοὶ ἐδημοσίευσαν τὰς ἑαυτῶν ποιήσεις ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλάτου. Ἐἶνε δὲ βέβαιον ὅτι αἱ τέσσαρες αὗται τραγωδίαί, αἱ μετὰ δίσχυρισμῷ ἀποδιδόμεναι εἰς τὸν Σενέκαν, εἶνε αἱ καλλιτέραι· ἡ δὲ τελευταία, ἡ Ὀκταβία, φαίνεται συνταχθεῖσα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νέρωνος διότι ὑπόθεσιν ἔχει τὸν θάνατον τῆς σύζυγου καὶ τὸν μετὰ τῆς Ποππαίας (1) γάμον του. Ἐἶνε δὲ προφανῶς ἔργον ἀσήμετινὸς ποιητοῦ, θελήσαντος νὰ σατυρήσῃ τὸν τύραννον ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐνὸς ἐκ τῶν ἐνδόξων ἐκείνων, οἵτινες ἐθυσιάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τυράννου.

Ἄλλ' εἰς ὅλας ταύτας τὰς ποιήσεις καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς ὡς καλλιτέρας θεωρουμένας ἀπαντῶνται πλεῖστα ἐλαττώματα μικρὰν μαρτυροῦντα τὴν τοῦ θεάτρου γυνῶσιν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ φρονῶμεν ὅτι αἱ εἰς τὸν Σενέκαν πραγματικῶς ἀνήκουσαι εἶνε ἐστερημέναι ἀξίας, διότι μετὰ τῆς ποιήσεως, τῆς ἐμπατικῆς ρητορείας, τῆς συγκρούσεως τῶν ἐπιτετηθευμένων ἀντιθέσεων καὶ τῆς ἐκχύσεως τῶν ἰδεῶν πολλάκις ἀνυποφόρων, ἀπαντῶνται καὶ μεγάλαι ὠραιότητες. Παρατηρεῖ τις ἰδέας εὐφυεῖς καὶ ἰσχυράς, καὶ χαρακτῆρας διαπρέποντας· ἔτι δὲ καὶ μέρη ρητορικὰ καὶ θεατρικὰς ἰδέας· ὁ Ρακίνας μάλιστα ὠφελήθη ἐκ τοῦ Ἰππολύτου, ὄντος τὸ καλλίτερον ἔργον τοῦ Σενέκα.

Εἰς δὲ τὰς Τρωάδας ἀπαντῶμεν δλόκληρον ὠραιωτάτην σκηνὴν μετὰ τῆς Ἀγαμέμνονος καὶ Πύρρου. Ὁ νέος οὗτος ἡγεμὼν ζητεῖ τὸ αἷμα τῆς Πολυξένης, ὃ δὲ στρατηγὸς ἀγωνίζεται νὰ καταδείξῃ εἰς αὐτόν τὸν τρόπον τῆς θυσίας ταύτης. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Ἀγαμέμνονος ἀνῆκει εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀληθοῦς τραγωδίας.

Ὁ Σενέκας γέμει ἀποφθεγμάτων λίαν ἀξιοσημειωτῶν διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν ἔννοιαν καὶ διὰ τὴν ἐνεργητικὴν καὶ πεπυκνωμένην κατασκευὴν τῶν φράσεων. Τέλος πάντων αἱ εὐτυχεῖς κλοπαί, ἃς ὑπέστη, ἀποδεικνύουσιν ὅτι δὲν εἶνε ἀνάξιος προσοχῆς καὶ ἐπαίνου. Οὐχ ἤττον ὅμως ἡ μικρὰ περὶ αὐτοῦ υπόληψις, ὡς πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο καὶ τὸ εὐάριθμον τῶν ἀναγνωστῶν του ἀποδεικνύου-

(1) Poppaea Augusta, περίφημος διὰ τὴν ὠραιότητα καὶ φιλοδοξίαν αὐτῆς· ὑπανδρεύθη ἀλληλοδιαδόχως τὸν Ρούφον Κρίστινον καὶ τὸν εὐνοούμενον τοῦ Νέρωνος, Ὁθωνα. Ἐπειτα δελεάσασα τὸν Νέρωνα ἐγένετο παλλακίς αὐτοῦ, ἀλλὰ φιλοτιμουμένη καὶ νὰ ὑπανδρευθῇ αὐτόν ἐκίνησε πάντα λίθον, διὰ νὰ ἐξαφανισθῇ ἢ Ἀγριππίνα, ἧς ἐφοβεῖτο τὴν δύναμιν. Αἱ εὐχαὶ αὐτῆς ἐπληρώθησαν· διότι ὁ Νέρων ἀποπέμφας τὴν Ὀκταβίαν ἔλαβε ταύτην διὰ σύζυγον. Ἡ Ποππαία οὖσα ἐγκυος ἐτόλμησεν ἡμέραν τινα νὰ σκόψῃ τὸν Νέρωνα· οὗτος πάραυτα λακτίσας αὐτὴν ἐπὶ τῆς γαστρὸς τὴν ἐθανάτωσεν οὐκρότατα. Σ. Μ.

(1) Ἡ γενναία αὕτη σύζυγος ἐπέζησε τοῦ ἀνδρός της, διότι ὁ Νέρων μαθὼν παρευθὺς τὴν ἀκαίσιον ἀπόφασιν αὐτῆς καὶ φοβηθεὶς μὴ ὁ θάνατος τῆς ἐναρέτου ταύτης γυναικὸς καταστῆσῃ αὐτόν ἔτι μισητότερον καὶ ἀπεχθέστερον, ἀπέστειλε πάραυτα ἐκ τῶν ἀπελευθερῶν αὐτοῦ πολλοὺς, διατάξας αὐτοὺς νὰ ἐπιδέσωσι τὰ φλεβοτομηθέντα αὐτῆς μέρη, ἀναγκάζοντές τὴν νὰ ζήσῃ. Ἄλλ' ἤδη εἶχεν ἐκρῆσει τοσοῦτον αἷμα, ὥστε ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς εὐγενῆς τις ὠχρότης, διατηρηθεῖσα κατ' ὄλην τῆς τῆς ζωῆς.

τιν ὅτι οἱ συγγράφοντες πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐξῆς ἀλήθειαν.

Ὅτι τὸ δυνάμενον νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς τὸ σύγγραμμά δὲν εἶνε ἡ ἀξία χαρακτήρων τινῶν, διεσπαρμένων τῆδε κάκεισε, καὶ τούτων σπανίων, ἀλλ' ἡ ὕψους μνημείων διαρκῶν, ἅτινα νὰ ἔλκωσι τὴν προσοχὴν τῶν μεταγενεστέρων.

Η ΕΠΙΚΑΤΑΡΑΤΟΣ.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 15)

Ἐν τούτοις ἡ χήρα* Ροδρίκου δὲν ἀπώλεσε τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ ἴδῃ κατακραινόμενας τὰς λύπας τοῦ υἱοῦ τῆς ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῶν διαφόρων περιπετειῶν τῶν περιηγήσεων. Ὅσον δὲ διὰ τὰ δάκρυα, ἅτινα κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ ἐπεσπίαζον τοὺς ὠραίους τῆς Κύττης ὀφθαλμούς, ἦτον λίαν καταφανὲς ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἠθελον ἐξαντληθῆ, καθ' ὅτι νέον τι κόσμημα, καλλιχρωμὸς τις ἐκ ταινιῶν ἀνάδεσμος ἢ ἄνθος τι ἤρουν εἰς τὸ νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἀφελὴ κόρην. Ὁ Ἐρρίκος ἔμως, ὦ! ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο ἐπίσης νὰ παρηγορηθῆ διὰ παρομοίων ἀντικειμένων, ἐπειδὴ οὐδ' αἱ νέαι χῶραι ἄς διήρχετο, οὐδ' ἡ ὠραιότης τῶν χωρίων καὶ πόλεων, ἄς ἐπεσκέπτετο, ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν παραμικρὰν λήθην ἐκείνης, ἀφ' ἧς ἐπὶ πλέον ἀπειμακρύνετο.

Ἄν ὁ Ἐρρίκος εἶχε μόνον τὴν λύπην ταύτην, ἴσως ἠδύνατο, ὡς καὶ ἡ μήτηρ του ἠλπίζε, νὰ διασκαδάσῃ ὀλίγον· ἀλλ' ὁ Ἐρρίκος κατεδασανίζετο καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ ἐκ τῆς ζηλοτυπίας.

Καὶ μήπως ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀποχρώσα διασκέδασις ἢ περισπασμός τις κατὰ τῶν τρομερῶν τούτων βασάνων;

— Ἀχ! ἀνέκραζεν ὁ δυστυχῆς ἀσθενής· ἡ ἀπουσία δὲν εἶνε τίποτε... ἡ λήθη ἔμως..., ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι εἰς ἄλλος ἴσως...

Καὶ ὁ Ἐρρίκος δὲν ἐτόλμα ν' ἀποτελειώσῃ τὴν φράσιν τοῦ ἐσκέπτετο ἔμως ἐπὶ τὸν ἐνδεχόμενον τῆς φίλης του ἀντίζηλον.

— Καὶ ἂν ἡ Κύττη σ' ἐλησμένει, θὰ ἦτον ἄρα γε ἀξία τῶν μεμψιμοιριῶν σου; τῷ ἔλεγεν ἡ χήρα, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ τὴν κατεφρόνεις ἀρκούντως; αὐτὴν, ἧτις σήμερον εἶνε διὰ σὲ πηγὴ τσοσούτων ἀησυχιῶν;

Πολλάκις τσοσούτον θέλγητρον ἐνσταλάζουσιν οἱ παρήγοροι λόγοι τῆς μητρός, ὥστε ὁ Ἐρρίκος ἀπεκρίνετο, κρύπτων ἐντὸς τῶν χειρῶν τῆς μητρός του τὴν ἐρυθρότητα τοῦ προσώπου του,

— Θὰ τὴν καταφρονήσω καὶ θὰ τὴν ἀγαπῶ συνάμα... Ὁ ἔμφως μου θὰ τελειώσῃ μετὰ τῆς ζωῆς μου!!!

Τί ἠδύνατο, παρακαλῶ, ν' ἀποκριθῆ ἐναυθὰ ἡ καταβληθεῖσα μήτηρ του;... οὐδὲν ἄλλο τῆ ὑπελείπετο παρὰ νὰ δεηθῆ τοῦ Ὑψίστου ὅπως ἡ Κύττη μὴ μεταβάλῃ σκοπόν.

Ἐν διαστήματι ἀρκετοῦ χρόνου ἡ χήρα εἶχε νομίσει ὅτι αἱ δεήσεις αὐτῆς εἶχον εἰσακουσθῆ. Ἐπιστολαὶ Γερμανικὰ γραμματόσημα φέρουσαι διεδέχοντο ἀλλήλας, εἰς τὴν θέαν τῶν ὁποίων τὸ μείδιμα καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἐπανήρχοντο ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἐρρί-

κου... Τὸ μείδιμα ἔμως τοῦτο, ἡ ζωὴ ἐκείνη ἦσαν διαβατικά νέφη... Μετ' ὀλίγον αἱ ἐπιστολαὶ ἔγειναν σπανιώτεραι... Ἡμέραι καὶ ἐβδομάδες δλόκληραι παρήρχοντο, χωρὶς ἐπιστολῆς τῆς νὰ τοὺς πληροφορήσῃ περὶ τῶν νεωτέρων τῆς χώρας... Ἐπειτα δέ, ὅτε ἐφθάνον αἱ μετὰ τσοσούτης ἀνυπομονησίας ἀναμενόμεναι ἐπιστολαὶ, ἔβλεπον ἐντὸς αὐτῶν ἐκφράσεις λίαν ἀσαφεῖς καὶ εἶδος τι ψυχρότητος, ὅπερ νέος ὡς ὁ Ἐρρίκος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴν ἐννοήσῃ.

— Ἄς ἀναχωρήσωμεν, ἄς φύγωμεν, μήτερ μου, εἶπεν ὁ νέος... Ναὶ μὲν ἡ Κύττη δὲν μ' ἀγαπᾷ πλέον, πλὴν θέλω νὰ τὴν ἴδω πρὶν ἀποθάνω!

Ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ δ' ὅτι ἡ θέα τῆς γενεθλίου γῆς εἰς τοὺς θνησκόντας τοῦ Ἐρρίκου ὀφθαλμούς, μακρόθεν ἀνακαλύψοντας τὰ γλοερὰ πεδία διὰ μέσου τῶν ὁποίων τσοσάκις μετὰ τῆς μνηστῆς του διέτρεξεν, ἐπὶ μόνῃ λέγομεν τῇ ἰδέᾳ ταύτῃ ἤρξατο ν' ἀναγεννάται ἐντὸς τῆς καρδίας του ἐλπίς τις... Οὐδὲν εἶχε μεταλλάξῃ περὶ αὐτόν,.... Διατί τάχα νὰ μὴ συνέβαινε τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τὴν Κύττην;

— Βλέπων αὐτὴν, θὰ γνωρίσω ἂν πρέπει νὰ ζήσω, εἶπεν ὁ νέος, καὶ μόλις φθάσας ἐν τῇ πόλει, ὤρμησε διὰ ταχέος βηματισμοῦ ἐντὸς τῆς οἰκίας τοῦ γηραιοῦ Ὀθωνος.

Δὲν εἶχον παρέλθει πέντε λεπτά, ὅτε αἴφνης ὁ Ἐρρίκος, ὠχρὸς καὶ μὲ ἀνωρθωμένην ἐκ τῆς φρίκης τὴν κόμην, μὲ σπαίροντα μέλη καὶ μὲ ὀφθαλμούς βλοσυρούς, ἐβρίθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός του.

— Εἶς ἄλλος!... εἶς ξένος ἦτον ἐκεῖ! ἐψιθύρισε.

Εἶς μόνος στεναγμὸς διέφυγε τοῦ στήθους τοῦ Ἐρρίκου, καὶ ὁ στεναγμὸς οὗτος ἦτον ὁ τελευταῖος... ὁ Ἐρρίκος ἐξέπνευσεν... τὸ ὑπὸ τῆς δδύνης καταβληθὲν σῶμα του δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποφέρῃ τὴν θέαν τῆς ἀπίστου Κύττης.

Φεῦ! ὁ Ἐρρίκος εἶχεν εἰπεῖ τὴν ἀλήθειαν... ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, πλούσιος τις κύριος, Οὐγγρος, ὃν αἱ ὑποθέσεις αὐτοῦ εἶχον φέρεϊ μέχρι τῆς κατοικίας τῆς Κύττης, εἶδε τὴν νεαρὰν κόρην καί, ὡς ἄλλοι πολλοί, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν θαυμασίαν ὠραιότητά της. Ἡ εὐγένεια καὶ ὁ πλοῦτος εἶσιν ἰσχυροὶ μογχοί· ὁ κόμης Β... ἐσκέφθη ὅτι διὰ τῆς ὑπεροχῆς του ταύτης τὰ μάλιστα θὰ ἠνυκλόνετο νὰ ἐκθαμβώσῃ μίαν ἀπλὴν χωρικήν. Ἡ Κύττη ἔμως δὲν ἦτον ἐκ τῶν εὐκόλως ἐξαπατωμένων ὥστε ὁ πλούσιος Οὐγγρος μετὰ ματαίας προσπάθειας ἀπεφάσισε νὰ τὴν νυμφεuthῇ.

Διὰ νὰ τὴν νυμφεuthῇ ἔμως ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα της ἀπὸ τὸν πατέρα της Ὀθωνα. Ἡ πρώτη ἀπάντησις τοῦ Ὀθωνος ὑπῆρξεν ἡ ἄρνησις εἰς τὴν περίφημον ταύτην συγγένειαν, ἣν τῷ ἔσειλεν ἡ τύχη. Εἶπεν ὅτι ἡ θυγάτηρ του ἦτο μεμνηστευμένη μὲ ἄλλον...

Ὁ θάνατος ἔμως τοῦ Ροδρίκου, τοῦ ἀρχαίου ἐκεῖνου φίλου τοῦ Ὀθωνος, καὶ ἡ ἀπουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐρρίκου, ἀσθενούς ἄλλως τε καὶ οὐτινος ἢ ἀνάρρωσις ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος, παραλληλιζόμενα μετὰ τοῦ λαμπροῦ μέλλοντος, ὅπερ ἀνέμενε τὴν θυγατέρα του, τὸν ἐκλόνισαν· ἔπειτα, ἂν πρέπη νὰ τὸ εἴπωμεν, ἡ Κύττη πρό τινας

καιρού εφαινετο αρκετά αδιάφορος διὰ τὴν τύχην τοῦ μνηστήρος της. Ἦτο λοιπὸν δίκαιον νὰ τὴν ὑποχρεώσῃ ὁ πατὴρ της νὰ νυμφευθῇ ἄνθρωπον, δι' ὃν ἐφήμερον μόνον ἠσθάνθη κλίσιν; Οἱ ἀποχρώντες οὗτοι λόγοι ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ τίτλου τῆς κομῆσεως καὶ ὑπὸ τῆς συντάξεως ἀρκετῶν χιλιάδων φλωρινίων ἐπαρηγόρησαν ἀρκούντως καὶ κατέπεισαν τὸν πατέρα τῆς Κύττης Ὅθωνα ὅτι δὲν θὰ ἦτο πολὺ φρόνιμον ν' ἀποβάλλῃ τὸν Κόμητα. Ὁμίλησεν εἰς τὴν Κύττην περὶ τῶν προτάσεών του, ἡ δὲ θυγάτηρ του ἔσχε μὲν καὶ αὐτὴ κατ' ἀρχὰς συναίσθησιν τινα τοῦ πρώτου εἰς τὸν μνηστῆρα της ὄρκου... ἀπεποιήθη κατὰ πρῶτον... ἔπειτα ὅμως καθαρώτερον βλέπουσα ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ μέλλοντός της τοὺς πολυτίμους λίθους τοῦ στέμματος τῆς κομῆσεως, τοὺς θησαυροὺς τοῦ νέου ἔραστοῦ της, τὰ μέγαρα αὐτοῦ... καὶ σκεπτομένη τὰς ἀναμενούσας αὐτὴν διασκεδάσεις καὶ ἡδονάς, τὰς κολακείας καὶ τὰ θυμιάματα, ὧν ἀντικείμενον θὰ ἦτον αὐτὴ ἡ ἰδία..., ἔβλεπεν ἑαυτὴν περικυκλωμένην κατὰ τὰς ἐορτάς, λατρευομένην καὶ μυρία ὄσα ἄλλα ἀντικείμενα ἐν ἀφρονίᾳ συντείνοντα εἰς τὸ ν' ἀναδείξωσιν αὐτὴν ὠραιότεραν εἰσέτι... Ἐπειτα δὲ στρέφουσα ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς φαντασίας της ἡ Κύττη, διώρα μονότονόν τινα ὑπαρξίν ἐντὸς μικρᾶς πόλεως, τὸν τίτλον ἀπλῆς πολιτίδος, τοὺς περισπασμοὺς καὶ τὰς φροντίδας τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ τέλος ἓνα σύζυγον νοσηρὸν ἐκ νεότητός του...

Ἄν ὅμως ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀθλίας ταύτης εἰκόνας, τῆς παριστώσης τὴν ἔνωσιν αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἑρρίκου, ἔθετεν ἡ Κύττη καὶ τὸ φίλτρον τοῦ νέου, ἴσως, λέγομεν, τὰ σκιερὰ νέφη, τὰ ἐπισκιασάνατα ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἔνωσιν ταύτην, ἤθελον χαθῆ ἀπαρτήρητα. Ἀφ' ἑνὸς μὲν τῇ ἐφαινετο ὁ ἔρωσ ἀγνὸς καὶ πιστὸς ὡς τὸν ἠσθάνετο ὁ Ἑρρίκος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ἥλιος τῆς ζωηρᾶς φαντασίας χρυσίζων διὰ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἀντικείμενα... Ἄλλ' ἡ ἀπουσία εἶχε μετατρέψει ἐντὸς τῆς καρδίας τῆς ἀστάτου Κύττης τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου ἐμφυτευθέντα πρῶτα τοῦ ἔρωτος ἄνθη εἰς ὀξείας ἀκάνθους.

Ὁξύταται ἀναμριβόλως αἱ ἄκναι αὗται ἐφάνησαν εἰς τὴν μνηστῆρ τῶν Ἑρρίκου, διότι ἀπέναντι ὄλων τῶν ὄρκων της, ὄλων τῶν διαφυγουσῶν τὰ χεῖλη της ἐρωτικῶν διαβεβαιώσεων καὶ ὄλης τῆς βαρύτητος τοῦ ἀνταλλαχθέντος δακτυλίου ἐδέχθη τὴν χεῖρα τοῦ κόμητος Β...

Ὅϊμοι! ἀκριδῶς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἐπιστρέφων ὁ Ἑρρίκος, εἶδεν ἐνώπιον τῆς Κύττης τὸν κόμητα ἀποδεχόμενον ἐκ τοῦ ὠραίου στόματός της τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὑπερπληρώσασαν μὲν αὐτὸν χαρᾶς, εἰς δὲ τὸν δυστυχῆ Ἑρρίκον ἐπενεγκοῦσαν τὸν θάνατον!!!

Ὁ Ἑρρίκος ἦτο νεκρός!.. Τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὅπερ κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς χώρας ἐκείνης ἐνέδυσαν διὰ τῶν ὠραιότερων του ἐνδυμάτων, ἔκειτο ἐξηπλωμένον ἐπὶ φερέτρου, εἰς δὲ πλησιάζοντες οἱ εὐαρίθμοι τοῦ μακαρίτου φίλοι ἐναπέθετον εὐλαβῶς ὡς εἰς ἱερὸν μέρος στεφάνους ἐξ ἀνθέων λευκῶν... Τῆς ἐσπέρας ἐπελθούσης, αἱ νεκρικαὶ λαμπάδες ἀνῆφθησαν καί, ἀποσυρθέντων τῶν ξένων ὄλων, οὐδεὶς ἕτερος, ἐκτὸς τῶν γραϊῶν νοσοκόμων καὶ τῶν ἱερέων

τῶν τὰς νεκρωσίμους προσευχὰς ἀναγινοσκόντων, ἔμενον ἐντὸς τῆς αἰθούσης. Ἡ δὲ πένθιμος καὶ κατανυκτικὴ αὐτῆ ψαλμωδία, ἡ πενθιμωτέραν καθιστώσα τὴν σκοτίαν τῆς νυκτὸς ἐκείνης, διεκόπιτο μόνον, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἐκ θρηνηδῶν λυγμῶν, ἀπὸ τοῦ παρακειμένου δωματίου ἐξερχομένων. Ἐκεῖ περικυκλωμένη ὑπὸ τῶν συγγενῶν της ἡ δυστυχῆς τοῦ Ἑρρίκου μήτηρ, διήρχετο τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ χωρισμοῦ τοῦ πεφλημένου της υἱοῦ, ἐν μετ' ὀλίγον διὰ παντὸς ἔμελλον νὰ τῇ ἀφαιρέσωσιν!

Ἐν ᾧ χρόνῳ ὅμως ἡ θλίψις κατακυριεύει τὸν οἶκον τοῦ θύματος, ἡ τύψις τοῦ συνειδότος ἤρξατο ἐκτείνουσα τὸν σιδηροῦν αὐτῆς βραχίονα ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἐνόχων, καὶ ὁ ὕπνος ἀπεμακρύνθη πλέον τῶν νυσταλέων αὐτῶν ὀφθαλμῶν. Καὶ ὁ μὲν Ὅθων, ὅστις φαίνεται παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἐπιπλήξεων τοῦ φίλου του, τοῦ ἄλλοτε τοσοῦτον ἀγαπητοῦ, κλαίει ἤδη ἀμάρτημα, ὅπερ δὲν δύναται πλέον νὰ ἐπανορθώσῃ ἡ δὲ Κύττη, ἡ δυστυχῆς ἐκείνη Κύττη, κυριευθεῖσα ἐκ τοῦ αἵσχους καὶ τῶν τύψεων τοῦ συνειδότος λίαν ἀργὰ ἀφυπνισθέντος, ἐλησμόνησε τὰ πάντα ἐκτὸς τοῦ συντρόφου τῶν παιδικῶν της χρόνων, τοῦ συγκοινωνοῦ τῶν παιδικῶν ἀπορρήτων της. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀθάνα ἔτη παρουσιάζονται ἐν τῇ μνήμῃ της...! Σκέπτεται ἤδη τὸν εἰλικρινῆ καὶ ἀγνὸν ἐκείνον ἔρωτα, ὅστις περιέβαλεν αὐτὴν διὰ τοσοῦτων φροντίδων καὶ τρυφερότητος.!

(ἀκολουθεῖ)

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ.

Τὸ γένος τῶν Βουλγάρων, ἐξ οὗ κατήγετο ὁ αἰοίδιμος Εὐγένιος, ἤκμαζεν εἰς Κέρκυραν καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθ' ὅσον ἐξάγεται ἐκ τῶν εἰς τὸν βίον τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος ἱστορουμένων, ὅπου ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ, ὅτι εὐγενὴς τις καταγόμενος ἐκ τῆς δυστυχοῦς ἐκείνης μεγαλοπόλεως Καλοχαιρέτης τὸ ἐπωνύμιον, μετὰ τὴν οἰκτράν τῆς πατρίδος αὐτοῦ καταστροφὴν, μετέφερε τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος εἰς Κέρκυραν, ἐν ᾗ εὐρὴν περικαλλῆ ναὸν, ἀπέθηκε τὸ πάνσεπτον ἐκεῖνο σῶμα, καὶ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς, διέμενεν ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ, ὑπηρετῶν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ. («Ἄνα» κινισθείσης δὲ μετὰ ταῦτα τῆς πόλεως (λέγει αὐτολεξεῖ ὁ ἴδιος συγγραφεὺς), καὶ ἐτέρωθι μετακτισθείσης, ἄλλον ἐγείρουσι «τῷ ἀγίῳ ναὸν οἱ τότε ἱεροῦθται, οἱ ἐκ Κερκύρας δηλ. Βουλ» γαροι, εἰς οὓς δι' Ἀσημίνας τῆς μακαρίτιδος τὸ κατὰ κόσμον «τῆς δεσποτείας δικαίωμα τοῦ ἱεροῦ μετέθῃ λειψάνου.»

Ἐκ τοιαύτης λοιπὸν ἀρχαίας γενεᾶς κατήγετο ὁ μέγας Εὐγένιος· οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἐκατοικοῦσαν εἰς Ζάκυνθον, τινὲς δὲ ὀνομάζουσι καὶ ἐνορίαν αὐτῶν τὴν τῆς Φανερωμένης, καὶ ἄλλοι προσθέτουσιν, ὅτι σώζεται μέχρι τοῦ νῦν καὶ ὁ κώδῃς, εἰς ὃν εὐρίσκεται καταγεγραμμένον τὸ παιδικὸν ὄνομα τοῦ Εὐγενίου Ἑλευθερίου· κατὰ δὲ τὰς σημειώσεις Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ὁ μὲν μέγας Εὐγένιος ἀναντιρρήτως ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὸ 1716 ἔτος, καθ' ὃν καιρὸν ἡ πόλις αὕτη ἠλευθερώθη διὰ

θαύματος τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἐκ τῆς πολιορκίας τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, διὲ καὶ ὠνομάσθη Ἐλευθέριος, οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἐκατοίκουν εἰς Ζάκυνθον, ἔτυχον δὲ εἰς Κέρκυραν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν διὰ τὸν φόβον τοῦ πολέμου ἢ δι' ἄλλην τινὰ περίστασιν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, περὶ δὲ τῆς ἀγωγῆς βεβαιούται ὑπὸ πολλῶν, ὅτι ἐν Κερκύρᾳ ἔλαβε τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς παιδείας, διδασθεὶς παρὰ τινι ἱερομονάχῳ Ἱερεμία Καβαδία ὀνομαζομένῳ. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν γνώμην τινῶν ἦν τότε ἀπηγορευμένη παρὰ τῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως ἡ διδασκαλία τῶν ὑψηλοτέρων μαθημάτων τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, μὴ ἢ βλαβυτέρᾳ μελέτῃ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων διεγείρη τὸν νοῦν τῆς νεολαίας τῶν Ἐπτανησίων καὶ ἀποπτύσσει τὸν χαλινὸν τοῦ ἐπικειμένου ζυγοῦ, μετέβη εἰς Ἄρταν ὁ Εὐγένιος, ὅπου ἐσχολάρχει σοφὸς τις διδάσκαλος Ἀθανάσιος ὀνομαζόμενος, περὶ οὗ ἀναφέρει καὶ ἐν τῇ Λογικῇ αὐτοῦ. Καθ' ὃν καιρὸν δὲ διέτριβεν εἰς Ἄρταν, ἠκολούθησε συμβεβηκὸς τι δεικνύον ἱκανῶς τὴν καὶ ἐν ἀπαλῇ ἔτι ἡλικίᾳ ἀμυδρῶς ὑπεμφαινομένην μεγαλοφυίαν καὶ ἀρχινοίαν τοῦ ἀνδρός. Ὁ τότε μητροπολίτης Ἄρτης καταδικάσας ἱερέα τινὰ ἀδίκως εἰς μακρὰν ἀργίαν τῶν ἱεραικῶν χρεῶν, ἠρνεῖτο τὴν συγχώρησιν εἰς τὸν δυστυχῆ, καὶ τοὶ πολλὰκις καὶ ὑπὸ πολλῶν προκρίτων τῆς πόλεως Ἄρτης εἰς τοῦτο παρα-

κληθεῖς ἀλλὰ τελευταῖον ἀπελπισθεὶς, λαβὼν ἴσως καὶ παρά τινος συμβουλήν, ἀπεφάσισεν ἵνα προσδράμῃ εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ, ἀναφέρων τὰ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως εἰς αὐτὸν πραθέντα, ζητήσῃ παρ' ἐκείνης τὴν ἐκ τῆς ποινῆς ταύτης ἀπαλλαγὴν. Κατέφυγε λοιπὸν εἰς τὸν νέον μαθητὴν Ἐλευθέριον, ὡς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους μαθητὰς ἐπαινούμενον, παρακαλῶν μετὰ θερμῶν δακρύων, ἵνα συντάξῃ τὴν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀναφορὰν αὐτοῦ· ὁ δὲ Εὐγένιος ἀκούσας δεινοπαθοῦντά ἐλευθέρως τὸν ἱερέα, καὶ κινήσει εἰς συμπάθειαν, συνέταξε τοσοῦτον συγκινητικὴν ἐνταῦτ' καὶ γλαφυρὰν ἀναφορὰν, καὶ μὲ τοσαύτην δεινότητι λόγου, ὥστε ἔχι μόνον ἐπέισε τὴν σύνοδον εἰς βοήθειαν

τοῦ ἱερέως, ἀλλ' ἐκίνησεν αὐτὴν καὶ εἰς περιέργειαν ἵνα μάθῃ τὸν συντάξαντα. Ὅθεν γράψας ὁ Πατριάρχης εἰς τὸν μητροπολίτην Ἄρτης περὶ ἀπαλλάξεως τοῦ ἱερέως τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ ποινῆς, ἠρώτησεν αὐτὸν καὶ περὶ τοῦ τίς ἄρα ἦτον ὁ συντάξας τὴν περὶ τοῦ ἱερέως ἀναφορὰν· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς λαβὼν τὴν ἐπιστολήν, προσεκάλεσε μὲν τὸν ἱερέα καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν συγχώρησιν, ἠρώτα δὲ ἐπιμόνως περὶ τοῦ συντάξαντος τὴν ἀναφορὰν, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ἐδέχθη εὐγνωμόνως τὴν συγχώρησιν, παρητήτο δὲ ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ἐξήγησιν τοῦ ζητουμένου μυστηρίου, ἕως ὅτου λαβὼν ὑπο-

σχέσεις, ὅτι δὲν πρόκειται βλάβη τις εἰς τὸν γράψαντα, ὠμολόγησε τὸ ὄνομα τοῦ Εὐγενίου, διὰ τὸ ὅποιον εἶπε τινὰ παράπονᾳ ὁ μητροπολίτης εἰς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Ἀθανάσιον. Τοῦτο μαθὼν ὁ Εὐγένιος καὶ δυσαρέστως διατεθείς, ἀνεχώρησεν εἰς Ἰωάννινα. Τῆς δὲ εἰς Ἄρταν διατριβῆς αὐτοῦ μνημονεύει καὶ ὁ ἴδιος ἐν ταῖς πρὸς τὸν Γ. Κρομμύδην ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, ἐκδοθείσαις ἐν Μόσχᾳ κατὰ τὸ 1808 ἔτος.

Εἰς Ἰωάννινα δὲ ἐσχολάρχει τότε, φαίνεται, Μεθόδιος ὁ ἐπὶ νομομαζόμενος Ἀνθρακίτης, παρὰ τοῦ ὅποιου ἤκουσε τὰ ἐκεῖσε τότε διδασκόμενα φιλοσοφικὰ μαθήματα· ἐκεῖ καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος μετονομασθεὶς ἀντὶ Ἐλευθερίου Εὐγενίου· δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς πόσον καιρὸν διέτριψεν εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἀλλὰ δὲν ἐπέρασεν πολλὰ ἔτη, καὶ δεῖξαις ὅποιαν εὐφυίαν εἶχεν εἰς τὰς μαθήσεις, ἔλαβε συνδρο-

μὴν παρὰ τινῶν ἐμπόρων τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, ὅπου διαμείνας ἱκανὰ ἔτη, ἐδιδάχθη διαφόρους ἐπιστήμας καὶ πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, οἷον Λατινικὴν, Ἰταλικὴν, Γαλλικὴν, καὶ τελευταῖον τὴν Ἑβραϊκὴν, ἣν μαθὼν, ὡς λέγεται, εἰς βραχυτάτον χρόνον διέστημα, ἐξέπληξε τὸν διδάσκοντα ταύτην εἰς αὐτὸν Ραββίνον.

Τελειώσας δὲ τὴν σπουδὴν τῶν μαθημάτων αὐτοῦ, ὑπέστρεψεν εἰς Ζάκυνθον, ὅπου συντάξας ἠδὰς τινὰς εἰς τοὺς ἐκεῖ προκρίτους διὰ στίχων Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν ἐν μέτροις διαφόροις, ἐθαυμάσθη παρὰ πάντων, δοὺς τρανώτατα δείγματα τῆς ἀγχινοίας καὶ πολυμαθείας αὐτοῦ.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΓΑΡΗΣ.

Μετέβη ἔπειτα εἰς Κέρκυραν, ὅπου εὐρῶν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ ἤδη τεθνηκότας διέταξε τὰ περὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀμπελάκια, πόλιν τῆς Θεσσαλίας μικράν, ἀλλ' ἐπίσημον, ὅπου σχολαρχήσας ἰκανὰ ἔτη, ἀνέδειξε πολλοὺς καὶ ἄλλους μαθητάς, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὸν ἐπίσκοπον Πλαταμῶνος Διονύσιον, ὅστις διὰ τῆς συστάσεως τοῦ ἐκεῖσε ἐμπορικοῦ συστήματος ἐγένετο αἴτιος τῆς μετέπειτα μεγάλης εὐπορίας καὶ λαμπρότητος ἐκείνης τῆς πόλεως, τὸν ἐπίσκοπον Καμπανίας Θεόφιλον καὶ τινὰ Γεώργιον, διαδεχόμενον τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Ἀμπελακίοις σχολῇν.

Προσκληθεὶς ἔπειτα εἰς Ἰωάννινα παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐμπόρων καὶ ἰδίως παρὰ τοῦ Καραϊωάννου, ἀπῆλθεν ἐκεῖ καὶ ἐδίδασκε τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλολογίαν εἰς τὴν σχολῇν ἐκείνης τῆς πόλεως, ὅτε λέγεται, ὅτι Νικόλαός τις Ζερζούλης ἐκ Μετσόβου ἐπιθυμῶν μὲν τὴν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων, μὴ πειθόμενος δὲ εἰς τὰς διατάξεις τῆς σχολῆς, ἐπειδὴ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν ὁ Εὐγένιος ἵνα ὑπόκειται εἰς τὰς διατάξεις, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἀνεχώρησεν εἰπὼν, ὅτι ἀπέρχεται καὶ αὐτὸς καὶ διδάσκειται ἐκεῖ ὅπου ἐδιδάχθη καὶ ὁ Εὐγένιος· καὶ τῷ ὄντι μετέβη εἰς Εὐρώπην, καὶ ἔλαβε παιδείαν ἰκανήν, τὴν ὅποιαν καὶ ἐπιμελῶς μετέδωκεν εἰς τοὺς συμπολίτας του.

Ἀπὸ μικρὰν αἰτίαν λέγεται, ὅτι δυσαρεστηθεὶς ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰωαννίνων, καὶ προσκληθεὶς παρὰ τῶν κατοίκων τῆς Κοζάνης, πόλεως μικρᾶς, ἀλλ' ἀκμαζούσης κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς τὴν φιλομάθειαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ὑπήγεν ἵνα σχολαρχήσῃ ἐκεῖ, ὅτε λέγεται, ὅτι διαβαίνων ἐκ Λαρίσσης περὶ τὰ 1746 ἔτη, ἀρχιερατεύοντος Μελετίου τοῦ Τενεδίου τοῦ μετὰ ταῦτα πατριαρχεύσαντος καὶ πολλὰ παθόντος ἐν καιρῷ τοῦ κατὰ τὸ 1767 συμβάντος μεταξὺ Τούρκων καὶ Ρώσων πολέμου, προσεκλήθη ἵνα ἐκφωνήσῃ λόγον ἐπ' ἐκκλησίας, συμπεσοῦσης τότε τῆς ἐβδομάδος τῶν ἁγίων παθῶν. Ὑπήκουσεν ὁ Εὐγένιος καὶ, προσημασάμενος ἀπὸ τὸ ρητὸν « Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ μεταβαίνειν μὲ εἰς διαφορὰν », ὠμίλησε μὲ τσαύτην δεινότητα ρητορικὴν, ὥστε ἐξέπληξε τοὺς ἀκροατὰς καὶ ἐκίνησεν ὄλους εἰς δάκρυα. Τὸν λόγον τοῦτον ἀκούσας Διονύσιός τις πρεσβύτερος, ἐφημέριος ὢν τότε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Λαρίσσης, τὸν Ἅγιον Ἀχιλλεῖον, καὶ χειροτονοθεὶς μετὰ ταῦτα ἐπίσκοπος Λητζίνας καὶ Ἀργάφων, διηγεῖτο συνεχῶς εἰς τινὰ μετὰ πολλῶν ἐπαίνων.

Ἄγνοεῖται πόσον καιρὸν διέτριψεν εἰς Κοζάνην· ἀλλ' ἐκεῖθεν προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου μετέβη εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ὅπου διετέλεσε πέντε ἔτη διδάσκων Φιλοσοφικά, Θεολογικά καὶ Φιλολογικά μαθήματα. Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατριάρχην Κύριλλον ἐρωτῶντα, διὰ τί ἀνεχώρησε, φαίνεται καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας διακαῆς αὐτοῦ ζῆλος πόσους ἀγῶνας ὑπέστη, καὶ πόσας δυσχερείας ἀπῆντησε· μὴ ὅλα ταῦτα ὁ καρπὸς ἐγένετο μέγας. Ἐκ τῶν πανταχόθεν συρρευσάντων μαθητῶν καὶ διασπαρέντων μετὰ ταῦτα εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς Θεσσαλίαν καὶ Ἠπειρον, φαίνονται ἐξέχοντες πολλοὶ ἄλλοι, ἀλλὰ μάλιστα Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ὁ πολλὰ ἔτη σχολαρχήσας ἐν Χίῳ, καὶ ὁ ἐξ Ἀργάφων Σέργιος ὁ Μακραιός, ὁ ἐν τῇ κατὰ

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεύχ. ΚΣΤ').

τὴν Κωνσταντινούπολιν πατριαρχικῇ σχολῇ χρόνους ἰκανοὺς διαπρέφας καὶ πολλὰ συγγράμματα εἰς τὴν Ἑλληνίδα γλῶσσαν καταλιπῶν.

Μετέβη ἔπειτα εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ τὸ 1761 ἔτος κατὰ τὸν Κούμαν, ὅπου ὁ Πρίγγιψ Γρηγόριος ὁ Γρίκας διερμηνεὺς τότε τῆς τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείας, ἀνὴρ φιλομαθῆς καὶ ἐνθερμος ὑπερασπιστῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, ὅποιος ἐφάνη καὶ εἰς τὸν ἀοίδιμον Νικηφόρον Θεοτόκην, ὑπεδέχθη αὐτὸν μετὰ μεγάλης φιλοφροσύνης καὶ κατέστησε διδάσκαλον τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν πατριαρχικὴν σχολῇν. Ἀλλὰ Δωρόθεός τις Μιτυληναῖος, διδάσκαλος τῶν Γραμματικῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ σχολῇ, φθόνῳ ἢ ἀπειροκαλίᾳ νινούμενος, διέσυρε πανταχοῦ τὸν ἀοίδιμον Εὐγένιον, ὡς μὴ εἰδότα τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ὡς διδάσκοντα περιττὰ καὶ ἄχρηστα μαθήματα, ὅποια ἐνόμιζε τὴν Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρίαν καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Μαθηματικῆς· ἡ δὲ χαμερπῆς καταδρομὴ αὐτοῦ λέγουσιν, ὅτι κατήντησεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε καὶ παντοπώλην τινὰ ἐμίσθωσεν, ἵνα παρουσιασθῇ εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ Εὐγενίου, φέρων τὸν Γληζούνιον ἐπὶ χειρας, καὶ ζητήσῃ λύσιν προβλημάτων ἀριθμητικῆς, δεικνύων δὴθεν διὰ τούτου τὸ εὐτελὲς τῶν διδασκομένων παρὰ τοῦ Εὐγενίου μαθημάτων. Εἰς ταῦτα ὅμως λέγεται, ὅτι συνευδόκει καὶ ὁ τότε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Σαμουήλ, ὅστις ἦν μὲν ἀνὴρ πεπαιδευμένος, ἀλλὰ, προστετηκὸς εἰς τὰ τότε διδασκόμενα σχολαστικά μαθήματα, ἔχι μόνον ἀπεδοκίμαζε τὴν νεωτέραν μέθοδον τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς διδάσκοντας αὐτὴν ἀπεστρέφετο καὶ τὰ σχολεῖα αὐτῶν κατεδίωκε διὸ καὶ εἰς τοῦ Εὐγενίου τὰ μαθήματα δὲν εὐηρεστεῖτο. Λέγεται μάλιστα, ὅτι ἐπειδὴ συνέβη κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους θάνατος εἰς τὴν μητέρα τοῦ Γρηγορίου Γρίκα, καὶ προσκληθεὶς ὁ Εὐγένιος νὰ ἐκφωνήσῃ ἐπιτάφιον λόγον ἐπροοιμιάσατο ἐκ τοῦ « Πολλὰ γυναικες ἐποίησαν δύναμιν, πολλὰ ἐκτήσαντο πλοῦτον, σὺ δὲ ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερῆρας πάσας », ὅταν τελειώσας τὸν λόγον ὑπήγεν ὁ Εὐγένιος ἵνα ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου κατὰ τὴν συνήθειαν, ἐπέπληξεν αὐτὸν « ὑπερψώσας (εἰπὼν δημοσίως μετὰ πικρίας) μίαν θνητὴν γυναικὰ ὑπεράνω τῆς Παναγίας » καὶ ἄλλοτε ἰδὼν τὸν Διονύσιον Πλαταμῶνος μαθητὴν τοῦ Εὐγενίου, παρουσιασθέντα ἐνώπιόν του, οὔτε προσέβλεψε πρὸς αὐτόν, οὔτε λόγον τινὰ ἀπέτεινε, ἕως ὅτου ἐκείνος, ἀνὴρ φρόνιμος, ἐνοήσας τὴν αἰτίαν, ὅτε τὸν ἠρώτησε, διὰ τί ἦλθεν, ἀπεκρίθη μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως καὶ ἡμερότητος καὶ κατεπράυνε τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν. Ὁ Γρίκας ὅμως ἐνοήσας τὰς βαθεῖας γνώσεις καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν δύο μεγάλων τούτων ἀνδρῶν, Εὐγενίου καὶ Θεοτόκου, ἐνήργησε τὴν ἀνάβασιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀρχιερατικούς θρόνους Δέρκων καὶ Χαλκηδόνος, ἵνα εὐρίσκωνται εἰς τὴν σύνοδον πάντοτε, ἀλλὰ δὲν ἐτελεσφόρησεν ἡ προσπάθειά του. Εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐξεφώνησε καὶ τὸν περιφημον λόγον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, περὶ τοῦ ὁποῦ λέγεται, ὅτι ἔγεινε μεγάλη συρροὴ ἔχι μόνον τῶν Ὀρθοδόξων, ἀλλὰ καὶ πολλῶν Δυτικῶν καὶ Λουθηροκαθολικῶν, καὶ πρὸ πάντων συνῆλθον πρέσβεις διαφόρων αὐτῶν, ἐξ οὗ ἐκινήθη πολὺ ἡ περιέργεια τῶν Τούρκων, καὶ προήλθεν ἐκ τούτου ἡ ἐλάττωσις τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τῆς τελετῆς.

Ἀναχωρήσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μετέβη εἰς Λεϊψίαν, σκοπὸν ἔχων τὴν διὰ τύπου δημοσίευσιν τῆς Λογικῆς αὐτοῦ, ἣν καὶ ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1766, διέμεινε δὲ καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ὅτε ἐτύπωσε καὶ τὸ μαθηματικὸν τοῦ Σεγιέρου. Μετὰ ταῦτα ἀπεφάσισεν, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν Ἀθῶνι ἔτι διατρίβων, ἐξέδωκε βιβλίον τι ἐπιγραφόμενον, κατὰ τὸν Πάριον, « Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ γραφεῖσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, διδασκάλου τῆς ἥδη συγκροτηθείσης ἐν τῷ ἀγριωνύμῳ ὄρει σχολῆς », ἐν ἣ ἀπηριθμῆται συντόμως μίαν πρὸς μίαν τὰς τῶν Λατίνων καινοτομίας, Δυτικὸς δὲ τις ἐκδότης τοῦ Θεοφυλάχτου ἐν τῷ Ζ' τμήμ. τῶν προλεγόμενων τοῦ Δ' τόμου ἀναφέρων περὶ τοῦ βιβλίου τούτου ἔγραψεν, ὅτι ἦτο λίβελος συνταχθεὶς παρὰ τοῦ Εὐγενίου, καὶ ἄλλα τινά, διὰ τοῦτο ἐνόμισεν ἐπικινδύνον τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπιστροφὴν, οὕσης τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑνετῶν καὶ ἐπομένως ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Δυτικῶν.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸν Πάριον, διατρίβων ἔτι εἰς Λεϊψίαν, ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Θεοδώρου Ὁρλδφ, ἐλθόντος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς Λεϊψίαν, ὅστις θαυμάσας τὴν ἀγγλίστιον καὶ πολυμάθειαν τοῦ ἀνδρός, ἀνέφερεν ἐπιστρέψας εἰς Πετροῦπολιν μετὰ πολλῶν ἐπαίνων τὰ περὶ αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτοκρατορίσσαν Αἰκατερίνην τὴν Β', ἣτις πρὸς ἀσφάλειαν ἐκ πάσης καταδρομῆς ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν βασιλικὸν ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐτίθετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλείσσης, συνιστώμενος εἰς ἕλας τὰς κατὰ τὰ διάφορα κράτη ἀρχάς. Ἐν τούτοις ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν καὶ βιβλίον τι Γαλλικόν, περιέχον σχέδιον κώδικος νόμων, ἵνα μεταφράσῃ αὐτὸ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, ὅπερ καὶ μεταφράσας ἀπέστειλεν ὁ Εὐγένιος, καὶ ὁ Πάριος βεβαίῳ ὅτι εἶδε τὴν μετάφρασιν. Ἡ δὲ Β' Αἰκατερίνη εὐχαρησθεῖσα διὰ τὴν μετάφρασιν καὶ λαβούσα καὶ ἄλλας πληροφορίας περὶ τοῦ Εὐγενίου, ἀπεφάσισεν ἵνα μετακαλέσῃ αὐτὸν εἰς Πετροῦπολιν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ μετέβη εἰς Βερολίνον, ὅπου λέγονται πολλὰ περὶ αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ ὄχι τόσοσιν πιθανά, δὲν ἐνόμισα ἀξία παραλείψεω. Πρῶτον, ὅτι ἔγινε γνωστὸς εἰς τὸν βασιλέα Φριδερίκον ἐξ αἰτίας τοιαύτης: περιπατῶν μίαν ἡμέραν εἰς τὸν κήπον τοῦ βασιλέως καὶ συνομιλῶν μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκοπού, εἶδενε διαφόρους εὐφρεῖς ἀπαντήσεις εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ συμπεριπατούντος. Ὁ Φριδερίκος ἰδὼν ἐκ τοῦ ἐκεῖ παλατίου τὸν Μοναχὸν αὐτὸν καὶ ἀκούσας τὴν συνομιλίαν, ἐκινήθη εἰς περιέργειαν, καὶ γράψας ἕν πρόβλημα μαθηματικὸν εἰς χαρτίον, ἔστειλεν αὐτὸ ἀγνωρίστως εἰς τὸν Μοναχόν, ζητῶν τὴν λύσιν. ὁ δὲ Εὐγένιος ὄχι μόνον ἔγραψε τὴν λύσιν, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ δύο στίχους ἑλληνικοὺς ἐπαινετικούς εἰς τὸν προτεινόμενον τὸ πρόβλημα. Τοῦτο ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, προσεκάλεσεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὸ παλάτιον, καὶ μαθὼν ὅτι ἦτον ὁ Εὐγένιος, μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλας ἐνδείξεις φιλοφροσύνης κατέστησεν αὐτὸν γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἐν Βερολίνῳ σοφοὺς καὶ θεολόγους. Δεύτερον, ὅτι διατρίβοντας τοῦ Εὐγενίου εἰς Βερολίνον, εὐρέθη κατὰ συγκυρίαν ἐκεῖ καὶ ὁ Βολταῖρος (ὡς λέγεται), καὶ μίαν ἡμέραν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Φριδερίκου ὄντων ἀμφοτέρων προσεκλημένων, ἐγένετο λόγος περὶ τῶν παρὰ Γραικοὺς νησιῶν, καὶ ὁ Βολταῖρος ἠρώτησε τὸν Εὐγένιον ὁσμάτων δῆθεν, πῶς καὶ αὐτὸς σοφὸς ἀνηρῶν, φέρει ὑπόληψιν εἰς

τοιαύτας δεισιδαιμονίας: ἐκ δὲ τοιαύτης αἰτίας προήχθησαν καὶ εἰς ὑψηλότερας περὶ θρησκείας συζητήσεις, ὅτε ἐπεσφράγισε τὸν λόγον ὁ Εὐγένιος εἰπὼν, ὅτι εἰ μὲν τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα εἰσὶν ὀρθά, ἐγὼ ὁ ἄλλος φρονῶν δὲν βλάπτομαι, εἰ δὲ ὀρθά ἄπερ ἐγὼ φρονῶ, τότε ὁποῖα τιμωρία διαδέξεται σὲ τὸν ἐναντία φρονούντα;

Λέγεται ἔτι ὅτι εἰς μίαν συνέλευσιν σοφῶν ἀνδρῶν προσεκληθῆθαι ὁ Εὐγένιος ἵνα δημηγορήσῃ ἐκ τοῦ προχείρου θρησκευτικόν τινα λόγον: ἐπειδὴ ὅμως ἦσαν παρόντες πολλοὶ καὶ Δυτικοὶ καὶ Λουθηροκαθόλικοι, ὁ Εὐγένιος ἵνα μὴ προσκρούσῃ, ὠμίλησε περὶ θανάτου, χωρὶς νὰ περιπλεχθῇ εἰς τὰς διαφορὰς τῶν δογμάτων, τὸ ὁποῖον ἐννοήσας ὁ Φριδερίκος ἐπήνεσε τὴν φρόνησιν αὐτοῦ.

Ἐν Βερολίνῳ δ' ἔτι διάγοντος τοῦ Εὐγενίου ἐστάλη παρὰ τῆς αὐτοκρατορίσσης ἔχημα βασιλικὸν καὶ ἐκατόνταρχος μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα, κατὰ τὸν Πάριον, διὰ νὰ μεταφέρουν τὸν Εὐγένιον εἰς Πετροῦπολιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς μεταδόσεως ταύτης λέγονται τινὰ περιεργα: δηλ. ὅτι ὁ ἐκατόνταρχος μὴ γνωρίζων τὸν Εὐγένιον, ἐζήτηε εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Φριδερίκου τὸν ἀνθρωπον, ὑποθέτων λαμπρὸν τινα ἀξιωματικόν, καὶ ἔμεινε ἐκστατικός, ὅτε ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὸν εἰς Μοναχὸς λιτωῦς ἐνδεδεδυμένος, μ' ἕλον τοῦτο κατὰ τὴν διαταγὴν τὸν ἐδέχθη: ἐσυλλογιζέτο ὅμως κατ' ἰδίαν, ὡς ἐφαίνετο, ὅτι ἦσαν ὑπερβάλλουσαι αἰ εἰς αὐτὸν διδόμεναι τιμαί. Ὁ δὲ Εὐγένιος, λέγουσιν, ὅτι ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἐκατόνταρχου τὸν κατάλογον τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἔπαξ ἀνέγνωσεν αὐτὸν, εἶπεν εἰς τὸν ἐκατόνταρχον ὅτι ἐὰν κατὰ πέριστασιν χάσῃ αὐτὸν τὸν κατάλογον, ἐνθυμῆται τὰ ὀνόματα τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων; ἀδύνατον, ἀπεκρίθη ὁ ἐκατόνταρχος. Τότε ἤρχισεν ὁ Εὐγένιος νὰ λέγῃ ἐν πρὸς ἐν τὰ ὀνόματα μὲ τὰ ἐπίθετα καὶ τοὺς βαθμοὺς τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν τελευταίων καὶ προχωρῶν μέχρι τοῦ πρώτου: ἡ παράδοξος αὕτη δεξιότης τῆς μνήμης τοῦ Εὐγενίου ἐξέπληξε τὸν ἐκατόνταρχον, καὶ ἐπέσθη, ὅτι ὁ Εὐγένιος ἦν ἀξίος τῆς διδομένης εἰς αὐτὸν τιμῆς, καὶ ἠκολούθησε τὸν δρόμον σεβόμενος καὶ θαυμάζων τὴν εὐφυίαν καὶ πολυμάθειαν τοῦ ἀνδρός.

Ὅποῖαν ὑπόληψιν ἔλαβεν εἰς Ρωσίας καὶ πόσα συγγράμματα ἐξέδωκεν ὠφέλιμα εἰς τὸ ἑλληνικὸν γένος, φαίνεται ἀπὸ πολλὰ διδόμενα: ὁ δὲ Πάριος ἀναφέρων περὶ τῆς ἐν Ρωσίᾳ διαμονῆς του, ἐκφράζεται ἐνθουσιαστικώτερον, καὶ ἰδοῦ τί λέγει αὐτολεξεί: « ἀλλὰ διὰ νὰ παραδράμω τὰ μεταξύ, τὴν ἐνδοξὸν χειροτονίαν του γενομένην εἰς τὴν Μοιὴν τῶν Ἰβηρικῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, τῆς ὑψηλῆς συγκλήτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ τ' ἄλλα πάντα, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ μεγάλη Κυρία ἐτίμησε τὸ κλέος, τὸ σέμνωμα, καὶ τὸ ὡς ἀληθῶς ἄκρον ἄκρον τοῦ γένους τῶν Γραικῶν, καὶ ἀφοῦ ἠρπάξῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν οὐρανόν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, δὲν ἐλησμόνησεν οὐδ' ἐκείθεν τὸ ἐπίγειον τοῦτο γένος του: ἀλλ' ἐὰν θέλῃς νὰ ἠξεύρῃς, τῆς εὐνοίας ταύτης τῆς μάλλον μητρικῆς ἢ αὐτοκρατορικῆς, τὴν ὁποῖαν ἡ μεγάλη Αὐγούστα (διακινῶσι ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τὸ κράτος αὐτῆς) σημείοις μεγάλους καὶ φανεροὺς ἔδειξε καὶ δείχνει κοντὰ εἰς τὸ ταπεινὸν γένος ἡμῶν τῶν ρωμαίων, ἐκεῖνος, ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ αἴτιος, ἐκεῖνος λέγω, ὡς ἄλλος Ζωροβάβελ ὑπομιμνήσκει: καὶ διεγείρει τὸ εὐσεβάστων ἐκεῖνο Κράτος νὰ αἰκτείρῃ

τὴν ἀγαπημένην του Ἱερουσαλήμ, τὴν Ἑλλάδα, καὶ διὰ πολλῶν πολλὰκις ἔδειξε καὶ δείχνει καὶ κοινῶς καὶ κατὰ μέρος τὸν ὑπὲρ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ ζήλου του.» προσθέτει δ' ἔπειτα καὶ ὅτι ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν βασιλισσάν ἐπιδημήσασαν εἰς Χερσῶνα ἵνα δοθῇ εἰς αὐτὸν ἄδεια ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἡ βασιλισσα ἐπένευσε μὲν εἰς τὸ φανερόν, πραγματικῶς ὅμως ἀπέτρεψεν αὐτὸν ἀπὸ τοιοῦτον σκοπόν.

Ἐἵπομεν, ὅτι νέος ἔτι ὢν ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος εἰς Ἰωάννινα, καὶ διετέλεσεν εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν μέχρι τῆς εἰς Πετροῦπολιν ἀφίξεως αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1775 Ἀυγούστου 30 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς· κατὰ δὲ τὸ 1776 Ὀκτωβρίου 1 ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς καὶ ἔλαβε τὴν ἐπισκοπὴν Σλαβηλίου καὶ Χερσῶνος· γηράσας δὲ παρητήθη καὶ διετίθειεν εἰς Πετροῦπολιν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Συνέγραψε δὲ πλεῖστα καὶ κάλλιστα συγγράμματα, φιλολογικὰ καὶ θεολογικά, ἅπερ ἐκτιθεῖναι εἰς τὸν ἐφεξῆς ἐπισυνημμένον κατάλογον· ἀλλὰ πρὶν ἀναφέρειν τὰ διὰ τοῦ τύπου δημοσιευθέντα συγγράμματα τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρός, προέταξα τὰ λεγόμενα τοῦ ἰδίου Παρίου αὐτολεξεῖ περὶ τινῶν συγγραμμάτων ἐκείνου, ἢ πολλὰ σπανίων ἢ ὄλως ἀγνώστων εἰς τὸ κοινόν. «Μόνον διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀγίας ἡμῶν πίστεως διακαῆ ζήλόν του (λέγει ὁ ρηθεὶς) εἶνε μυρίων ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων ἄξιος δῖερώτατος Εὐγένιος, καὶ δεικνύει τοῦτόν του τὸν ζήλον, Α' ἢ ἐν εἶδει ἐπιστολῆς ἐκείνῃ ἀμέσως πρὸς τοὺς Σέρβους γενομένη διδασχῇ, περὶ τῆς ὁποίας ἀνωτέρω εἵπομεν. Β' ἢ ἱερὰ ἔκθεσις τῶν μετὰ τὸ σχίσμα ἀγίων τῆς ἀγίας ἡμῶν ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ πολλῶν ὑπερφυσικῶν θαυμάτων, ἣν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Γάλλον Πέτρον Κλέρκ, τὸν Ἰησοῦτην, γράψαντα αὐτῷ... ἵνα ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλῃ, πρὸς δὲ ἐστῆλη παρὰ τῆς μεγάλῃς Ἐκκλησίας ἢ ἔκθεσις τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, παρ' αὐτοῦ τούτου κατὰ τὴν αἴτησιν τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου συνθεθεῖσα, δεῖγμα κατὰ ἀλήθειαν ἀκριβέστατον τῆς τοῦ ἀνδρός ὀρθοδοξίας.» Ἴδου τί λέγει, ὁ Πάριος καὶ περὶ τῆς μνημονευθείσης μεταφράσεως τοῦ γαλλικοῦ νομικοῦ βιβλίου. «Ἀλλὰ προ τοῦ νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὸν σκοπόν του, ἰδὸν καὶ τὸν στέλλει ἢ αυτοκρατόρισσα ἐν βιβλιάρχιον εἰς γαλλικὴν διάλεκτον διὰ νὰ τὸ μεταφράσῃ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλῆν διάλεκτον, τὸ ὅποιον καὶ μετέφρασε καὶ τυπωμένον τὸ ἀνεγνώσαμεν, καὶ εἶδομεν ὅτι ἦτο τὸ σχεδιάσμα νέου κώδικος νόμων, ἦτοι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ρίζας περιέχον τοῦ ἐκτεθησομένου νομικοῦ κώδικος.» (ἀκολουθεῖ).

ΜΙΧ'ΑΗΛ ΑΓΓΕΛΟΣ.

Τὴν Δευτέραν Παρουσίαν ἐζωγράφισεν ὁ ζωγράφος Μιχαηλάγγελος.

Τὸν Ἀνδριάντα τοῦ Μωϋσέως ἐγλύψεν ὁ γλύπτης Μιχαηλάγγελος.

Τὸν Ἅγιον Πέτρον ἔκτισεν ὁ ἀρχιτέκτων Μιχαηλάγγελος.

Ἐπίσης τὰ ὑραιότερα ἄσματα τῆς Ἱταλικῆς γλώσσης μετὰ τὰ ἄσματα τοῦ Πετράρχου, ἔγραψεν ὁ ποιητὴς αὐτός, ὁ Μιχαηλάγγελος.

Ἐπρεπεν ἴσως ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους, διότι, διὰ μόνῃς τῆς ἀπλῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἔργων του, ἠδυνάμεθα κάλλιον νὰ περιγράψωμεν τὸν ἀνθρώπινον τούτον θεόν. Ἄλλ' ὁ βίος τοῦ ἀνδρός τούτου, ἐφ' οὗ τὰ τέσσαρα ταῦτα ἀριστουργήματα ὑψούντα ὡς φάροι πρὸς φωτισμὸν τοῦ κόσμου, εἶνε εἰσέτι, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ σκοτεινότερα αὐτοῦ μέρη, ἐνδοξος καὶ πλήρης διδασκαλίας· διὸ ἀποβαίνει καθήκον ἡμέτερον νὰ τὸν διηγηθῶμεν.

Περὶ τὴν ὀγδόην ἑσπερινὴν ὥραν τῆς κυριακῆς τῆς 6 Μαρτίου τοῦ 1474 ἐγεννήθη εἰς Κιόζην τῆς Τοσκάνης ὑπὸ τοῦ πολιτάρχου Λουδοβίκου Βουοναρρόττη παιδίον ἄρρεν, κληθὲν Μιχαηλάγγελος· ὁ Βουοναρρόττης οὗτος κατήγετο ἀπὸ τῆς τῶν κομητῶν Κανόσων οἰκογενείας, καὶ ἦν ὁ μετὰ ταῦτα Μιχαηλάγγελος. Ὡς συμβαίνει συνήθως, οἱ γονεῖς αὐτοῦ δὲν ἤθελον νὰ γίνῃ γλύπτης· ὁ νέος ὅμως τὸ ἤθελεν.

Οἱ εὐγενεῖς συγγενεῖς του ἠγανάκτουσαν εἰς τὴν ἰδέαν καὶ μόνῃν, ὅτι εἰς κόμης Κανόσας ἐμελλε νὰ γίνῃ λιθοτόμος, καὶ ματαίως ἔλεγον εἰς τὸν πατέρα του, ὅστις ὡς ὁ Μαρκεσίος Καμαργου εἰργάζετο φέρων τὴν σπάθην εἰς τὴν πλευράν, ὅτι ὁ γλύπτης δὲν εἶνε ὅμοιος μὲ λιθοτόμον· ὁ εὐήθης οὗτος δὲν ἔβλεπε τίποτε ἄλλο εἰς τὴν γλυπτικὴν εἰμὴ γύψον μόνον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπερηφανία τοῦ γένους δὲν ἐξαλείφεται ποτέ, οὐδ' ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὑραιότερας φύσεις, ὁ Μιχαηλάγγελος καταστάς ἐφεξῆς μέγας, δὲν ἐδέχετο ποσῶς ὡς μαθητὰς χωρικούς, ἀλλὰ μόνον εὐγενεῖς.

Πρῶτος αὐτοῦ διδάσκαλος ἐχηρημάτισεν ὁ Ghirlandajo· ἦν περὶ τοῦ δεκατετραετῆς, ὅτε ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ· βλέπων δὲ τὰς μεγάλας αὐτοῦ προόδους ὁ διδάσκαλος του ἔλεγεν· «ὁ παῖς οὗτος γνωρίζει πλεῖστον ἐμοῦ.»

«Ὅτι εἶνε ἄξιον σημειώσεως, πρὸ πάντων διὰ νέον τοιαύτης ἡλικίας, (διότι ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ ὁ διδάσκαλος εἶνε τὸ πᾶν διὰ τὸν μαθητὴν) εἶνε, ὅτι οὐδὲν ἀντικείμενον ἐπεξεργάζετο χωρὶς νὰ παραβάλλῃ αὐτὸ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ ὅτε εἰς τῶν μαθητῶν ἔδωκεν αὐτῷ εἰς ἀντιγραφὴν ἰχθύων εἰκόνα, ἐπορεύετο τὸ ἐσπέρας εἰς τοὺς ἀλιεῖς μετὰ τῆς ζωγραφίας του, ὅπως βλέπῃ τοὺς ἰχθύς καὶ κρίνῃ περὶ τῆς ὁμοιότητος. Ὁ πρὸς τὸ ἀληθὲς ἔρωσ τοῦ οὗτος ὤθησεν ἀργότερα τὸν Μιχαηλάγγελον νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὰς μακρὰς καὶ ἐπιπόνους ἐκείνας ἀνατομικὰς σπουδὰς, εἰς ἃς ὤφειλε τὴν τολμηράν του εἰς τὸ σχεδιάζειν δεξιότητᾶ· ἠγόραζεν ἀνθρώπινα πτώματα καὶ ζῶα νεκρά, ἐξέδερεν αὐτὰ, εἶτα κεκλιμένους ἐπὶ τῶν ἐκτάδην κειμένων τούτων πτωμάτων καὶ τὴν σμίλην ἔχων εἰς τὰς χεῖρας, ἐσπούδαζε τὸν μηχανισμόν καὶ τοὺς μυῶνάς των, ἀνερούνα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς μεγαλονοίας τὴν λειτουργίαν τῶν λεπτοτέρων ἰδῶν, καὶ ἠρούνα τὸν θάνατον καθόσον συγχωρεῖται εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὅπως ἀργότερον ἀνασυνθέσῃ ἐπὶ τοῦ πίνακος ἅπαντα τὸν φυσικὸν τούτον ὄργανισμόν καὶ ἐξεικονίσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ ἐν τῷ σώματι αὐτῆν τὴν ψυχὴν. Κατακρίψας δὲ εἰς τοιαύτην εἰδεχθῆ ἔργασίαν μακρὰς νύκτας καὶ

δολοκλήρους ημέρας άνευ τροφῆς τινος και άνευ ύπνου, ήναγκα-
στη τέλος να διακόψη αυτήν όπως μη αποθάνη.

Ἄλλ' επανέλθωμεν ήδη εν τῇ αρχῇ του σταδίου του.

Ἡμέραν τινά ωδηγήθη ο Μιχαηλάγγελος υπό του Γρανатиού εις τον του αγίου Μάρκου Μεδείκιον κήπον. Λαυρέντιος ο Μεγαλοπρεπής, πατήρ του Πάπα Λέοντος Ι' είχε κοσμήσει τον κήπον τουτον δι' ωραιωτάτων ανδριάντων αρχαίων τε και νεωτέρων· ἄμα δ' εισήλθεν εις αυτον ο Μιχαηλάγγελος, δὲν ήθέλησε πλέον ν' ακούση τι περι του διδασκαλου και του εργαστηριου του. Ὁ κήπος ουτος κατέστη διδασκαλος αυτου και εντός αυτου ἔμμενον ανεννάως εργαζόμενος ἐπὶ λίθων και μαρμάρων.

Παρατηρήσας ποτὲ κεφαλήν γέροντος Πανὸς ἔχουσαν μακρὰν γενειάδα και μειδιάμα εις τὰ χεῖλη, εὔρεν ο Βουοναρόττης τὸ παρεφθαρμένον ἐκεῖνο τεμάχιον ωραίου και πληρες ζωῆς· διὸ ήθέλησε να τὸ απομιμηθῇ εις μάρμαρον. Μετά τινος ημέρας τὸ ἔργον ἐπερατώθη· ἀνεπλήρωσε δὲ εις τοῦτο ο νεὸς καλλιτέχνης τὰς ἐλλείψεις του υποδείγματός του και προσέτι ἔκαμεν εις αὐτὸ μέγα στόμα χαῖνον υπό γέλωτος και τριάκοντα δύο δόντας, ὅπερ ἐκί-
νει τον θαυμασμὸν ἐκάστου. Ἐντούτοις περιφερόμενος Λαυρέντιος ο Μεγαλοπρεπής εντός του κήπου του, παρετήρησε τον παῖδα τουτον ἐπεξεργαζόμενον την κεφαλήν του. Πλησιάζας τότε, ἐρευνᾷ τὸ ἔργον και τον ἐργάτην, και ἔμμενον ἐκστατικὸς υπό θαυμασμοῦ· εἶτα ἀρῶν πολὺ τον ἐπήνεσεν, εἶπε μειδιῶν και ὠπεύων αὐτὸν «Τέκνον μου, ἔκαμες τον γέροντα τουτον Πάνα, ἀλλὰ τῷ ἄφησες ὅλους τοὺς δόντας! Ἀγνοεῖς λοιπὸν ὅτι εις τοιαύτην ἡλικίαν πάντοτε θὰ λείπωσι τινες;» Ἄμα ο πρίγκηψ ἀνεχώρησεν, ο Μιχαηλάγγελος ἀποσπᾷ ὅσον τάχιστα ἓνα του Πανὸς δόντα, κοιλάει τὸ οὖλον ὡς ἂν εἶχε πέσει ο δόντος, και περιμένει ἀνυπομόνως την ἐπιστροφὴν του Λαυρεντίου Μεδίκου. Ἐπανελθὼν ο δούξ ἐπήνεσε πολὺ την εὐπειθειαν και εὐφυίαν συνάμα του δεκαπενταετοῦς τουτου παιδὸς και μετέφερεν αὐτὸν εις τὸ παλάτιόν του, ἔνθα προσεκάλεσε και τον πατέρα Βουοναρόττην, ὅπως συνεννοήθῃ μετ' αὐτοῦ. Ὁ γέρων εὐγενής, γινώσκων ὅτι ο μέγας δούξ ἐνεθάρρυνε τον υἱόν του εις τὸ να γίνῃ λιθοτόμος, δὲν ήθέλησε να πορευθῇ κατ' αρχάς. Φθάς ὅμως ἄπαξ εις τὸ παλάτιον και παρακληθεὶς υπό του Μεδίκου να τῷ παραδώσῃ τον Μιχαηλάγγελον, ἀπήντησε μεθ' ὑποταγῆς, ὅτι αὐτὸς και σύμπασα ἡ οἰκογένειά του ἦσαν εις τὰς διαταγὰς τῆς ἐξοχότητός του. Ὁ Λαυρέντιος τον ήρώτησε τότε φιλοφρόνως πως, ὅποιον ἦν τὸ ἔργον του. «Δὲν ἐργάζομαι πάποτε, ἀπεκρίθη ο εὐγενής ἐκεῖνος, ἐπιστατῶ τὰ κτήματα τὰ ὅποια ἐκληρονόμησα ἀπὸ τοῦ προγόνου μου, και προσπαθῶ ὅσον δύναμαι να τὰ περισορεύω».

Ὁ νεὸς Μιχαηλάγγελος κατέλυσε λοιπὸν εις τὸ ἀνάκτορον, ἔπου ἐθεωρεῖτο υπό του δουκὸς ὡς ἴδιον αὐτοῦ τέκνον. Τὸν ἐκάθισεν εις την τράπεζάν του και ἐλάμβανε πλείστην ήδονήν να τῷ δεικνῆ τὰ νομισματώσμά του, τὰς ἀρχαιότητας και τοὺς πολιτικίμους λίθους του, ὡς και ἐπίσης να συνομιλῇ περι τέχνης μετὰ του μεγαλοφυοῦς τουτου παιδὸς. Μετὰ τον θάνατον του Λαυρεντίου ο υἱὸς του και διάδοχος ἐτήρησε την αὐτήν φιλίαν και εὐνοιαν πρὸς τον Μιχαηλάγγελον· διὸ βλέπων ο γέρων πατήρ, ὅτι ο λιθοτόμος υἱὸς του ἐτιμᾶτο ἐξ Ἰσου ὡς τὰ μεγάλα τῆς αὐλῆς ὑπακείμενα, ήρχισε να λαμβάνῃ ἄλλην περι τῆς τέχνης

ἐκείνης ἰδέαν, και ἔδιδεν ἐφεξῆς εις τον Μιχαηλάγγελον καλλιτέτερα ὅπως οὖν ἐνδύματα.

Ἐν τούτοις αἱ παρεκτροπαὶ του Πέτρου Μεδίκου ἐκίνησαν εις ἀγανάκτησιν ἄπασαν την Φλωρεντίαν και ἦτο φόβος να ἐκραγῇ ἡ ἐπικειμένη ἐπανάστασις. Ἡμέραν τινά, νεὸς τις, Καρδιέρος καλούμενος, ὅστις ἔζη ὡς ο Μιχαηλάγγελος εις την αὐλήν, φθάνει ἐντρομος και ρίπτεται εις τὰς ἀγκάλας του λέγων, ὅτι ο Λαυρέντιος Μεδίκος ἐφάνη αὐτῷ κατ' ὕπνον φέρων μελανὸν και ἐσχισμένον ἐνδυμα και ὅτι διετάξεν αὐτὸν να εἶπῃ εις τον υἱόν του, ὅτι, ἂν δὲν ἀλλάξῃ διαγωγὴν, θέλει ἐκδιωχθῆ μετ' οὐ πολὺ ἀπὸ την Φλωρεντίαν. Ὁ Μιχαηλάγγελος προέτρεψεν αὐτὸν να ὑπάγῃ και ἐπαναλάβῃ τὰς λέξεις ταύτας εις τον Δούκα Πέτρον, ἀλλὰ διὰ τὸ παράφορον του δουκὸς, ο νεὸς Καρδιέρος δὲν ἐτόλμησε να τὸ πράξῃ. Τὴν πρωίαν τῆς ἐπαύριον ἐπανήλθεν ο Καρδιέρος πρὸς τον Βουοναρόττην και εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ο Λαυρέντιος φανεὶ κατ' ὕπνον και πάλιν εις αὐτὸν τον ἐροῦπίσει ὡς μη ἐκτελέσαντα την διαταγὴν του. Ἄλλὰ την φορὰν ταύτην τοσοῦτον πειστικῶς ὠμίλησεν ο Βουοναρόττης, ὥστε ο νεὸς Καρδιέρος ἀναχωρεῖ πεζὸς και πορεύεται πάραυτα εις την ἑπαυλιν τῶν Μεδίκων Καρρέγγη, ἔνθα πεσὼν εις τοὺς πόδας του Πέτρου τῷ δηγήθη τὸ ὄνειρον. Ὁ Πέτρος και οἱ αὐλικοὶ του ἄπαντες ἀπήντησαν εις αὐτὸν μετὰ χλεῦθς· ὅθεν ο νεὸς οὗτος ἐπέστρεψε κατησχυμένος να εἶπῃ τὰ δεινά του εις τον Μιχαηλάγγελον. Ἄλλ' οὗτος ταραχθεὶς ἐκ τῆς ὀπτασίας ἐκείνης, μετὰ δύο ημέρας ἐφυγεν ἀπὸ την Φλωρεντίαν και ἐσώθη εις Βοωνίαν. Ἐνα μῆνα δὲ βραδύτερον ἐδιώχθη και ο Πέτρος Μεδίκος. Ἄν και τοῦτο δὲν φέρῃ τιμὴν εις τον Βουοναρόττην, πρέπει ὅμως να δημοσιογώμεν ὅτι πολλάκις εις τον βίον του ἔδειξεν ἐγωϊστικὴν τινὰ δειλίαν. Ἀληθῶς ἦτον ἀχαριστία ἐκ μέρους του να ἐγκαταλείψῃ οὕτω τοὺς Μεδίκους, διότι ἐφοβεῖτο την πτώσιν των. Ἀργότερον ἐφυγεν ὁμοίως ἀπὸ την πολιορκουμένην Φλωρεντίαν, εἰ και τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς ἦσαν ἀνατεθειμένα εις την ἐπιστάσιαν του.

Ἐπισκεφθεὶς την Βοωνίαν και Ἐνετίαν, εἰκοσιτετραετῆς παρῖτου, ο Μιχαηλάγγελος ἤλθεν εις Ῥώμην και ἐκεῖ ἐξέτελεσε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἀριστούργημα. Ὅσοι ἐπεσκεψθησαν τον Ἅγιον Πέτρον ἐνθυμοῦνται βεβαίως μετὰ κατανύξεως, ὅτι δεξιόθι τῶν εἰσερχομένων εις τὸ παρεκκλήσιον τῆς Vergine della Febbre, ὑπάρχει μαρμάρινόν τι σύμπλεγμα παριστάνον την Παναγίαν φέρουσαν ἐπὶ τῶν γονάτων νεκρὸν τον υἱόν της. Τὸ κατ' ἐμέ, οὐδέποτε εἶδον σπαρακτικώτερον τουτου θεάμα· τὸ μάρμαρον ἐκεῖνο ὀρηγεῖ και πάσχει ὡς ἂν ἦτο σάρξ· ἡ ἀθυμία ὑπάρχει ὀρατῆ εις ἄπαντα του Ἰησοῦ τὰ μέλη, και ἡ ἀπελπισία, ἡ ἐκδηλουμένη ἐπὶ τῆς ὄψεως τῆς μητρὸς του, εἶνε ἀδύνατον να μὴ σοῦ αποσπάσῃ τὰ δάκρυα.

Κριτικοὶ τινες ὅμως ἐμὲμψθησαν τον Μιχαηλάγγελον διὰ τὸ πολὺ νεᾶρον τῆς Παρθένου. Περὶ τουτου διαλεγόμενός ποτε μετὰ του μαθητοῦ του Κόνδη, ο μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔλεγεν «ἀγνοοῦσιν ἄρα ὅτι αἱ σώφρονες γυναῖκες διατηροῦσι την νεότητά των πολὺ πλέον τῶν ἄλλων και πρὸ πάντων παρθένος ὡς ἡ Παναγία, την ψυχὴν τῆς ὁποίας οὐδὲν αἰσχρὸν πάθος ἐρόλυεν, ὅπερ να ταράξῃ την ἀρμονικὴν του σώματός της καλλονήν; προσέτι τὸ ἄνθος τῆς νεότητος δὲν ἐδύνατο ἄρά γε να διατηρηθῇ εις αὐτήν υπό του Θεοῦ

ὡς τι ὠραῖον πρότυπον ἀγνότητος καὶ παρθενίας; Ἄλλ' ὁ υἱὸς αὐτῆς, ἀπεναντίας, δὲν ἔπρεπε νὰ παρασταθῇ νεώτερος· διότι θελήσας ἅπαξ νὰ λάβῃ ἐκ σαρκὸς καὶ ὀστέων σῶμα καὶ ὑποβληθεὶς εἰς ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους ταλαιπωρίας, ἐξαιρουμένης τῆς ἁμαρτίας, καθίσταται πρέπον νὰ φέρῃ ἐπίσης ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὀλέθρια τοῦ χρόνου ἔχρη· οὗτος εἶνε ἀπλοῦς τις ἄνθρωπος, ἄνθρωπος παθῶν μᾶλλον πᾶν λοιπῶν, διὰ τοῦτο παρέστησα αὐτὸν μᾶλλον πρεβεθηκότα, τὴν δὲ μητέρα του μᾶλλον νέαν.» Ἄλλως τε, τὸ σύμπλεγμα τοῦτο εἶνε τὸ μόνον ἔργον, εἰς ὃ ἐπέγραψεν ὁ Μιχαηλάγγελος τὸ ὄνομά του, παρακινήσει εἰς τοῦτο ἐκ τῆς ἐξῆς παραδόξου αἰτίας.

Εἰσελθὼν ἡμέραν τινὰ ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, εἶδε περίεξ τοῦ ἀγάλματος τοῦτου πλείστους περιηγητὰς Λομβαρδοῦς· πλησιάζας αὐτοὺς ἤκουσεν ἅπαντας νὰ τὸ ἐκθειάζωσιν ὁμοφώνως· ἠρώτησε τότε εἰς τῶν ξένων ἐκείνων ἕτερόν τινα ἂν ἐγνώριζε τίς εἶνε ὁ γλύψας τὸ σύμπλεγμα τοῦτο. Ὁ διάσημος ἡμῶν γλύπτης ὁ Μεδιολάνος Ρόμβος, ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Ὁ Μιχαηλάγγελος ἐσιώπησεν, ἀλλ' ἐπειδὴ τῷ ἐφάνη κατὰ τι σκληρὸν νὰ βλέπῃ τοὺς καρποὺς τῶν πόνων του δρεπομένους ὑπὸ ἄλλου, εἰσῆλθε νύκτα τινὰ κρυφίως ἐντὸς τοῦ παρεκκλησίου, ἔχων τὴν σμίλην καὶ φῶς μετ' ἑαυτοῦ, καὶ οὕτως ἐχάραξε τὸ ὄνομά του ἐπὶ τῆς περὶ τὴν ὀσφιν τῆς παρθένου ζώνης.

Ἐπανελθὼν ἀκολουθῶς εἶδεν Φλωρεντίαν, κατεσκεύασε τὸ περίφημον τοῦ Δαβὶδ ἄγαλμα, μίαν ἐξ ὀρειγάλμου Παναγίαν φέρουσαν παῖδα τὸν Ἰησοῦν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, τὸν ἱστάμενον πρὸ τῆς θύρας τοῦ Παλατίου τῆς κυβερνήσεως μαρμαρίνον κολοσσόν, τὸν καὶ Γίγαντα καλούμενον, καὶ ἐπὶ τέλους τὴν πολὺκλυτον ἐκείνην σκιαγραφίαν ἐκ τοῦ Πισσαϊκοῦ πολέμου ἐξηγμένην, ἧτις καὶ προτιμήθη τῆς τοῦ Λεονάρδου Βιγγίου.

Τὰ περὶ τοῦ τοιοῦτου διαγράμματος οὕτω πως ἱστοροῦνται.

Ὁ διάσημος Λεονάρδος Βιγγίος(*) ἔμελλε νὰ ζωγραφίσῃ τὴν μεγάλην τοῦ συμβουλίου αἵθουσαν. Ὁ τότεδιοικητὴς Πέτρος Σωδερίνης, φίλος καὶ θαυμαστῆς τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ἠθέλησε ν' ἀνατεθῇ καὶ εἰς τοῦτον μέρος τῶν γραφῶν. Ὁ Μιχαηλάγγελος ἐξελέξατο τὸ ἐπιτυχέστερον ἀντικείμενον καὶ τὸ καταλληλότερον εἰς τὴν μεγαλόνοιάν του, διότι τὴν παράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἰς τὰς περιπαθεστέρους κινήσεις αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ ζωηρότερα σχήματα, ἠγάπα πρὸ πάντων. Τὸ ἀντικείμενον του ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ μεταξὺ Φλωρεντίας καὶ Πίσσης γενομένου πολέμου. Ἡ μάχη ὑποτίθεται ἐν ὄρει θέρους παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἄρνου, καθ' ἣν σιγμὴν

ἡ θερμότης τῆς ἡμέρας εἶνε εἰς τὸν ὑπέρτατον αὐτῆς βαθμόν. Οἱ Φλωρεντινοὶ στρατιῶται ἀπεκδυθέντες τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὄπλα των, λούονται εἰς τὸν ποταμόν, ὅτε ἐξαίφνης πλειμικὴ τις κραυγὴ ἀκούεται εἰς τὴν πεδιάδα. Οἱ Πισσαῖοι εἶχον φθάσει καὶ προσέβαλλον τὸ στρατόπεδον· πάραυτα ἅπαντες οἱ Φλωρεντινοὶ ἐξέρχονται ἐν βίᾳ ἐκ τοῦ ποταμοῦ· τινὲς ἐξ αὐτῶν φορτίζονται τοὺς θώρακας των, καὶ ἕτεροι ρίπτονται ἐπὶ τῶν ἵππων σχεδὸν γυμνοὶ· ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ βλέπει τις τοὺς τυμπανιστὰς κρούοντας τὴν ὑπόχωρσιν· τὸ πᾶν εἶνε ἀταξία, κίνησις καὶ ζωὴ· τὸ πᾶν εἶνε ὀργὴ καὶ ἀνδρεία· βλέπων δὲ ὁ θεατὴς τοσαύτην ποικιλίαν θέσεων καὶ παθῶν θαυμάζει, εἰ καὶ γινώσκει ὅτι ὁ γράψας ταῦτα εἶνε ὁ Μιχαηλάγγελος· ἄλλοι μὲν φαίνονται γονυκλινεῖς καὶ ἄλλοι κεκλι-

ΜΙΧΑΗΛΑΓΓΕΛΟΣ.

μένοι, ἕτεροι δὲ ρίπτονται κατὰ γῆς· ἅπας ὁ πίναξ οὗτος, ἐνὶ λογῇ, φρίσσει καὶ ἀντηχεῖ ἐκ τῶν κραυγῶν καὶ τῶν βημάτων τοῦ σπεύδοντος πλήθους· μεταξὺ τῶν ἄλλων, οὐδὲν ὠραιότερον γέροντός τις, ὅστις καλύψας τὴν κεφαλὴν μετ' ἀσπίδος κισσοῦ ὅπως προφυλάττεται ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἀπὸ τοῦ ἡλίου, κάθηται προσπαθῶν νὰ ἐνδύθῃ· ἀλλ' ἐκ τῆς ὑγρασίας τῶν ποδῶν του δὲν δύναται νὰ φορέσῃ τὸ ἐνδύμα του· ἀκούων δὲ τὴν σύγχυσιν τῶν στρατιωτῶν καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης, ἀπελπίζεται, καὶ τὴν ἀπειπισίαν του ταύτην φέρει χαραγμένην ἐπὶ τοῦ προσώπου του· τότε σύρει τὸ ἐνδύμα μετ' ὅλων αὐτοῦ τῶν δυναμῶν· οἱ μυῶνες καὶ τὰ νεῦρα τοῦ σώματός του ἐντείνονται, ὡς τόσαι χορδαί, καὶ συστρέφει δολόκληρον τὸ πρόσωπόν του· βλέπει τις ἐν ταῦθα ὅτι ὁ δυστυχὴς οὗτος πάσχει καὶ ἀγωνιᾷ ἀπὸ τῶν τριῶν τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν. Ὅτε ἐξετέθη τὸ σχέδιον τοῦτο ἐν τῇ μεγάλῃ αἵθουσῃ, ἐκίνησεν ἀπάντων τὸν θαυμασμόν, καὶ ἐφεξῆς ἅπαντες οἱ νέοι ζωγράφοι, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, ἀπὸ

τοῦ Παραηλίου μέχρι Ἀνδρέου τοῦ Βάπτου, ἤρχοντο νὰ σπουδάζωσιν αὐτό. Δυστυχῶς ἀργότερον μεπεφέρθη εἰς τὸ τῶν Μεδίκων ἀνάκτορον, καὶ ἐκεῖ ἐγκατελείφθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες κατέσχισαν αὐτὸ καὶ ἔλαβον μετ' ἑαυτῶν τὰ τεμάχια.

Ὁ Μιχαηλάγγελος διήνυε τότε τὸ εἰκοστὸν ἔννατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἡ δὲ φήμη του ἦτο μεγίστη. Ἰούλιος Β', ὁ διάδοχος Ἀλεξάνδρου τοῦ ΣΤ', κατέπεισεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην καὶ τῷ ἀνέθηκε τὴν κατασκευὴν τοῦ τάφου του. Ὁ Ἀλαμαννὸς ταμίης τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἐνεχείρισε τῷ Μιχαηλαγγέλω χίλια τάλληρα, καὶ οὗτος μετέβη εἰς Καρράραν μετὰ δύο ὑπηρετῶν, ὅπως ἀνεύρη τεμάχια μαρμαρίου διὰ τὸ πατριαρχικὸν τοῦτο μαστωλεῖον. Διέμεινεν ἐκεῖ πλέον τῶν οὐκτῶ μνηνῶν μόνος, τρεφόμενος μετ' ἀχρειεστάτην τροφῇ καὶ ἀνασκάπτων· τὰ λατομεῖα εὐ-

(*) Τὰ περὶ τοῦτου θὰ καταχωρίσωμεν ἐπίσης μετὰ τὸν Μιχαηλάγγελον.

δαίμων όμως ἐν μέσῳ τῶν ἀπέριων ἐκείνων ἔργων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἡ μεγαλοφύα του ἀνεκάλυπτε τσακῦτα ἀριστουργήματα, διότι ὁ Μιχαηλάγγελος βεβαίως θὰ ἠγάπα τὸν λίθον ὡς τι ἔμφυχον ἔν. Ἡμέραν τινὰ, ἐν μέσῳ τῶν ἐρῆμων ἐκείνων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους ἀΨ' οὐ ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, ἔλαβε τὴν ἰδέαν νὰ θέσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βράχου, μετὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἡμετέρου κόσμου, γιγάντειον ἀνδριάντα, ὅστις νὰ φαίνεται μακρόθεν εἰς τοὺς πλείοντας ὡς τις οἰκίρμων Ρόδιος κολοσσός· δυστυχῶς δὲν ἔλαβε τὸν ἀπαιτούμενον κερὸν ὅπως πραγματώσῃ τὴν ἰδέαν του καύτην, ἥτις ἦν μεγάλη ὡς ἐκεῖνος. Ἀληθῶς, εἶνε δυστύχημα ὅτι αἱ ἰδέαι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν δὲν πραγματοποιοῦνται ἅμα συλληθῶσιν ὡς αἱ ἰδέαι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὁ Μιχαηλάγγελος δὲν ἐδύνατο νὰ εἴπῃ: *Γενήθητω ὁ Μωϋσῆς*, ὁ δὲ Μωϋσῆς νὰ γίνῃ! Διὰ τοῦτο, ἐκλέξας τὰ ἀναγκαιὰ μάρμαρα μετέφερον αὐτὰ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὅπισθεν τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης. Ὁ πάπας ἐχάρητο πλείστον φανταζόμενος τὸν ὠραῖον τάφον, ὃν ἔμελλε ν' ἀποκτήσῃ· ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος θεωρῶν τὸ ἔργον ἄξιον τῆς μεγαλοφύας του, ἤρχισεν αὐτὸ μετὰ πλείστον ζήλου. Τὸ διάγραμμα τοῦ γιγαντικίου τούτου ἔργου ἦτο σχεδὸν περαιωμένον. Εἶχε διανεμίει ἐπ' αὐτοῦ ὁ καλλιτέχνης, ἐκτὸς τῶν ἀναγλύφων, τεσσαράκοντα προσέτι ἀγάλματα φυσικοῦ μεγέθους· τσοσῦτον δὲ ἠγάπησεν ἐκ τούτου τὸν Μιχαηλάγγελον ὁ Πάπας Ἰούλιος Β', ὥστε διέταξε καὶ κατασκευάσῃ αἰωροτή γέφυρα φέρουσα ἀπὸ τῶν δωματίων του εἰς τὸ ἐργαστήριον, ὅπως δύνηται ἀνετώτερον νὰ συνδιαλέγηται περὶ τοῦ ἔργου ἐκεῖνον μετὰ τοῦ ἐργάτου.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀπήλκεν μεγίστην φήμην ὁ φίλος τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν δαπανῶν, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Β' ἀγαπώμενος εὐφυῆς ἀρχιτέκτων Βραμάντης, εἰς ὃν ἐδίδετο κατὰ καθήκον ἡ ἐργασία παντὸς μνημείου γινομένου ἐν Ρώμῃ, καὶ ὅστις ἔσπευδε νὰ τὰ φέρῃ εἰς πέρας ὅσον τάχιστα, ὅπως ἐναποταμύσῃ ἐπίσης ταχέως τὰς εἰς αὐτὸν διδομένας μεγαλοδώρας ἀμοιβάς. Ὁ Βραμάντης οὗτος ἐταράχθη ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ θειοῦ καὶ ἰσχυροῦ καλλιτέχνου, πεισθεὶς ὅτι εἰς τὰ χάρτινά του φρουρία θὰ ἦσαν ἐπιδραβεῖς γείτονες αἱ μεγαλοφανεῖς τοῦ Μιχαηλαγγέλου συνθέσεις. Πανοῦργος δὲ καὶ ἐπιτήδειος ὢν, ἀγαπώμενος προσέτι καὶ ὑπὸ τοῦ Πάπα, κατώρθωσε νὰ τὸν καταπέισῃ ὅτι ἡ οἰκοδομὴ τοῦ τάφου του ἦτον ἀπαίσιος δι' αὐτὸν οἰωνός, ἔθεν, μετ' οὐ πολὺ, ὁ ἰδιότροπος Ἰούλιος Β' ἤρχισεν ν' ἀπεχθάνηται τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐν τούτοις εἶχον φθάσει ἐκ Καρράρας καὶ τὰ λοιπὰ τῶν περιμενομένων μαρμάρων, ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος, ὅστις εἶχε λάθει ἄδειαν ν' ἀπευθύνηται ἀμέσως εἰς αὐτὸν τὸν Πάπαν ὅτε τῷ ἐχρεώζοντο χρήματα, ἐπορεύθη εἰς τὸ Βατικανόν, ἀλλ' ἡ ἀριότης του κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχεν ἐτέρας ἀσχολίας· διὸ ὁ Μιχαηλάγγελος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ μὴ θέλων νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους τοὺς κομίσαντας τὰ μάρμαρα νὰ περιμένωσιν, ἐπλήρωσεν αὐτοὺς ἐξ ἰδίων του. Τὴν ἐπαύριον τὸ πρῶτ' ἐπορεύθη εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐνῶ δ' ἴστατο περιμένων εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἀκροάσεων, εἰς τῶν κλητῶρων εἶπεν αὐτῷ ὅτι εἶχε διαταγὴν νὰ τῷ ἀπαγορεύσῃ τὴν εἴσοδον. Ἐπίσκοπός τις εὐρεθεὶς ἐκεῖ κατὰ τύχην, καὶ ἀκούσας τὰς λέξεις ταύτας τοῦ κλητῆρος, ἐφώναξε πρὸς αὐτὸν «Καὶ πῶς, δὲν γνωρίζεις ἄρα γε τὸν ἄνθρωπον

τούτον;—Ναί, τὸν γνωρίζω, ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ χρεωσθεῖ νὰ ὑπακούσω εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ κυρίου μου.» Ὁ Μιχαηλάγγελος, ὅστις δὲν συνείθιζε νὰ περιμένῃ πρὸ τῶν θυρῶν τῶν δεσποτῶν, ἠγανάκτησε λίαν καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν κλητῆρα τῷ εἶπε πλήρης ὀργῆς «Εἶπέ εἰς τὸν Πάπαν σου, ὅτι ὅταν μὲ ζητήσῃ θέλει μὲ εὔρει ἀλλαγῶν καὶ οὐχὶ ἐν Ρώμῃ.» Εἶτα δραμῶν εἰς τὴν οἰκίαν του διατάσσει δύο τῶν ὑπηρετῶν του νὰ πωλήσωσιν ἅπασαν τὴν οἰκοσκευὴν του· ἐκεῖνος δὲ ἰπεύσας ἀμέσως καὶ διανύσας πολλῶν ὁρῶν δρόμον, μόλις ἐπέξυσε καταλύσας εἰς Ρογιβούσιον, φρούριον κείμενον ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ Φλωρεντινοῦ κράτους, ἐκτὸς δὲ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πάπα. Μετὰ τινὰς στιγμὰς πέντε τοῦ Πάπα ταχυδρομοὶ ἐφθασαν ἐκεῖ ἔχοντας διαταγὴν νὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτὸν ἐν Ρώμῃ ἐκόντα ἀέκοντα. Οἱ ἀπεσταλμένοι οὗτοι ἐπαρουσίασαν αὐτῷ ἰδίαν τοῦ Πάπα ἐπιστολὴν διατάσσουσαν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ αὐθωρεῖ, ἀλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ. Οἱ ἀπεσταλμένοι γινώσκοντες τὸν παράφορον χαρακτῆρα τοῦ Ἰουλίου Β', ἠπέλιον αὐτὸν ὅτι θέλουσι τὸν φονεῦσαι, ἀνδὲν τοὺς ἀκολούθησῃ· ἀλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἀπήντησε καὶ πάλιν ἐριστικῶς ὅτι δὲν ἐπιστρέφει. Ἐπὶ τέλους παρέκκλυσαν αὐτὸν νὰ γράψῃ τοῦλάχιστον ὁ ἴδιος τὴν πρὸς τὸν Πάπαν ἀρνήσιν του, ὅπερ παρεδέχθη ὁ Μιχαηλάγγελος· ἔλαβεν ὅθεν τὸν κάλαμον καὶ γράφει ὡς ἔπεται· «Ἐξυβρίσατε ἀγαθὸν καὶ πιστὸν ὑπηρετῆρα, ἀποδιώξαντές με ὡς τινα ἀχρεῖον· διὸ δὲν ἐπανέρχομαι πλέον πλῆσιον ὑμῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὑμεῖς δὲν ἐπιθυμεῖτε νὰ κατασκευάσω τὸ μνημα, θεωρῶ ἑμαυτὸν ἀπηλλαγμένον τῶν ὑποχρεώσεων μου.» Γράψας οὕτω τὰς ὀριστικὰς ταύτας λέξεις, ἀπέλυσε τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ ἐπορεύθη εἰς Φλωρεντίαν.

(ἀκολουθεῖ).

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

(Ἐκ τοῦ Ἄστ. τῆς Ἀνατολῆς).

Ρίπτων τις τὸ βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ἐν βραχεῖ διαλαμβανομένην, δικαίως ἐξίσταται λέγων, «Ἱστορία τοῦ κόσμου εἰς δύο ἢ τρία τομῆδια! Τοῦ κόσμου! ὃν συγκροτοῦσιν ἐκτεταμένα κράτη καὶ πολλὰ ἔθνη, ἐνῶ ἡ ἱστορία τῆς πτώσεως ἕνός μόνου κράτους πληροῖ ὀλοκλήρους τόμους! Τοῦ κόσμου! ὅστις ἔχει χίλια διακόσια ἑκατομμύρια κατοίκων καὶ ἔσχεν ἄχρι τοῦδε γενεᾶς ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων λαοῦ!» Πλείστα βιβλία τῷ ὄντι ἐγράφησαν περὶ τῆς ζωῆς ἑνός μόνου ἀνθρώπου, ἱκανὰ βιβλία ἐγράφησαν περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου ἀποτελοῦντα μεγάλην βιβλιοθήκην (*), ἀλλὰ πλήρη ἱστορίαν τοῦ κόσμου καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν αὐτῆς θέλομεν λάβει τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναγνώσωμεν μόνον ἐν τῇ αἰωνιότητι. Ἐκεῖ τὰ πάντα ἀναφέρονται. Ὁ Ἰωάννης λέγει ἐν τῇ ἀποκαλύψει του «Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς μικροὺς καὶ μεγάλους, ἱσταμένους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ βιβλία ἠνοιχθήσαν· καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνοιχθῆναι, τὸ ὁποῖον εἶνε

(*) Πρὸ ἡμισεαίας ἑκατονταετηρίδος Μύλλερ ὁ Σουηθὸς ἱστορικός, συνθέτων τὴν Καθολικὴν ἱστορίαν του, ἠρανίσθη ἐκ τῶν συγγραμμάτων χιλίων ἑπτακοσίων τριάκοντα τριῶν συγγραφέων, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων.

τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.» (*)

Εἰς τὴν ὁποίαν λοιπὸν προτιθέμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν διὰ τοῦ Ἀστέρος πραγματεῖαν ἄλλο ἡμεῖς δὲν θέλομεν πράξει εἰμὴ δίκην πτηνοῦ νὰ ρίψωμεν ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ κόσμου, ἀνερχόμενοι ἐπ' αὐτοῦ, ὡς δι' ἀεροστάτου, καὶ νῦν μὲν θεωροῦντες ἐναργῶς τὰ μεγάλα ἔθνη καὶ τοὺς μεγάλους ἄνδρας, οἵτινες ἀνυψοῦνται τῆδε κακίῃσιν ὡς κορυφαὶ ὄρεων, νῦν δὲ κύπτοντες κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς τὰς κοιλάδας, καὶ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ διερχόμενοι τὰς πόλεις, ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς σωροὺς τῶν ἀνθρώπων. Θέλομεν ἰδεῖ τὴν γῆν καλυπτομένην ὑπὸ ζοφεροῦ, βαρέος καὶ πεπικνωμένου ἠθικοῦ νέφους, ἔπερ κεῖται ἐπ' αὐτῆς ὡς νεκρικὸν σάβανον· τὸ νέφος τοῦτο θέλομεν ἰδεῖ ἐπὶ τέλους θλωσῖν αἱ ἀκτῖνες τοῦ Ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης, αἵτινες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπρύνονται καὶ φέρουσι τὸ φῶς εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη· συγχρόνως δὲ θέλομεν ἀκούσει γενικούς θρήνους καὶ στεναγμούς, ἐκπεμπομένους ἀδικήτως ἐπὶ ἑξ̄ χιλιάδας ἔτη ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς γῆς, ἀλλὰ βαθυμῆδον ἀνωθεν αὐτῆς ἀνερχόμενοι θέλομεν ἀκούσει κραυγὰς αἴνου καὶ δοξολογίας, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξομένης καὶ διαχυομένης ἐπὶ τῆς γῆς, ἥτοι «Εὐαγγελίζομαι χαρὰν μεγάλην, ἥτις θέλει εἶσθαι εἰς πάντα τὸν λαόν· διότι σήμερον ἐγεννήθη εἰς σὰς ἐν τῇ πόλει τοῦ Δαβὶδ Σωτήρ, ὅστις εἶνε Χριστὸς Κύριος.» (**)

Ἐξακολουθοῦντες νὰ ἀνερχώμεθα τὰ ἐξ̄ακισχίλια ἔτη, θέλομεν ἀπαντήσει εἰς τὰ φωτεινὰ καὶ σκοτεινὰ μέρη ὠραίας ζωγραφίας κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἔθνη. Μελετῶντες δ' αὐτὴν ἄρα γε θὰ λησμονήσωμεν τὸν Μέγαν ζωγράφον καὶ Ἀρχιτέκτονα; Ἐκεῖνον, «ὅστις ἐμέτρησε τὰ ὕδατα ἐν τῷ κοιλωμάτι τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἐστάθμισε τοὺς οὐρανοὺς μετὰ τὴν σπιθαμὴν καὶ συμπεριέλαθεν ἐν μέτρῳ τὸ χῶμα τῆς γῆς καὶ ἐζύγισε τὰ ὄρη διὰ στατήρος καὶ τοὺς λόφους διὰ πλάστιγγος· ὅστις ἐκτείνει τοὺς οὐρανοὺς ὡς παραπέτασμα καὶ ἐξαπλώνει αὐτοὺς ὡς σκηνὴν πρὸς κατοικήσιν· ὅστις φέρει τοὺς ἡγεμόνας εἰς τὸ μηδέν. Σηκώσατε ὑψηλὰ τοὺς ὀφθαλμούς σας καὶ ἰδέτε τίς ἐποίησε ταῦτα;» (***)

Ἐνατενίζοντες τὸ ὄμμα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἔθνων, θεωροῦμεν μεγάλην καὶ πολυποίκιλον μηχανὴν εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν, καὶ ὅσον μᾶλλον κυττάζομεν αὐτὴν, τοσοῦτον μᾶλλον ἀξίαν θαυμασμοῦ βλέπομεν αὐτὴν καθ' ἕνα τῆς τὰ μέρη. Αἰκινήσεις αὐτῆς μᾶς εἶνε ἀκατάληπτοι, ἀκατανόητοι. Ποῖος τὴν ἐκαμε; Διατί ἐγένετο; Ἀφέθη νὰ κανονίζηται αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς; Ὑπόθεσις ὅτι βλέπομεν μέγα τι ἔργον τῆς μηχανικῆς κατεσκευασμένον μετ' ἀξιοθαυμάστου τελειότητος, συνηρμολογημένον ἄριστα καθ' ἕνα αὐτοῦ τὰ μέρη καὶ κινούμενον μετὰ ταχύτητος καὶ δυνάμεως, ἔπερ ὅμως, μὴ κυβερνώμενον ὑπ' ἄλλων, ἐξ̄άπαντος θέλει ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν καὶ εἰς ἑαυτὸ καὶ εἰς πᾶν τὸ περὶ αὐτό. Δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μηχανικῆς κατεσκευάσεν ἑαυτός; Δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι κί-

νεῖται, μηδεμίαν παρεχομένης δυνάμεως εἰς αὐτό; Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Ποιητὴς δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν σκοπὸν τινα, ὅτε τὸ κατεσκευάσεν; Ἄς προσπαθήσωμεν λοιπὸν μελετῶντες τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου νὰ μαθαίνωμεν τί ἐγένετο· διότι ἔχομεν ἀτομικὸν συμφέρον νὰ γνωρίζωμεν τὰ περὶ τούτου.

Δίκην πτηνοῦ ρίπτοντες οὕτω τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ὄλου, θέλομεν ἐνισχυθῆ νὰ ἴδωμεν πανταχοῦ τὴν κυβερνώσαν χεῖρα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ὡς χρυσοῦν μίτον διερχομένην δι' ὄλων τῶν αἰώνων καὶ ἀναμιγρυσμένην εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς ἀκολουθήσωμεν τὸν μίτον τοῦτον· εἰδὲ μὴ, θέλομεν ἀπολεσθῆ εἰς λαβύρινθον.

Ἄς λάβωμεν δὲ νῦν πρὸς ὁδηγίαν μας κατὰ τὴν πορείαν ἡμῶν καὶ ταύτην τὴν νύξιν παρά τινος μαύρου γέροντος γνωστοῦ διὰ τοῦ ὀνόματος «Ὁ Ἀφρικανὸς ἱεροκῆρυξ» καὶ πρῶην δούλου ἐν Βιργινίᾳ. Ταπεινὸς μὲν καὶ σεβάσμιος ὁ γέρον Ἀφρικανός, ἀλλὰ καὶ λίαν ζηλωτὴς τῆς οὐρανοῦ δόξης τοῦ Κυρίου, ἐφέρετο σαρκαστικῶς πρὸς τοὺς ἀντιπασσομένους εἰς αὐτὴν Πλουσίους τις, συνήθως θεωρῶν τὰ περὶ ὀρησκείας μετὰ μυκτηρισμοῦ καὶ συγχρόνως ἐγκυχώμενος διὰ τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἀρετὴν, «Στοχάζομαι, γέρον, τῷ εἶπεν, ὅτι εἶμαι τόσον καλός, ὅσον εἶνε ἀνάγκη νὰ ἦνέ τις, καὶ φρονῶ τοῦτο, διότι ἰδοὺ ὁ Θεὸς μὲ εὐλογεῖ ὡς σὰς τοὺς Χριστιανούς, οὐδὲ γνωρίζω πῶς ἄλλως ἠδύνατο νὰ μὲ ἀνταμείψῃ εἰμὴ παρέχων μοι ὅσα τώρα μὲ δίδει, καὶ ὅμως ποτὲ δὲν μοι μέλει νὰ κηρύττω ἢ νὰ προσεύχωμαι.» Μετὰ μεγάλης σοβαρότητος στραφεὶς τότε ὁ γέρον ἱεροκῆρυξ, «Οὕτω πράττουσι καὶ οἱ χοῖροι, — ἀπεκρίθη. Τοὺς εἶδα πολλάκις σκαλίζοντας τὰ φύλλα εἰς τὰ δάση καὶ εὐρίσκοντας ἕσας βαλάνους χρειάζονται, ἀλλ' ὅμως οὐδέποτε εἶδον τινὰ ἐξ̄ αὐτῶν ν' ἀνυψῶσιν τὸ ὄμμα εἰς τὸ δένδρον, ἐκ τοῦ ὁποῦο πίπτουσιν αἱ βάλανοι.» Ἐνῶσα καὶ ἡμεῖς διερχόμεθα τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου, ἄς μὴ συλλογιζώμεθα παραπολὺ διὰ τὰς βαλάνους, μηδὲ ἄς προσέχωμεν παραπολὺ εἰς τοὺς τραχιὰς ἐκεῖνους καὶ φιλέριδας πολεμιστὰς, τοὺς συνάξαντας πλείστους βαλάνους, ὡς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸν Κροῖσον καὶ τὸν Καίσαρα.

Δὲν εἶνε πραγματικῶς μεγάλοι ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ ἰσχὺς καὶ τὸ κράτος ἀπόλλυνται μετὰ τῆς βραχείας αὐτῶν ζωῆς. Οἱ ἀληθεῖς κατακτηταὶ τοῦ κόσμου εἶνε οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι τῆς στρατιᾶς τοῦ Κυρίου, οἵτινες, καὶ τοὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποθανόντες, συνεργοῦσιν εἰσέτι διὰ τε τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν συγγραμμάτων, νὰ ἐπεκτείνωσι τὸ κράτος τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλείων μετὰ ἐπιρροῆς καὶ δυνάμεως, ἥτις θέλει ἐπεκτείνεσθαι καὶ ἐπαυξάνει μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Ἄς ζητήσωμεν λοιπὸν πρῶτον νὰ γνωρίσωμεν τὸν Δημιουργὸν τοῦ κόσμου, καὶ οὗτος θέλει μᾶς δώσει τὴν κλεῖδα νὰ ἀνοίξωμεν τὴν ἱστορίαν του, καὶ πρὸς τούτοις θέλει μᾶς ἐνισχύσει νὰ κυττάζωμεν αὐτὸν διὰ τοῦ ὄμματος Ἐκεῖνον, ὅστις τὸν κυβερνᾷ. Ἄς μάθωμεν παρ' αὐτοῦ διατί ἐκαμε τὸν κόσμον καὶ ποῖον θέλει εἶσθαι τὸ τέλος αὐτοῦ· τότε θέλομεν γνωρίσει πραγματικώτερον τὴν ἱστορίαν του καὶ θέλομεν εἶσθαι ἐπὶ μᾶλλον προητοιμασμένοι νὰ πληρῶμεν τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἕκαστος ἡμῶν ὀφείλει νὰ κατέχη ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ.

(*) Ἀποκ. κ'. 12.

(**) Λουκ. β'. 10—11.

(***) Ἦσ. μ'. 12, 22, 26.

ἀποτεινόμενοι πρὸς τὰς ἀγίας ταύτας νεάνιδας «ὦ! ναί· εἰσθε ἀδελφαί μας,» ἀνέκραζον ἐκ βάθους ψυχῆς οἱ ταλαιπώροι. Νὰ ἀναφέρω τὰ χρηματικά ποσά, τὰ ὅποια ἐκ συνδρομῶν καὶ εἰς τὰ ταπεινότερα ἀκόμη χωρία ὑπὲρ αὐτῶν συνήχθησαν; τὰς ἐπιτροπὰς, αἵτινες πρὸς περίθλαψιν αὐτῶν διοργανίσθησαν καὶ αἵτινες ἐν τούτοις δὲν περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὸ νὰ ἀνακουφίσωσι τὴν δυστυχίαν καὶ τὰς ταλαιπωρίας τῶν ἀτυχῶν τούτων θυμάτων, ἀλλὰ μετέδθησαν καὶ πέραν τῶν ὁρίων ἵνα προσσενέγκωσι τὰς εὐεργεσίας τῆς ἀνεξάντλητου βελγικῆς ἀγαθότητος;

Ναί, ἂν ἡ Βελγικὴ ἐξεπλήρωσεν εὐγενῶς τὰ καθήκοντα αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν θέσιν τῆς, οὐχ ἦττον ἀξίως ἐξεπλήρωσεν αὐτὰ ὡς ἔθνος εὐγενές, ὡς ἔθνος χριστιανικόν. Ἡ διαγωγὴ τῶν Βέλγων κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν ὑπῆρξε τοιαύτη ὥστε βεβαίως ἡ πατρίς ἡμῶν δὲν θέλει ὑποστῆ τὴν κρίσιν ἢ ἐπαπειλεῖται ἅπασα σχεδὸν ἡ Εὐρώπη, καὶ πάντοτε θέλει διαμείνει καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἀξιοσέβαστος. Οἱ λαοί, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὰ περίεξ αὐτῆς, εἶπερ ποτὲ θὰ κτανοῦνται πόσον ἀξίζει ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τοιαύτη γῆ οὐδετέρα, φιλόξενος, εἰς ἣν ἅπαντες εὐρίσκουσιν ἀσφαλῆς ἄσυλον καὶ ἀδελφικὴν ὑποδοχὴν.

Ὁ λαὸς τῆς Βελγικῆς δὲν ἀνήκει εἰς τὰς δύο μεγάλας φυλάς, αἵτινες διενεμήθησαν τὴν Εὐρώπην σχεδὸν ἅπασαν; Δὲν εἶνε ἐπίσης Γαλλικὸς καὶ Γερμανικὸς καὶ πᾶν, ὅτι ἐνυπάρχει καλὸν καὶ ἱερὸν εἰς τὰ δύο ταῦτα ἔθνη, δὲν διοργανώθη ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς;

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ Βελγικὴ καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς, τοιαύτη σήμερον ἀνεδείχθη καὶ τοιαύτη θὰ διαμείνῃ πάντοτε, καταφύγιον δι' ἅπαντας τοὺς ἀτυχεῖς ἐκάστου ἔθνους, ἐκάστης θρησκείας καὶ ἐκάστης πολιτικῆς ἀποχρώσεως.

(Ἐκ τῆς Illustration Europeenne).

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΥΛΟΓΙΩΝ ΕΚΘΕΣΙΣ.

Ἐπειδὴ πρὸ τίνος ἤδη κειροῦ ἡ ἐξανθηματικὴ μiasματικὴ νόσος τῶν εὐλογιῶν καταμαστίζει τὴν πόλιν μας, ἀνεξαιρέτως καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐνοφθαλμισμένους προσβάλλουσα, ἐδέθη ὄχι μικρὰ λαβὴ εἰς πολλοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀνθρωπότητος ν' ἀντιφερθῶσι κατὰ τοῦ ἐνοφθαλμισμού καὶ νὰ διακηρύξωσιν αὐτὸν διόλου περιττὸν πλεόν. Φοβούμενοι λοιπὸν μὴ αἱ φωνασκίαι τῶν τοιούτων λυμεῶνων τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας προξενήσωσι καὶ τὸ παραμικρὸν ἀποτέλεσμα, κρίνομεν χρεὸς ἱερὸν (ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγελματός μας) νὰ ὑψώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀσθενῆ φωνήν μας καὶ, ζητοῦντες πρῶτον τὴν συγγνώμην καὶ εὐμένειαν τοῦ δημοσίου, νὰ ἐκθέσωμεν τὰς ἀκολούθους συντόμους καὶ ἐξ οικείας πείρας καὶ ἐξ ἄλλων σοφῶν παρατηρήσεις.

Αἱ εὐλογίαι κατὰ πρώτην φοράν περὶ τὸ 1122 ἔτος πρ. Χριστοῦ ἐφάνησαν ἐπὶ γῆς καὶ ἔτη τινὰ ἐβασίλευσαν ἐπιδημικῶς εἰς μόνην τὴν Οὐράνιον αὐτοκρατορίαν, τῆς ὁποίας πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἐξάπεστειλαν εἰς τὴν ἀληθῆ οὐράνιον βασιλείαν. Κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν ἱστοριογράφων τῆς νόσου ταύτης καὶ μάστιχα τοῦ Ἄγγλου Moore δύο ἔτη κατηνώχλου τὴν μηρηθεῖσαν ἐπικράτειαν σημαντικὰ ἀνεμοζάλαι καὶ βροχαὶ πολλόταται, συνέ-

πεια τῶν ὁποίων ἐστάθη ἡ δύο ἔτη διαρκέσασα πλημμύρα τῶν μεγαλητέρων τῆς Κίνας ποταμῶν. Αἱ ἐπιτεταμέναι πεδιάδες αὐτῆς μετεβλήθησαν εἰς θαλάσσας καὶ τὰ πολυάριθμα ζωοφύια τῶν κατεπνίγησαν, ἐκ τῆς σήμεως τῶν ὁποίων ἀνεπέμθη μiasμα· καὶ—καθὼς ἐκ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Νεῖλου γεννᾶται τὸ μόλυσμα τῆς πανώλους, ἐκ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Γάγγου τὸ τῆς χολέρας, ἐκ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων τῆς πόλεώς μας τὸ τῶν τυροειδῶν πυρετῶν (οἵτινες πάντοτε σχεδὸν καταμαστίζουσιν ἐτησίως τὴν Σμύρνην μας), ἐκ δὲ τῶν τῆς ἀντιπέρας τοῦ λιμένος μας ὄχθης (Καρσι-Γιακᾶ) τῶν διαλειπόντων περιοδικῶν πυρετῶν—οὕτω καὶ ἐκ τῶν πλημμυρῶν τούτων ἐγεννήθη τὸ μόλυσμα τῶν εὐλογιῶν. Κατ' ἄλλους ἕμως τὸ μiasμα τῶν εὐλογιῶν ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τοῦ λοιμικοῦ μiasματος μὲ τὸ πύον, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται εἰς ἐξανθηματὰ τινὰ γεννώμενα εἰς τοὺς μαστοὺς τῆς θαμάλειως, καὶ διὰ τῆς προσμαύσεως μεταδιδόμενα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ μόλυσμα τῆς λαοφθοροῦ ταύτης νόσου, γεννηθὲν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Κίνας, μετεφέρθη διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν (*). Κατὰ τὸν ἔκτον δὲ ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἐφάνη εἰς τὴν Περσίαν. Ἐξ αὐτῆς διὰ τῶν τότε μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν Περσῶν ἐνυπαρχόντων πολυετῶν πολέμων μετεφέρθη καὶ εἰς ἄλλην σχεδὸν τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Ἀραβίαν, τῆς ὁποίας καὶ ἐδεκάτισε τοὺς κατοίκους. Ἐκ δὲ τῆς Ἀραβίας διὰ τῶν θορυκησιῶν τῶν διαδέχων τοῦ Μωάμεθ διεδόθη ἡ νόσος αὕτη καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἐξ ἧς οἱ Ἀραβες, κυριεύσαντες κατὰ τὸ 710 τὴν Ἰσπανίαν, τὴν εἰσήγαγον εἰς αὐτήν, καὶ πρώτην φοράν κατὰ συνέπειαν ἐφάνη εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν ὁποίαν πολλάκις ἐμάστιξεν, ὡς τὴν πανώλη ἀποκατασταθεῖσα φονικωτάτη.

Ἐθρῆναι ὁ κόσμος ὅλος ὑπὸ τὴν μάστιγα τῆς τρομερᾶς ταύτης νόσου καί, ὅτε ἐνεφανίζετο εἰς πόλιν τινὰ, φόβος καὶ τρόμος κατεκυρίευσεν τοὺς κατοίκους αὐτῆς, οἱ ὅποιοι τὴν ἐδειλίωον περισσότερο παρὰ τὴν πανώλη, καθότι προσέβαλλε πολλάκις καὶ οἰκογενεῖας υποβληθεῖσας εἰς τὴν αὐστηροτάτην προφύλαξιν. Γυνή τις ἕμως ἀνήγγειλε (κατ' εὐτυχίαν) εἰς τὴν τεθλιμμένην Εὐρώπην τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας τῆς. Ἐκυρίευσεν κατὰ τὸ 1700 ἔτος αἱ εὐλογίαι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἡ σύζυγος τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρὰ τῆ Ἰψ Αὐλῆς εὐρισκομένου Πρέσβεως τῆς Μ. Βρεταννίας, φοβουμένη διὰ τὰ τέκνα τῆς, ἀπεδήμησε μετ' αὐτῶν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐκεῖ πληροφορηθεῖσα ὅτι γυναικῆς τινος ἐκ Περσίας, περιερχόμεναί ἐτησίως σχεδὸν ἄλλην τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν, ἐνοφθαλμιζοῦσι τὰ νήπια διὰ τῆς ὕλης τῶν εὐλογιῶν καὶ ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀναπτύσσεται εἰς τὰ ἐνοφθαλμιζόμενα ἡ ρηθεῖσα νόσος πολλὴ ἐλαφρὰ καὶ ἀκίνδυνος, ἠθέλησε διὰ τῶν γυναικῶν τούτων νὰ ἐνοφθαλμίσῃ καὶ τὰ ἴδια τῆς τέκνα καὶ μετ' εὐχαριστήσεως ἀνήγγειλε τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἐν Λονδίῳ Κυβέρνησιν. Ἐκτοτε διεδόθη ὁ ἐνοφθαλμισμὸς εἰς ἄλλην τὴν Εὐρώπην καὶ αἱ εὐλογίαι δὲν ἀφῆραζον πλέον εἰμὴ μικρὸν τι μέρος τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄλλὰ δὲν

(*). Τῆς ὁποίας τὸν ἤμισον πληθυσμὸν ἐφόνευσεν τὸ 739 μ. Χ., ἐπιδημικὴ ἀποκατασταθεῖσα.

ἔξῃρκει τὸ μέσον τοῦτο, καθότι πολλάκις ἐκ τοῦ τοιούτου ἐνοφθαλμισμού ἀνεπτύσσετο ἡ νόσος τῶν εὐλογιῶν βικρυάτη καὶ συχνάκις τὸν ἐνοφθαλμισθέντα ὠδήγει εἰς τὸν τάφον. Ἡ τύχη ὅμως προσέφερε σημαντικὴν ἀνακάλυψιν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Μικρὸς τις καὶ ἀσήμαντος ἰατρὸς Γέννερ ὀνομαζόμενος, μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ εἰς μεγαλόπολεις, μετερχόμενος τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμαί του, περιήρχετο περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἐκτονταετηρίδος εἰς διαφόρους κόμκας καὶ κωμοπόλεις τῆς Ἀγγλίας καὶ διὰ τοῦ μόλυσματος τῶν εὐλογιῶν ἐνοφθαλμιζε τὰ νήπια. Φθάσας τέλος εἰς κώμην τινὰ τοῦ κομητάτου τῆς Γλοκεστρίας, ἔμαθεν ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ποτὲ δὲν ὑπέφεραν ἀπὸ εὐλογίας, διότι αἱ δαμάλιαι αὐτῶν ἐκβάλλουσι κατὰ πᾶσαν ἀνοιξὴν εἰς τοὺς μαστούς των μικρὰ τινὰ ἐξανθήματα, παρ' αὐτοῖς καλούμενα saw rox, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς ἀμέλειως μεταδίδονται καὶ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀπὸ δὲ ἄπαξ τὰ ἐκβάλλωσι, εἶνε πλεον ἐκτὸς τῆς ἐπιρροῆς τῶν εὐλογιῶν. Ὁφελθεὶς ἐκ τούτου ὁ Γέννερ, λαθραίως ἔσπευσε νὰ λάβῃ ἐκ τοῦ τῶν δαμάλειων πύου καὶ, χωρὶς εἰς κανένα νὰ ἀναφέρῃ περὶ τῆς ἀνακάλυψως ταύτης, περιήλθε πολλὰ μέρη καὶ ἐνοφθαλμιζε τὰ νήπια, τὰ ὁποῖα μετὰ ταῦτα ἐκθέτων εἰς τὴν πρόσφυσιν τοῦ τῶν εὐλογιῶν μίσματος, εἶδεν ἐπανειλημμένως μὲ μεγίστην του χαρὰν ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο μίσμα καμμίαν πλεον δὲν εἶχεν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ τῆς δαμάλειως πύου ἐνοφθαλμισθέντων παιδίων. Ἐκάμε δὲ πολυετῆ πειράματα περὶ τούτου καὶ τέλος ἐκνομοποίησε κατὰ τὸ 1798 τὴν λαοσωτήριον ταύτην ἀνακάλυψιν του, ἥτις καὶ, χειροκροτηθεῖσα ἀπὸ τοὺς σοφοὺς καὶ ἀπὸ ὅλην ἐν γένει τὴν ἀνθρωπότητα, κατέταξε τὸν ἀειμνηστον τοῦτον ἄνδρα εἰς τὴν χρυσὴν τῆς ἀθανασίας βίβλον καὶ δικαίως τῷ ἐδώρισε τὸ ὄνομα τοῦ εὐεργέτου τῆς ἀνθρωπότητος.

Μόλις ἐδημοσιεῦθη ἡ θεία ἐφεύρεσις αὕτη, καὶ ἡ οἰκουμένη σχεδὸν ὅλη ἐπευφήμησεν αὐτήν. Μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐνοφθαλμιθήσαν διὰ τοῦ τῆς δαμάλειως πύου, τὸ ὁποῖον καὶ κατ' ἐξοχὴν ὠνόμασαν *δαμαλίδα* (vaccina) καὶ ἔχαρον πεπεισμένοι ὅτι κανένα πλεον δὲν ἔχουσι φόβον εὐλογίας. Αἱ ἐμφανισθεῖσαι ὅμως ἀκολούθως ἐπιδημίαι τῶν εὐλογιῶν εἰς μὲν τὴν Σκωτίαν κατὰ τὸ 1818, εἰς δὲ τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὰ 1822, 1823, 1824, 1825, εἰς δὲ τὴν Φιλαδέλφειαν κατὰ τὸ 1824, εἰς Μοντεπλιέ κατὰ τὸ 1819, εἰς Ἡκρισίους κατὰ τὸ 1825, εἰς Μασσαλίαν κατὰ τὸ 1828 κτλ., αἵτινες κατεμάστισαν ἰκανῶς τὰ μέρη ταῦτα καὶ προσέβαλον καὶ πολλοὺς τῶν διὰ τῆς δαμάλειως ἐνοφθαλμισθέντων (ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲ τῆς ζωῆς των κίνδυνον καὶ μὲ αὐτὸν τὸν θάνατον), ἔδωκαν αἰτίαν εἰς τὸν ὄχλον νὰ καταβοᾷ κατὰ τῆς δαμαλίδος, ἂν καὶ οἱ ἰατροὶ παντοίως τρόποις ἐζήτουν νὰ τὴν ὑπερασπίσωσιν. Ἐκτοτε ἡ δαμαλίς ἔχασε πολὺ ἀπὸ τὴν ὑπόληψιν τῆς, μ' ὅλον ὅτι ὡς ἐκ συνηθείας ἐξηκολούθουν νὰ ἐμφυλλίζωσι τὰ τέκνα των.

Εἰς τὰ μέρη μας ὅμως ὁ ὄχλος διετῆρει πάντοτε τὴν ὑπὲρ τῆς δαμαλίδος ἀγράφαντον ὑπόληψιν του, ὅτε εἰς τὴν πόλιν μας καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἤρχισαν νὰ ἀναπτύσσωνται πρό τινας ἤδη κειροῦ μικρὰ τινὰ κρούσματα τῆς

νόσου τῶν εὐλογιῶν. Πρὸ ἐνὸς ἤδη (*) ἔτους ἠκούσθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μικρὰ τινὰ κρούσματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τινων ἐκ τῶν ναυτιλλομένων τὰς παραλίας τοῦ Συμυρναϊκοῦ κόλπου καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ἐμπόριον τῶν φαγωσίμων καρπῶν μετερχομένων. Οἱ πτωχοὶ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως μας, ἔχοντες σχέσεις μετὰ τούτων (ὡς προμηθεύμενοι ἐξ αὐτῶν τοὺς διαφόρους καρπούς, τοὺς ὁποίους μεταπωλοῦσι περιφερόμενοι εἰς τὰς ἀγυῖας τῆς πόλεως μας), παρέλαβον ἀπὸ αὐτούς, ὡς φαίνεται, τὸ μόλυσμα τοῦτο καὶ τὸ διέσπειραν εἰς τὰς κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν συνοικίαν οἰκογενείας των, τὰς ὁποίας διὰ τρίμηνον σχεδὸν διάστημα κατεμάστισεν ὀχιμικρὸν καὶ ἀήρησεν τὰ μέλη αὐτῶν, εὐρὸν τροφὴν εἰς τὰς ἀκαθάρτους στενάς καὶ πνιγηρὰς οἰκίας των καὶ εἰς τὴν ρυπαρότητα καὶ τὰς ἀρορήτους δεισιδαιμονίας τοῦ ἔθνους τούτου, τὸ ὁποῖον καὶ δὲν ἤθελεν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ αὐτῆς, ἂν δὲν συνεδαίνε (πρᾶγμα παράδοξον διὰ τὴν σύμπτωσιν του) ἡ τρομερὰ πυρκαϊὰ τῶν 17 Ἰουλίου, ἥτις κατηγάλασε σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν συνοικίαν αὐτῶν καὶ τὸ εἰς τὰ ἐπιπλά των ἐμφωλεῦον μίσμα τῶν εὐλογιῶν. Ἐκ τῶν Ἰουδαίων τὸ μόλυσμα μετεδόθη καὶ εἰς τὰς Ὀθωμανικὰς συνοικίας, αἵτινες ὅμως ἔπαθον ἐξ αὐτοῦ ὀλιγώτερα διὰ τὰ ἔθιμά των, διὰ τὴν καθαριότητά των, διὰ τὰς ὀλίγας μεταξὺ των σχέσεις καὶ διὰ τὸ ἐναερίον τῶν κατοικιῶν των. Τὸ μόλυσμα λοιπὸν τοῦτο ἐταλάντευσε μόνον τὰ δύο ταῦτα ἔθνη μέχρι τῆς 17 τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου, περιωρισμένον εἰς ταῦτα μόνον καὶ χωρὶς ποσῶς νὰ μεταδοθῆ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, διὰ τὰς ὀλίγας μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις. Ἄλλ' ἀπὸ ἐκ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης πυρκαϊᾶς ἀνεμίχθησαν μεταξὺ των τὰ διάφορα ἔθνη, οἱ Γραικοὶ πρὸ πάντων, οἱ ὁποῖοι εἰς τοιαύτην περίστασιν, καθὼς πάντοτε, ἔδειξαν ὄλην τὴν ἐμφυτον καλοκαγαθίαν καὶ εὐσπλαγγίαν των καὶ ἔδωκαν ἄσυλον εἰς τοὺς πυρποληθέντας Ἰουδαίους καὶ Ὀθωμανοὺς, οἵτινες κατέφυγον εἰς τὰς οἰκίας των, ἔλαβον καὶ πρῶτοι παρ' αὐτῶν τὸ μόλυσμα τῶν εὐλογιῶν. Συνέτειναν δὲ εἰς τὴν διὰδοσιν καὶ οἱ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας πνέοντες νότιοι ἄνεμοι, οἵτινες μετέφερον τὴν νόσον ἀπὸ τὰ νότια μέρη τῆς πόλεως μας, ἥτοι τὰς Τουρκικὰς καὶ Ἑβραϊκὰς συνοικίας, πρὸς τὰ πλησιέστερα βόρεια μέρη, ἥτοι τὰς Γραικικὰς συνοικίας, εἰς τὰς ὁποίας καὶ ἔκτοτε ἐμφωλεῖται μεταδοθεῖσα καὶ εἰς τοὺς Καθολικοὺς καὶ Ἀρμενίους, πλὴν μᾶλλον ἀπάντων μαστίζουσα τὰς στενωτέρας καὶ ὀλίγων ἐκτεθειμένους εἰς τὴν τοῦ ἀέρος κυκλοφορίαν ὁδοὺς τῆς πόλεως μας, καὶ ὡς π. χ. εἰς τὰς λεγομένας ὁδοὺς τῶν Σεβρετάδικων καὶ τοῦ σεφετῆ Σουκχίου, εἰς τὰς ὁποίας ἡμεῖς αὐτοὶ ἠδυνήθημεν νὰ ἀριθμήσωμεν ἐπέκεινα τῶν 260 κρούσμάτων ἐπὶ 1650 ψυχῶν.

Μετὰ μεγάλην ἐκπληξιν καὶ ἀπορίαν εἶδεν ὁ λαὸς τῆς πόλεως μας πληττόμενα τὰ τέκνα του ἀπὸ τὴν φοβερὰν ταύτην νόσον, καὶ τοὶ ἐνοφθαλμισμένα διὰ τῆς δαμαλίδος. Πολλοὶ ἀγύρται καὶ λαοπλάνοι κατεδόθησαν κατὰ τοῦ ἐνοφθαλμισμού καὶ πλῆθος πολὺ ἠγανάκτει κατὰ τῶν φιλανθρωπῶν πεπαιδευμένων ἰατρῶν, οἵτινες ἐσύστησαν καὶ συστήρουσι θερμῶς τὸ λαοσωτήριον τοῦτο μέσον. Διὰ νὰ ἐκβάλωμεν δὲ ἀπὸ τὴν ἀπάτην ταύτην τοὺς ἄσοι κατὰ δυστυχίαν ὑπέκυψαν εἰς αὐτήν, ἐκθέτομεν ἐν συντόμῳ τὰς ὀλίγας

(*) Ἡ ἐκθεσις αὕτη εἶχε γραφῆ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1841.

παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἠδυνήθημεν νὰ κάμωμεν εἰς τὴν παρῶσαν περίστασιν.

Ἡ τὴν πόλιν μας καταμαστιζούσα ἐπιδημία εἶνε ἀληθῶς ἡ τῶν εὐλογιῶν. Ἡ νόσος ὅμως αὕτη σπανίως κρούει τὰ ἐνοφθαλμισθέντα παιδιά, μάλιστα ὅτε ἡ δαμαλίς αὐτῶν εἶνε ἀληθής. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπιδημίας μέχρι τῆς 5 Δεκεμβρίου ἐπισκέφθημεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν κλινικὴν μας 314 πάσχοντα ἀπὸ τῆς εὐλογίας, ἐξ ὧν τὸ μεγαλύτερον μέρος ἦσαν ἐνδεεῖς, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ὑγεία εἰς ἡμᾶς ἐξ ἴσου ἐνδιαφέρει ὡς τὴν τῶν ἀρχόντων καὶ ἀσιμένως δεχόμεθα τὰς εὐχὰς αὐτῶν, ἀπαράλλακτα ὡς τὸν χρυσὸν τῶν πλουσίων. Ἐκ τῶν 314 τούτων οἱ 236 ἦσαν διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνοφθαλμισμένοι. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν πολλὰ ὀλίγοι ἦσαν διὰ τοῦ τῆς εὐλογίας πύου (ἧτοι θεοτικῆς μολίης). Ἀλλὰ τῶν 236 τούτων 48 μόνον ἦσαν οἱ ἐξ ἀληθῶν εὐλογιῶν κρουσθέντες, οἱ δὲ 188 ἔπασχον ὄχι ἀπὸ εὐλογίας, ὡς ἐνόμιζον οἱ περὶ αὐτοῦς, ἀλλ' ἀπὸ ἀνεμοεουλγίας, αἵτινες συμβασιλεύουσι μετὰ τῶν εὐλογιῶν, ὁσάκις ὑπάρχουσιν αὗται ἐπιδημικαί, καὶ αἵτινες, κατὰ τὴν γνώμην μας, γεννῶνται καὶ αὐταὶ ἀπὸ τὸ αὐτὸ μὲν μόλυσμα τῶν εὐλογιῶν, μετριασμένον ὅμως καὶ ἀδυνατισμένον ἐκ πολλῶν αἰτιῶν, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὸ κλίμα ἀπὸ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, τὴν ἡλικίαν, κρᾶσιν καὶ διαθέσιν τῶν πασχόντων, μεταδίδονται διὰ τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ καὶ τῆς προσψύσεως, καὶ μετὰ τῶν ἀληθῶν εὐλογιῶν σχεδὸν πάντοτε ἐπιδημικῶς ἐπικρατοῦσι. Τοσοῦτον δὲ διαφέρουσιν αἱ ἀνεμοεουλγίαι αὐτὰ ἀπὸ τῆς ἀληθεῖς εὐλογίας, ὥστε μᾶς φαίνεται παράξενον πῶς καὶ ὀλίγοι τινὲς σοφοὶ καὶ πεπαιδευμένοι ἰατροὶ νὰ ἀπατηθῶσιν, ἐνῶ καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες γνωρίζουσι τὰς ἀναριθμήτους διαφορὰς ἀμφοτέρων τῶν νόσων τούτων. Πρὶν τῆς ἐμφάνιστος τοῦ ἐξανθήματος τῶν ἀνεμοεουλγιῶν προηγείται μικρὸς καὶ μέλις μίαν ἡμέραν διαρκῶν πυρετός, ἐνῶ ἐξεναντίας ὁ τοῦ τῶν εὐλογιῶν ἐξανθήματος προηγείται τριεῖς ἡμέρας καὶ εἶνε τοσοῦτον δυνατός, ὥστε πολλάκις ὁ ἰατρός (ὅταν μάλιστα κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιδημίας δὲν ὑπάρχη ἡ ὑπόψις τῆς ρηθείσης νόσου) τρέμει, ὑποπευόμενος Γαστροεντερο-εγκεφαλικὴν ἀρρωσίαν. Τὰ τῶν ἀνεμοεουλγιῶν ἐξανθήματα ἀναπτύσσονται μὲ μεγάλην ἀταξίαν καὶ σχεδὸν πάντοτε, ἀρχόμενα ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ στήθους, εἰς ὀλίγην ὥραν ἐκτείνονται καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος, ἐνῶ ἐξ ἐναντίας τὰ τῶν εὐλογιῶν, ἀρχόμενα πάντοτε ἀπὸ τὸ πρόσωπον, τακτικῶς ἐκτείνονται κατὰ συνέχειαν εἰς τὸν λαιμόν, τοὺς βραχίονας, τὸ στήθος καὶ τέλος τὰ κάτω ἄρθρα. Τὰ ἐξανθήματα τῶν ἀνεμοεουλγιῶν σχηματίζόμενα εἰς 14 ὥρας εἶνε σφαιροειδῆ καὶ περιέχουσιν ὑγρὸν τι λευκὸν καὶ διαφανές, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐμφάνισίν των ἐξαφανίζεται, καὶ τότε αὗται μαραινόμεναι ξηραίνονται καὶ ἐν εἴδει λεπιθίων πίπτουσι περὶ τὴν ἔκτην, ὀγδόην ἢ τὸ πολὺ τὴν δεκάτην ἡμέραν. Ἐξ ἐναντίας δὲ τὸ ἐξανθήμα τῶν εὐλογιῶν ἀνάγκη ἔχει διὰ νὰ ἀναπτύχῃ καλῶς τεσσάρων ἢ πέντε ἡμερῶν, μετὰ τὰς ὁποίας καταπίπτει κατὰ τὸ κέντρον [καὶ καθίσταται ὀφθαλμοειδὲς καὶ περικυκλοῦται ἀπὸ μικρὰν τινα καὶ κυκλοτερῆ κοκκίνην ἐπιφάνειαν τὸ δὲ ἐν αὐτῇ ἐμπεριεχόμενον ὑγρὸν ἀποκαθίσταται πυῶδες καὶ ἀναπέμπει δυσωδίαν τινὰ ναυ-

τιάσεων πρόξενον ξηραίνονται. Δὲ τὰ ἐξανθήματα περὶ τὴν ἐνδεκάτην τῆς νόσου καὶ ἄρχονται νὰ πίπτωσι περὶ τὴν 14 ἢ 15.— Τὸ δέρμα κατὰ τὰς ἀνεμοεουλγίας ποσῶς δὲν ἐξογκοῦται, τούναντιον δὲ εἰς τὰς εὐλογίας, καὶ μάλιστα τὸ τοῦ προσώπου. Μετὰ τὴν τῶν ξηρανοθέντων εὐλογιακῶν ἐξανθημάτων πτώσιν διαμένουσι μᾶλλον ἢ ἦττον ἀρκετὸν καιρὸν ἐρυθραὶ κηλίδες βαθμηδὸν καὶ ἀργὰ ἀφανιζόμεναι, μετὰ τὴν τῶν ἀνεμοεουλγιακῶν ὅμως αἱ κηλίδες μάλιστα διακρίνονται καὶ ἐξαλείφονται ταχύτατα.— Ἡ τῶν ἀνεμοεουλγιῶν περίστος εἶνε βραχυτάτη, τούναντιον δὲ ἡ τῶν εὐλογιῶν.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενόν μας.— Μεταξὺ τῶν 314 ὑποκυσφάντων εἰς τὴν ἐπιδημίαν ταύτην ἀρρώστων μας, ἐκ τῶν ἐνοφθαλμισθέντων οἱ 188 ἔπαθον, ὡς προείπομεν, τὰς ἀνεμοεουλγίας, ἐνῶ ὁ κόσμος ἐνόμιζεν ὅτι ἔπασχον ἀπὸ ἀληθεῖς εὐλογίας. Τὸ αὐτὸ συνέβη ἀναμφιβόλως καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν κλινικὴν τῶν συναδέλφων μας, ὡς πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μᾶς ἐπληροφόρησαν.— Ἐκ δὲ τῶν 48 κρουσθέντων ἀπὸ τῆς ἀληθεῖς εὐλογίας, μολονότι ἦσαν διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνοφθαλμισμένοι, ἐρευνήσαντες ἡμεῖς ἐκ τῶν 48 τούτων εἰς τοὺς 32 ἀνεκαλύψαμεν ὅτι ἡ δαμαλίς δὲν ἔκαμεν ἐπ' αὐτῶν, ὅτε ἐνοφθαλμίσθη, τὸ ποθοῦμενον ἀποτελεσματικῆς, ἀλλ' ἀποκατέστη ψευδῆς καὶ κατὰ συνέπειαν ἀδύνατος νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ εὐλογιακὸν μόλυσμα. Εἰς τὴν πόλιν μας, ἐνθα βασιλεύει ἐν γένει ἡ ἀγυρτεία, μάλιστα μεταξὺ τοῦ ὄχλου, καὶ ἐμπιστεύεται ὁ λαὸς τὸ ἱερώτατον κειμήλιον (τὴν ζώην του) εἰς ἀσυνειδήτων χεῖρας, ἐκτελεῖται ὁ ἐνοφθαλμισμὸς ἀπὸ ἀγύρτας καὶ γυναικάρια, οἵτινες καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν διακρινώσκουσι τὴν ἀληθῆ τῆς ψευδοῦς δαμαλίδος· οἱ δὲ γονεῖς πεπεισμένοι ὅτι τὰ τέκνα των ἐνοφθαλμίσθησαν ἀσφαλῶς, ἀμεριμνῶσι περὶ τῆς περικιτέρω σωτηρίας των. Ἡ πατρικὴ κυβέρνησις τοῦ φιλανθρωποτάτου Αὐτοκράτορος μας Ἀπτοῦλ-Μετζίτ, συναίσθανθεῖσα τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν, ἔσπευσε νὰ ἐξοντώσῃ αὐτήν, διὸ καὶ διέταξεν εἰς τοὺς κατὰ τὰς ἐκτεταμένους ἐπαρχίας του ὑγειονομικοὺς ἰατροὺς νὰ ἐνοφθαλμίσωσιν οἱ ἴδιοι ἀμισθὶ (ὡς πληρορῶμενοι ἀδρῶς ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν) τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρακούοντες τὰς ἀνακτορικὰς διαταγὰς, ὀλίγον φροντίζουσι περὶ τῶν ἐκτελεστέων των, διὸ πάλιν ὁ ἐνοφθαλμισμὸς ἐκτελεῖται ἀπὸ ἀμαθεῖς καὶ ἀπαιδέτους ἀνθρώπους, οἵτινες ἐπὶ μόνῃ τῇ κερδοσκοπίᾳ ἐκτελοῦτες αὐτόν, καὶ ἂν ἦνε ψευδῆς ἡ δαμαλίς των, διὰ νὰ κρύψωσι τὴν ἀμάθειαν καὶ ἀγυρτείαν των, δὲν τὸ ἐξομολογοῦνται, ἀλλ' ἐξεναντίας ἐπιβεβαιοῦσι τοὺς πατέρας περὶ τῆς πλάνης των.— Ἄν λοιπὸν αἱ εὐλογίαι δὲν ἐσεβάσθησαν τοὺς 48 ἐνοφθαλμισμένους πάσχοντάς μας, τοῦτο ἀναμφιβόλως προῆλθε καθότι 32 ἐξ αὐτῶν ἐνοφθαλμίσθησαν μὲ μωδῆ δαμαλίδα. Εἰς δὲ τοὺς 16 ἐναπολειφθέντας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ βεβαιωθῶμεν ἂν ἡ δαμαλίς των ἦτον ἀληθής· πλὴν καὶ ἂν τοῦτο ὑποτεθῇ, μὴ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπαξ ὑποκυσφάντες εἰς τὰς εὐλογίας (ξευλογιαρίδες) σπανίως δὲν ὑπόκεινται καὶ εἰς δευτέρον αὐτῆς κρούσμα; Ἡμεῖς κατὰ τὸ διάστημα τῆς παρουσίας ἐπιδημίας εἶδομεν ὀφθαλμοφανῶς τρία τοιαῦτα παραδείγματα, καὶ ἐθεραπεύσαμεν πρό τιων ἡμερῶν ἐκ τῆς νόσου ταύτης Ἀθηναῖον τινὰ ἐκ τῶν σημαντικῶν Ὀθωμανῶν, ὅστις πρὸ 16 ἐτῶν ὑπέκυψεν εἰς τὴν εὐλογίαν καὶ εἶχε κα-

τασιγματοσιμένον τὸ πρόσωπόν του. Ἄν λοιπὸν καὶ αὐτὰ αἱ εὐλογίαι δὲν προφυλάττωσι πάντοτε, δὲν εἶνε παράδοξον εἶναι καὶ ἐπὶ 100 ἢ 200 διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνοφθαλμισθέντων συμβῆ καὶ τὴν κρούσιν εὐλογιῶν. Διότι λοιπὸν εἰς μίαν ἐπιδημίαν μεταξὺ τῶν 200 ἢ καὶ 500 κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν σοφῶν ἰατρῶν κρούεται καὶ εἰς ἀπὸ εὐλογίας, οἱ δὲ λοιποὶ 199 ἢ 499 μένουσιν ἀδραβεῖς, διὰ ταῦτα πρέπει νὰ παραλείψωμεν τὸν ἐνοφθαλμισμὸν καὶ νὰ ὑπακούσωμεν εἰς τὰς κακολογίας τῶν δικωτῶν τοῦ λαοσωτηρίου τούτου μέσου; Μὴ πρὸς Θεοῦ, φίλοι συμπολιταί! ἀποφεύγετε τὰς παχίδας τῶν ἀγυρτῶν (διότι ἡ ὑγεία σας εἶνε ζωὴ ἰδική μας). Ἡμεῖς προσέτι παρατηρήσαμεν, ὅτι μεταξὺ τῶν ρηθέντων 16 κρουσμάτων, ὅσοι εἶχον πολλὰς οὐλὰς τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ ὀλιγωτέρον ἀπάντων ὑπέφερον καὶ ἀναλόγως οἱ ὀλιγωτέρας ἔχοντες, οἱ δὲ πλείονα παθόντες ἦσαν οἱ μίαν μόνην ἔχοντες οὐλὴν τῆς δαμαλίδος. Τοῦτο δὲ διδάξῃ πόσῃ ἔχει ἰσχὺν ἡ δαμαλὶς διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τῆς ρηθείσας νόσον. Εἶδομεν προσέτι ὅτι μικρὰ ἦσαν τὰ ἐπὶ τῶν ἐνοφθαλμισμένων ἀποτελέσματα τῶν εὐλογιῶν. Κανεῖς, θεῖα συνάρσει, δὲν ἀπέθανεν εἰς τὰς χεῖρας μας, καθὼς προσέτι καὶ εἰς τὰς τῶν σοφῶν καὶ πεπαιδευμένων συναδελφῶν μας; Ἄν δὲ καὶ συνέβη τι ἀπευκαίονεὶς ὀλίγους τινὰς τῶν ἐνοφθαλμισθέντων, τοῦτο προήλθεν, ὡς ἐπιπροφορήθημεν, ἀπὸ κακῆς θεραπείας τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν τινὲς ἰατροί, κακῆν πράξαντες τὴν διάγνωσιν πρὸ τῆς τοῦ ἐξανθήματος ἐμφανίσεως.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν παρατηρήσεών μας καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῶν, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν ἐν συντομίᾳ καὶ πειράματα τινα, τὰ ὁποῖα ἐπράξαμεν εἰς Χίον, ὅτε προσεκλήθημεν νὰ διοργανώσωμεν τὰ ὑγειονομικὰ τῆς νήσου ταύτης. Θέλοντες νὰ προδεύθῃ καὶ ὁ ἐνοφθαλμισμὸς προεκηρύξαμεν ὅτι δωρεὰν θείλομεν ἐνοφθαλμίζειν ὅλων τὰ τέκνα, διὸ καὶ συνέρρευσε πλῆθος πολὺ. Ἐνοφθαλμισαμέν τινὰ ἐξ αὐτῶν διὰ τῆς δαμαλίδος, ἄλλα δὲ διὰ τοῦ πύου τῶν εὐλογιῶν κεκραμένου μετὰ τοῦ τῆς δαμαλίδος, ἄλλα δὲ διὰ τοῦ πύου τῶν εὐλογιῶν κεκραμένου μὲ ὀλίγας σταλαγματίας γάλακτος γυναικείου καὶ παρατηρήσαμεν ὅτι εἰς τὰ πρῶτα παιδία τὸ τῆς δαμαλίδος ἐξανθήμα ἔκαμε τὴν τακτικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἰσοδύνατον του, εἰς δὲ τὰ δευτέρα ἐνεφανίζοντο περὶ τὴν τετάρτην, πέμπτην ἢ καὶ ἕκτην ἡμέραν ἐξανθήματα ὅμοια μὲ τὰ τῶν εὐλογιῶν, ὅχι μόνον εἰς ὅλας τὰς πληγὰς, διὸν ἐνοφθαλμισαμεν τὸ ρηθὲν ἐκ δαμαλίδος καὶ εὐλογιῶν πυῶδες μίγμα, ἀλλὰ καὶ τινὰ ἔνθεν κἀκεῖθεν σποράδην καὶ εἰς τὸ πρόσωπον δύο, τρία καὶ τὸ περισσότερον τέσσαρα τὰ ἐξανθήματα δὲ ταῦτα ἔκαμαν τακτικὴν περίοδον ἐννέα ἡμερῶν, χωρὶς σχεδὸν νὰ προξενήσῃ κανὲν γενικὸν φαινόμενον. Εἰς δὲ τὰ τρίτα ἀνεπτύχθησαν μετὰ 5 ἢ 6 ἡμερῶν παρέλευσιν ἐξανθήματα εὐλογιῶν εἰς τε τὰς πληγὰς τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ, καὶ ὀλίγα εἰς μερικά ἄλλα τοῦ σώματος μέρη, καὶ ὠδυσαν τακτικῶς χωρὶς νὰ προξενήσῃ τι ἐκτὸς ἐφημέρου πυρετοῦ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως καὶ ἐτέρου ἐξίσου μικροτάτου κατὰ τὴν περίοδον τῆς πυώσεως. Ὅλα ταῦτα τὰ νήπια ἐβάλλομεν ἐπανειλημμένως ὑπὸ διαφόρους περιστάσεις εἰς ἄμεσον σχέσιν μὲ ἄλλα ἀπὸ εὐλογίας νοσοῦντα, ἀλλ' οὐδὲν ἐκρούσθη προσέτι βιάλλοντες ταῦτα πλησίον τῶν ἐξ ἀνεμοελο-

γιῶν πασχόντων, εἶδομεν ὅτι τινὰ ἐκ τῶν διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνοφθαλμισθέντων μετέλαβον τὸ μόλυσμα αὐτῶν καὶ ὑπέκυψαν εἰς τὰ ἀποτελέσματα του, ἐξεναντίας δὲ κανὲν τῶν ἄλλων δὲν μετέλαβε τὸ παραμικρὸν. Δὲν γνωρίζομεν ἂν τὰ πειράματα ταῦτα ἐπράχθησαν μέχρι τοῦδε ἀπὸ ἄλλου; γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἡμεῖς ἀνεκαλύψαμεν αὐτά, τὰ ὁποῖα προτρέπομεν τοὺς φιλανθρώπους ἰατροὺς νὰ ἐπιναλάβωσι καὶ ἐπεκτείνωσιν ἐπὶ καλῶ τῆς ἀναξιοπαθούσης ἀνθρωπότητος.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἴπωμεν ἐλευθέρως καὶ ἡμεῖς μεθ' ὅλων τῶν ἰατρῶν ὅτι ὁ διὰ τῆς δαμαλίδος ἐνοφθαλμισμὸς εἶνε τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ προφυλάξῃ τις τὰ τέκνα του ἀπὸ τοῦ μόλυσμα τῶν εὐλογιῶν. Ἀνάγκη λοιπὸν κατεπέφουσα οἱ γονεῖς νὰ φροντίζωσιν ὥστε τὰ τέκνα των νὰ ἐνοφθαλμίζωσιν τὸν τρίτον μῆνα μετὰ τὴν γέννησιν των ἀπὸ ἰατροῦς, καὶ, διὰ νὰ γνωρίζωσιν ἂν ὁ ἐνοφθαλμισμὸς καλῶς ἐξετελέσθη διὰ τῆς ἀληθοῦς δαμαλίδος καὶ νὰ μένωσιν ἡσυχοί, ἐκθέτομεν ἐνταῦθα ἐν συνόψει τὰ διάφορα φαινόμενα, δι' ὧν δύναται τις νὰ διακρίνῃ τὴν ἀληθῆ ἀπὸ τὴν ψευδῆ δαμαλίδα.

Ἄφου ὁ ἰατρὸς διὰ τῆς ἀληθοῦς δαμαλίδος ἐνοφθαλμίσῃ ἐν νήπιον, τέσσαρες ἢ πέντε ἡμέρας παρέρχοντα καὶ κανὲν φαινόμενον δὲν παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν πληγῶν τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ (μυπολίου). Μετὰ τὴν παρέλευσιν αὐτῶν ἐμφανίζεται κοκκινάδα τις μὲ μικρὰν ἐξόγκωσιν, αἵτινες ἀμφότεραι αὐξάνουσι μέχρι τῆς ἕκτης ἡμέρας. Τὴν δὲ ἐβδόμην ἡμέραν ἡ κοκκινάδα καὶ ἡ ἐξόγκωσις αὐξάνουσιν ἐπὶ μᾶλλον, καὶ ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἀναπτύσσεται μικρὸν ἐξανθήμα μαργαριταρίου χρώματος, ἔχον μικρὰν τινα πίεσιν ἐπὶ τοῦ κέντρου, γέμον κατὰ τὴν περιφέρειαν ἀπὸ διαφανῆς ὑγρῶν καὶ περικυκλούμενον ἀπὸ μικρὸν τινα ἐρυθρὸν κύκλον. Τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἡ τοῦ ἐξανθήματος τούτου βάσις μαλακύνεται, ὁ δὲ ἐρυθρὸς κύκλος αὐξάνει καὶ συχνάκις ἐξογκοῦται. κάποτε δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐπισυμβαίνει καὶ μικρὸς πυρετός. Τὰ μνησθέντα φαινόμενα αὐξάνουσι περὶ τὴν ἐνάτην καὶ δεκάτην, τὴν δὲ ἐνδεκάτην ἡ κοκκινάδα ἀρχίζει νὰ ἐλαττωταί, ἡ κεντρικὴ ταπεινώσις τοῦ ἐξανθήματος ἀρχεται νὰ μακρύνῃ, τὸ δὲ χρῶμα τοῦ ὅλου ἐξανθήματος ἀποκαθίζεται ὑποκίτρινον, ἐπειδὴ καὶ τότε περιέχει ὑγρὸν τινα ὕλην ὁμοιάζουσαν μὲ τὸ πῦον. Τὴν δεκάτην τρίτην ἡμέραν τὸ ἐξανθήμα ἀρχίζει νὰ ξηραίνεται βαθμυδόν. Ξηραίνόμενον σχηματίζει σκληρὰν τινα μελαγχροινὴν καὶ ὑπομέλαιναν πλάκα ὀστρακοειδῆ (κάπαλον), ἥτις πίπτει ἀπὸ τὴν 20 μέρη τῆς 25 ἡμέρας.

Ἡ ψευδῆ δαμαλὶς, ἥτις δὲν προφυλάττει ἀπὸ τῶν εὐλογιῶν, διακρίνεται ἀπὸ τὴν ἀληθῆ κατὰ τὰ ἐξῆς φαινόμενα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ τὴν ἐπιούσαν τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ ἐμφανίζεται κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῶν πληγῶν ἐπισυμῆθη φαγοῦρα (demangeaison) συνωδευμένη ἀπὸ σκληρότητα μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκτεταμένην καὶ κεκαλυμμένην ἀπὸ κοκκινάδων τινὰ ἄχρουν καὶ ὡς ἐκ σειρῶν συντεθειμένην. Ἀπὸ τὴν δευτέραν μέχρι τῆς πέμπτης ἡμέρας ἀναπτύσσεται ἐπὶ τοῦ ἰδίου μέρους ἐξανθήμα ἀτάκτου σχήματος, τὸ ὁποῖον ὑψοῦται μὲ ἀκμὴν καὶ περιέχει ὑγρὸν ὑποκίτρινον, τὸ ὁποῖον ξηραίνόμενον ὁμοιάζει μὲ τὸ ἀραβικὸν κόμμι.

Ἐκ τῶν φαινομένων τούτων δύναται κάλλιστα οἱ γονεῖς νὰ

δικαίνωσιν ἂν τὰ τέκνα των ἐνωφθαλμίσθησαν μὲ τὴν ἀληθῆ δαμαλίδα ἢ ὄχι.

Πολλοὶ ἰατροὶ συμβουλεύουσι νὰ ἐπαναλαμβάνεται ὁ ἐνοφθαλμισμὸς κατὰ πᾶσαν ἑπταετίαν ἢ δεκαετίαν. Πολλοὶ ἄλλοι νομίζουσι περιττὴν τὴν τοιαύτην ἐπανάληψιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ φροντίς τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ εἶνε μικρά, νομίζομεν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπανάληψις δὲν ἤθελεν εἶσθαι κακόν, μολοντί ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ἐπιτύχη εἰς ὅλους τοὺς ἀπαξ ἐνοφθαλμισθέντας.

Τοὺς ὀλίγους τούτους λόγους μας παράκαλοῦντες τὸ Δημόσιον νὰ παραδεχθῆ εὐμενῶς, εὐχόμεθα νὰ δώσωσι νύξιν εἰς ἄλλους συναδέλφους μας διὰ νὰ εἰπῶσι τὰ ὅσα ἡ μεγαλειτέρα παιδεία καὶ ἡ πλέον πολυχρόνιος πείρα τοὺς ἐδίδαξε.

(ἐκ τοῦ περιοδικοῦ ἢ *Φιλολογία*)

ὑπὸ ΓΑΛΗΝΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ἰατροῦ.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Ἐνεκα τοῦ ωραίου κλίματος καὶ τῆς τερπνῆς θέσεώς της ἡ νῆσος Κέρκυρα κατήντησε σήμερον ἢ δευτέρα τῆς Ἑλλάδος πρωτεύουσα, ἐν ᾗ διατρίβει ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τὸ ἤμισυ σχεδὸν τοῦ ἔνιαυτοῦ, τὴν ἀνοιξίν καὶ τὸ θέρος.

Τούτου ἕνεκα καταχωρίζομεν ἐν ταῖς σελίσι τοῦ Μέντορος τὴν ἐπομένην πραγματείαν μεταπεφρασμένην ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ τοῦ λογίου κυρίου Α. Κουρνιακτῆ καὶ ἔχουσαν τὴν ἄνω ἐπιγραφὴν.

Κεφάλαιον Α'.

Διάφορα ὀνόματα, ἅτινα ἔλαβεν ἀλλεπαλλήλως ἡ νῆσος Κέρκυρα.

Ἡ νῆσος Κέρκυρα ἐγένετο γνωστὴ διαδοχικῶς ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ὧν τὸ ἀρχαιότερον, κατὰ τὴν μυθολογίαν καὶ τὴν γνώμην τοῦ Διδύμου, σχολιαστοῦ τοῦ Ὀμήρου, εἶνε Δρεπάνη, ὡς ἐκ τοῦ ὁμοίου μὲ δρέπανον ἡμικυκλίου, τὸ ὁποῖον παριστάνει ἡ ἀνατολικὴ παραλία της.

Αἱ δὲ ἐπὶ τῆς λέξεως ταύτης διάφοροι ἐρμηνεῖαι, ληρθεῖσαι ἐκ τῆς μυθολογίας καὶ καλλωπισθεῖσαι ὑπὸ τῆς εὐφυίας τῶν τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν, εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι.

Πολλοὶ ἐπὶ τῆς λέξεως Δρεπάνη πλάττουσι τὴν ἱστορίαν δρεπάνου τινος, κεκρυμμένου εἰς ἀπόκεντρόν τι μέρος τῆς νήσου· τινὲς μάλιστα διίσχυρίζονται ὅτι εἶνε αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ δρέπανον, οὗτινος ἔκαμε χρῆσιν ἡ Δημήτρα ὅπως διδάξῃ τοὺς Τιτάνας νὰ θερίζωσι τὰ σιτηρά, ἢ αὐτὸ ἐκεῖνο δι' οὗ ὕπλισεν αὐτοὺς κατὰ τοῦ Διός. Ὁ Ἀριστοτέλης συγκαταλέγεται μετ' ἐκείνων, οἵτινες παρεδέχθησαν τὸν μῦθον τούτον. Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος ὑποστηρίζει ὅτι εἶνε ἐκεῖνο τὸ δρέπανον, τοῦ ὁποῦ ὁ Κρόνος ἔκαμε χρῆσιν ἀνοσίαν κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Οὐρανοῦ, ἢ ἐκεῖνο οὗτινος ὁ Ζεὺς τὴν αὐτὴν ἔκαμε χρῆσιν κατὰ τοῦ Κρόνου.

Ὁ Καρχηδόνιος ποιητῆς Λυκόφρων, δηγούμενος τὰς ἀτυχίας τοῦ Ὀδυσσεῶς ἐν τῇ ἐπιστροφῇ αὐτοῦ ἐκ τῆς Τρωάδος καὶ τὴν ἐν Κερκυρά ἀφίξίν του, περιγράφει τὸ μῖσος ὅπερ συνέλαβεν ὁ Κρόνος μετὰ τὸν ἀκρωτηριασμὸν αὐτοῦ κατὰ τῆς νήσου ταύτης.

Τζέτζης ὁ σχολιαστῆς τοῦ Λυκόφρονος, ποιῶν λόγον περὶ τοῦ περιφήμου δρεπάνου τοῦ Διός, ἀποδίδει εἰς τοῦτο τὴν ἀρχαίαν καταγωγὴν τοῦ ὀνόματος Δρεπάνη διὰ τὴν νῆσον Κέρκυραν ἀποδίδει προσέτι τὸ αὐτὸ ὄνομα εἰς τινὰ λιμένα τῆς Σικελίας, ἰσχυρίζομενος ὅτι εἰς τὴν ἀκτὴν ἐκεῖνου ἐκρύβη τὸ βεβαμμένον εἰσέτι ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ἡκρωτηριασμένου θεοῦ τοῦτο δρέπανον.

Ὁ Σέρβιος Μάυρος Ὀνοράτος ἀποδίδει ὡσαύτως τὸ ὄνομα Δρεπάνη εἰς λιμένα τινὰ τῆς Σικελίας, ἐρειδόμενος εἰς τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Βιργιλίου.

« Hinc Drepani me portus, et illaetabilis ora accipit. »

Οὕτω πρεσβεύει καὶ Φίλιππος ὁ Κλουβέριος.

Ὁ Σαμουὴλ Βοσσάρτ διατείνεται ὅτι τὸ μέρος τῆς Σικελίας, ὅπου ἔθεσαν τὸν λιμένα τῆς Δρεπάνης, ὄχι μόνον δὲν σχηματίζει ἡμικύκλιον, ἀλλὰ καὶ προβαίνει εἰς ὄξυ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας ἡ νῆσος Κέρκυρα περιγράφει ἀκριβῶς τὴν κυρτότητα δρεπάνου.

Ὁ Πausanίας λέγει ὅτι λαβὼν ὁ Κρόνος τὸ δρέπανον τοῦτο ἀνὰ χεῖρας, ἔρριψεν αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον ἀκρωτηρίου τινὸς τῆς Ἀχαΐας, ὅπερ ἐκ τούτου ὀνομάσθη Δρεπάνη.

Τῶν νεωτέρων γεωγράφων τις ἠθέλησεν ἐπίσης νὰ πλάσῃ μῦθον ἐπὶ τοῦ δρεπάνου τούτου. Ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν, λέγει, παλαιὰς ἔχοντας ἔριδας κατέπαυσαν αὐτὰς ἐπὶ τῆς Κερκυραϊκῆς ὄχθης. Κατὰ τὴν μάχην ὁ κεραυνοβόλος θεὸς ἠύχαριστήθη ἂν τιτᾶξῃ ἀπλοῦν δρέπανον εἰς τὴν τρίαῖναν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ Ζεὺς ἐνίκησε καὶ ἡ νῆσος, ἢ ὡς πεδίον τῆς μάχης χρησιμεύσασα, ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τοῦ ὅπλου τοῦ νικητοῦ.

Οἱ μῦθοι οὗτοί εἰσιν ὅλως γελοιοί.

Τὴν ὀνομασίαν Δρεπάνη διεδέχθη ἡ ὀνομασία Μάκρις, ληρθεῖσα φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων, Φαλακροῦ καὶ Λευκίμνης, διαστάσεως.

Κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον ὁ Βάκχος ἔλαβε τροφὸν Μάκριδα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀρισταίου, ἥτις τὸν ἐδέχθη ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἐρμοῦ καὶ τὸν ἀνέθρεψεν εἰς τὴν νῆσον Κέρκυραν. Τοιαύτη ἐνδοξος λειτουργία τῇ ἔδιδε πλήρες δικαίωμα ἵνα διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς τὴν νῆσον διακοσμήσῃ. Ἐντούτοις ἡ Κέρκυρα δὲν εἶνε ἡ μόνη νῆσος ἥτις ἔφερε τὴν ἐπωνυμίαν Μάκρις, καθότι ἡ αὐτὴ τοῦ Βάκχου τροφὸς ἀπέδωκεν ἐξῆς τοῦ ὀνόματος τούτου εἰς τὴν νῆσον Εὐβοίαν, ἐν τῷ σπηλαίῳ τῆς ὁποίας ὁ αὐτὸς Ἀπολλώνιος θέτει τὴν κοιτίδα τοῦ Βάκχου.

Τὸ ὄνομα Σχερία ἀπαντᾶται συχνότερον εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ ἄλλους τινὰς συγγραφεῖς θέλοντας ἂν ἀναφέρωσι τὴν νῆσον Κέρκυραν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς λέξεως ἐκ τῆς μυθολογίας. Ἡ ἀπόστασις, λέγει, ἢ διαχωρίζουσα τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς Ἠπείρου, ὑπερεπληροῦτο βαθυμηδὸν διὰ τῆς ἐναποθέσεως τῆς ἄμμου, καταφερομένης ἐκ τινῶν ποταμῶν τῆς Ἠπείρου. Ἡ Δημήτρα, προστάτις τῆς νήσου, φοβουμένη μὴ ἐν βραχεῖ διαστήματι ἐνωθῆ μετὰ τῆς τοσοῦτον πλησιοχώρου Ἠπείρου, ἀπευθύνθη πρὸς τὸν Ποσειδῶνα. Οὗτος ἐνδύσας εἰς τὰς παρακλήσεις της, ἐσταμάτησε τὴν τόλμην τῶν ὑδάτων, ἅτινα ἐπεβουλεύοντο τὴν πατρίδα τῶν λατρευόντων τὴν θεάν.

Διάφοροι συγγραφεῖς ἐπανελάβον τὸν αὐτὸν μῦθον.

Ἡ φυσικὴ ἔτυμολογία τῆς λέξεως Σχερία φαίνεται νὰ ᾖ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *σχέρως*, τὸ ὁποῖον ἀκολούθως ἔγινε *χσερός*, *ξερός*, *ξηρός*. Ὡστε ἴσως ὠνομάζετο Σχερία ἢ τοι ξηρά, ὡς νῆσος ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἐπισήμων.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Βοσάρτ παράγει τὴν λέξιν Σχερία ἐκ τῆς φοινικικῆς λέξεως *σχάρα*, ἣτις σημαίνει ἐμπόριον. Τὸ ὄνομα λοιπὸν τοῦτο ἐξέφραζεν, ἂν ἡ παραγωγή αὕτη ἔχεται ἀληθείας, τὴν δραστηριότητα τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορίου τῶν νησιωτῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ὅθεν ἐξῆγον τὰς πολυτιμότερας πραγματείας.

Ἡ λέξις Σχερία ἀντικατέστη διὰ τῆς λέξεως Κόρκυρα, ἢ τῆς ὁποίας καταγωγή ὡσαύτως ἐκ τῆς μυθολογίας ἐλήφθη.

Κατὰ τὸν Διόδωρον, ὁ ποταμὸς Ἀσωπὸς τρεῖς ἔσχε θυγατέρας: τὴν Κόρκυραν, Αἴγιναν καὶ Θήβην. Τούτων ἡ Κόρκυρα ἀρπαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος μετεφέρθη εἰς τὴν Σχερίαν, εἰς ἣν ἔδωκε καὶ τὸ ὄνομά της.

Ὁ Στέφανος διηγείται ὅτι νῆσός τις κατ' ἀρχὰς κληθεῖσα Δρεπάνη, ἀκολούθως δὲ Σχερία, ἔλαβε τὸ ὄνομα Κόρκυρα ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀσωποῦ, ἣτις εἰς τὰς ὄχθας αὐτῆς ἐγέννησε τὸν υἱὸν αὐτῆς Φαίωνα.

Ἀναγινώσκωμεν παρὰ τῷ Πausανίᾳ (Κορινθ. ν.) ὅτι ἡ Κόρκυρα θυγάτηρ τοῦ Ἀσωποῦ μετέδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην, ἣτις πρὶν ἐλέγετο Σχερία.

Ὁ Σαμουὴλ Βοσάρτ παράγει καὶ τὴν λέξιν Κόρκυρα ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ *κάρκαρα*, ὅπερ σημαίνει γῆν ἔνθα βασιλεύει ἡ εἰρήνη καὶ ἀφθονία. Ὁ γεωγράφος οὗτος στηρίζει τὴν ἔρμηνειαν του ἐπὶ χωρίου τινὸς τοῦ τρίτου βιβλίου τῆς Ὀδυσσεΐας, ὅπου ὁ Ὀμηρὸς ἐκθειάζει τὴν εὐδαιμονίαν τῆς νῆσου Κορκύρας καὶ διὰ τὴν εὐτυχῆ τοποθεσίαν της καὶ διὰ τὴν δραστηριότητα τοῦ ἐμπορίου της.

Κατὰ τὸν Στράβωνα (Ζ. 299) ὁ Ἀπολλόδωρος, σύμφωνος μὲ τὸν Ἐρατοσθένη, ἐπιτιμᾷ τὸν γραμματικὸν Καλλιμάχον, διότι ὠνομάζει Κόρκυραν τὴν Σχερίαν τοῦ Ὀμήρου.

Τὸ ὄνομα Κόρκυρα μετετρέπη εἰς Κέρκυρα μετὰ ταῦτα ἄλλ' ὅσον ἀρχαῖον καὶ ἂν ᾖ τὸ ὄνομα Κέρκυρα, σπανίως ὅμως ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ὀμηρον. Ὁ Ἰωάννης Ἀρδουῖνος ἐν τούτοις εἰς σοφὸν τι καὶ ἐπωφελεὲς σύγγραμμα περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων γεωγραφίας ἀποφαίνεται τὸ ἐναντίον. Βλέπει τις πάντοτε, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ἐπὶ τῶν Κερκυραίων νομισμάτων τὸ Κορκυραίων ἢ Κόρκυρα καὶ ποτὲ τὸ Κερκυραίων ἢ Κέρκυρα, ἂν καὶ τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν μεταχειρίζεται πολλάκις ὁ Ὀμηρὸς.

Οἱ συγγραφεῖς διχογνωμοῦν ὡς πρὸς τὰς λέξεις Κόρκυρα καὶ Κέρκυρα, τὰς ἐπὶ τῶν Κερκυραίων νομισμάτων. Ὁ Ἰεζεκιήλ Σπανέμιος προτιμᾷ τὴν λέξιν Κόρκυρα. Εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ Καλλιμάχου σχόλια αὐτοῦ θαυμάζει, βλέπων τὴν λέξιν Κέρκυρα παραδεχθεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Θουκυδίδου καὶ ὑπὸ πλείστων ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, οἵτινες κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀντιφάσκουσι πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀμειβάλλει ἂν εἰς τοὺς συγγραφεῖς τούτους δὲν ὀφείλει τις ν' ἀναγνώσῃ μᾶλλον Κόρκυρα ἢ Κέρκυρα.

Ὁ Εὐστάθιος στηριζόμενος ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τῶν σχολιαστῶν καὶ τῶν ἀρχαίων ιστοριῶν διαβεβαίωσεν ὅτι οἱ συγγραφεῖς ἐξίστου

μετεχειρίσθησαν τὸ Κόρκυρα καὶ τὸ Κέρκυρα. Ἐν τούτοις προτιμᾷ τὸ Κέρκυρα, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ Κόρκυρα σημαίνει μᾶλλον ἐτέραν τινὰ μικρὰν νῆσον, καλουμένην ἢ μικρὰ ἢ ἡ μέλαινα Κόρκυρα, ἐν τῷ Ἀδριατικῷ κόλπῳ κειμένη καὶ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Curzola*.

Δὲν εἶνε ἀμφίβολον ἢ τοὐλάχιστον εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι τὰς λέξεις Κόρκυρα καὶ Κέρκυρα μετεχειρίσθησαν ἀδιαφόρως οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς. Εἶνε, ἀφ' ἐτέρου, εὐκολον τὸ οὐκ ἀμετρίως εἰσεῖ. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν γραμματικῶν τούτων συζητήσεων ἐπὶ ἐνός ἀπλοῦ ψηφίου οὐδεμία προκύπτει ἀκτὺς φωτός ὡς πρὸς τὸ ἀληθὲς ὄνομα καὶ πολὺ δλιγώτερον ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἔτυμολογίαν.

Ὁ Πλαῦτος ἀναφέρει εἶδος πλοίου, ὅπερ ὠνομάζετο *Cercurus* οἱ Κερκυραῖοι τῷ ὄντι ἐγίνωσκον εἶδος τι ἰδιαίτερας κατασκευῆς διὰ τὰ πλοῖα, καὶ τοῦτο πιθανὸν ἔδωκεν ἀφορμὴν ἵνα τὰ πλοῖα τῶν ὠνομάζωνται οὕτως. — Ἀλέξανδρος ὁ Πολυίστωρ ἀπονέμει τὸ ὄνομα Κορκυραῖκά εἰς τὰ ὄρη ἐκεῖνα τῆς Ἀρμενίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐσταμάτησεν ἡ Κιβωτὸς τοῦ Νῶε, ἐξ οὗ ἡ ἀπάτη νεωτέρων τινῶν συγγραφέων, οἵτινες κατέταξαν τὸ ὄρος τοῦτο εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὄρων τῆς Κερκύρας. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος ὅμως ἤρε πάντα δισταγμὸν, λέγων ὅτι μέρος τῆς περιφήμου ταύτης κιβωτοῦ ὑπῆρχεν εἰσὶ ἐπὶ τῶν Κορκυραίων ὄρων τῆς Ἀρμενίας.

Κέρκυρα μολαταῦτα ὑπῆρξε τὸ ὄνομα τὸ μᾶλλον ἐγνωσμένον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων. Ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν Κορροί, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν πληθὺν τῶν λοφίσκων, ἃν γέμει ἡ νῆσος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΓΑΛΛΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

ὑπὸ Καρόλον Οὐντερφέλδον, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀρ. Στανρίδον καὶ Γρ. Βερναρδάκη, διδακτῶρον τῆς Φιλοσοφίας καὶ ἐκδοθεῖσα ἀναλώμασι
I. X. Κουρτέλη. Ἐν Ἀθήναις.

ὑπὸ τὸν ἀνωθι τίτλον ἐξῆλθε τῶν πισστηρίων σύγγραμμα ἀξιόλογον, διδάσκων πλήρη καὶ ἀμερόληπτον τὴν ἱστορίαν τοῦ τελευταίου πολέμου, τοῦ τοσοῦτον ἀπασχολήσαντος ἅπαντα τὸν πολιτισμένον κόσμον καὶ μυρίας προῶρως ἀποστελλαντα ψυχὰς εἰς τὸν ἄδην.

Τὸ σύγγραμμα σύγκειται ἐκ τριῶν τμημάτων, ὧν τὸ Α' ἀφηγεῖται τὰ πρὸ τοῦ πολέμου, τὸ Β' τὸν πόλεμον καὶ τὸ Γ' τὴν εἰρήνην.

Τὸ Α' τμῆμα ἐμπεριέχει κεφάλαια δύο, ὧν τὸ α' φέρει ἐπιγραφὴν τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς *ΙΕ'* ἐκατοετητηετηρίδος μέχρι τοῦ 1789, τὸ δὲ β' τὰ ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων.

Τὸ Β' τμῆμα, τὸ ὁποῖον εἶνε οὕτως εἰπεῖν ὁ κορμὸς τοῦ βόλου συγγράμματος, ἀποτελεῖται παρ' εἰκοσιπέντε κεφαλαίων, τῶν ὁποίων ἕκαστον ἐπιγράφεται ὡς ἐξῆς.

α.) Τὰ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. β.) Ἀπὸ τῆς ἐνά-
 ρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν μέχρι τῆς παρὰ τὸ Βαϊσσεμβούργον μά-
 χης. γ.) Ἡ μάχη τοῦ Βαϊσσεμβούργου. δ.) Ἡ μάχη τῆς Βοέρτ
 (Voerth). ε.) Αἱ πρὸ τοῦ Μέτς μάχαι. ς.) Ἡ παρὰ τὴν Βωμόν
 μάχη. ζ.) Ἡ παρὰ τὸ Σεδάν μάχη. η.) Ἐξοδος τῶν Γερμανῶν
 εἰς Ράϊμς. θ.) Ἄλωσις τοῦ φρουρίου Λάν (Laon). ι.) Ἡ ἐν Πα-
 ρισίαις ἐπανάστασις καὶ ἡ πτώσις τῆς αὐτοκρατορίας. ια.) Ἄλω-
 σις τῆς Τούλ. ιβ.) Πελοριχία καὶ ἄλωσις τοῦ Στρασβούργου.
 ιγ.) Πελοριχία καὶ συνθηκολόγησις τοῦ Μέτς. ιδ.) Συνθηκολό-
 γησις τῶν μικρῶν φρουρίων. ιε.) Ἡ πρὸς τοὺς Παρισίους πορεία
 τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ πολιορκία αὐτῶν. ις.) Πρώτῃ ἐξοδος τῶν πο-
 λιορκουμένων. ιζ.) Ὁ βομβαρδισμὸς τῶν Παρισίων. ιη.) Ἡ Γερ-
 μανικὴ αὐτοκρατορία. ιθ.) Παράδοσις τῶν Παρισίων. κ.) Ἡ Γαλ-
 λία ὑπὸ τὴν δικτατορίαν τοῦ Γαμβέτα. κα.) Αἱ παρὰ τὸν Λοὰρ
 καὶ Σάρθ μάχαι. κβ.) Ἄλωσις τῶν λοιπῶν φρουρίων. Ἐξακολού-
 θησις τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ Βορείῳ Γαλλίᾳ. κγ.) Οἱ ἀγῶνες τοῦ ὑπὸ
 τὸν Βερδερ σώματος. κδ.) Ἡ πολιορκία τοῦ Βελφόρ. κε.) Ἡ κα-
 ταστροφή τοῦ ὑπὸ τὸν Βούρβαχην στρατοῦ.

Τὸ Γ' τμήμα ἔχει, ὡς τὸ Α', δύο μόνον κεφάλαια, ὧν τὸ α' ἐπιγράφεται *Οἱ προκαταρκτικοὶ ὅροι τῆς εἰρήνης*, τὸ δὲ β' *Ἡ συνομιολόγησις τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης*.

Ἐκ τοῦ σκελετοῦ τούτου καταφαίνεται καὶ τὸ πλήρες καὶ τὸ εὐμέθοδον τοῦ συγγράμματος, οὗτινος τὴν ἀνάγνωσιν συνιστῶμεν εἰς τοὺς φιλόστορας παραλείπεται δ' ἐν αὐτῷ, ἅτε μὴ ἀναγομένη εἰς τὸν καθ' αὐτὸ γαλλο-γερμανικὸν πόλεμον, ἢ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκραγεῖσα ἐν Παρισίαις φρικώδης ἐπανάστασις, ἢ ἀποδείξασά ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, τῇ ὡς πρωτεύουσῃ τοῦ πολιτισμοῦ θεωρουμένη, ἔζων ἄνθρωποι, δυστυχῶς οὐχὶ κοινοί, οἵτινες ἐφάνησαν πολλῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἀγρίων θηρίων θηριωδέστεροι.

Ἡ ἱστορία τοῦ γαλλο-γερμανικοῦ πολέμου τιμᾶται δρ. 8, ἐμπεριέχουσα 428 σελ. εἰς μέγα δον, καὶ εὑρίσκεται ἐνταῦθα παρὰ τῷ κ. Φωτίῳ Ξανθίδῃ καὶ τῷ βιβλιοπώλῃ κ. Ἀθανασίῳ Ζαχαρίῳ.

ΛΥΣΕΙΣ

τοῦ 1ου αἰνίγματος — *Νυκτερίς.*

τῶν λογογράφων

- 1. Τῷ δυστυχῶντι μὴ ἐπιγέλα
- 2. Μηδένα μίσει, ὅπως μὴ μισηθῆς.

τοῦ 1ου γρίφου

Ἴδου ἡ γῆ τοῦ Βύζαντος, ἴδου ἡ Νέα Ρώμη.
τοῦ Κωνσταντίνου ἡ σκιὰ τὴν κατοικεῖ ἀκόμη.

Ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἰωάννου Λαζάρου Παπαδοπούλου, Ἀρμοδίου Χαμουδοπούλου (ἐκ Σμύρνης), Ἰωάννου Δ. Ἐμμανουήλ, Α. Ι. Χατζεπούλου καὶ Ι. Τ. Ἀντωνιάδου (ἐκ Κωνσταντινουπόλεως).

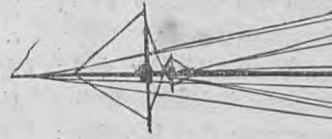
Αἶνιγμα 2ον.

Εἶμαι ἐπίτροπος τοῦ ἡλίου	Μ' ὄλον τὸν θρόνον καὶ τὴν σολήν μου
Ἐπὶ τῆς σφαίρας τῆς ὑδρογείου	Πολλάκις τέμνεις τὴν κεφαλὴν μου.
Εἶμαι μονάρχης ἐνθρονισμένος	Ἄν καὶ ἀμέσως γεννάται ἄλλη,
Μὲ λαμπρὸν σέμμα σεφανωμέ- νος.	Ἡ χεὶρ σου δ' αὖθις τὴν καταβάλλει.
Εἶμαι πιστότατος τῶν πιστῶν σου	Τί φλόγα τρέφω εἰς τὴν καρδίαν
Γνωρίζω πλῆθος τῶν μυσικῶν σου,	Διὰ τὸσαύτην ἀχαριστίαν!
Μὲ ὄλον ὅτι μὲ καταθλίβεις	Διὸ καὶ τήκομαι καὶ χαινοῦμαι
Μ' ἀγνωμοσύνην μὲ ἀνταμείβεις	Καὶ κατ' ὀλίγον ἀπονεκροῦμαι.
	Πολλάκις πίπτω πρὸ τῶν ποδῶν μου
	Κι' ἀμέσως βρίσκω τὸν θάνατόν μου.

Γρίφος 2ος.

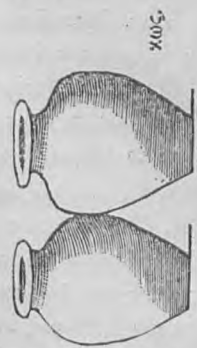
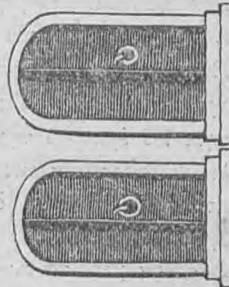
Α

Β

Γ

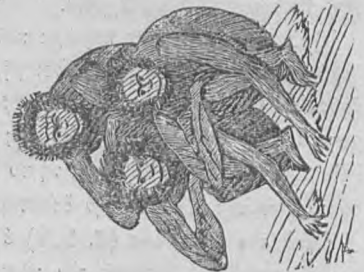

Δ

ὑπὸ Μ. Γρηγοροπούλου

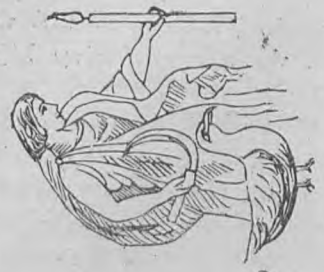
Ε

ΣΤ

Ζ

Κεαττ

Παροράματα.

Τόμ. Β'. σελ. 386 αἰνίγματος 11 σιγ. 7 ἀντὶ εὐγενεῖς γράφει εὐγενής. — ὁ 18 σιγ. γραπτέος: *Καὶ τὰς ἄλλας γείτονάς μου ἀδελφὰς ἐὰν ἤξεύρης.* Τόμ. Γ'. σελ. 34 σιγ. 7 ἀντὶ ἐπὶ τῆς νευρᾶς ἐκείνης μετάβηθι γρ. ἀπὸ τῆς νευρᾶς ἐκείνης μετάβηθι.